

Rechten van de minderjarige i.v.m. zijn persoonlijkheidsdossier: rechtswaarborgen en vertrouwelijkheid van het persoonlijkheidsdossier in het kader van de uithandengeving

Camille Claeys

Onder wetenschappelijke begeleiding van Prof. Dr. Els Dumortier
---

WOORD VOORAF

De keuze voor een case-study van de uithandengeving is ingegeven door mijn nieuwsgierigheid naar het fenomeen van jeugddelinquentie.

Het werkelijke onderwerp van dit werk kreeg pas vorm na veel literatuurstudie, overwegen en reflecteren. Daar waar ik eerst de bedoeling had de rechtspositie van de partijen betrokken bij uithandengeving te onderzoeken, wekte de individuele rechtspositie van de minderjarige steeds meer mijn belangstelling. Er groeide bij mij een specifieke interesse naar de positie van de minderjarige ten aanzien van zijn *persoonlijkheidsdossier*, meer bepaald betreffende de rechten die hij kan invoeren ten opzichte van dat dossier (zoals een recht op inzage enz.).

Die interesse werd nog meer gevoed door sommige tegenstrijdige visies in wetgeving, rechtspraak en rechtsleer. Ik heb dan ook onderweg het roer omgeslagen en besloot mij enkel toe te spitsen op de minderjarige en zijn persoonlijkheidsdossier. De inzage in dit dossier, de vertrouwelijkheid en de tegenspraak van de inhoud ervan zijn de punten die ik onder de loep besloot te nemen. De rechtsfiguur van de uithandengeving leent zich ook goed voor het bestuderen van de inzage, de vertrouwelijkheid en de tegenspraak van het persoonlijkheidsdossier omdat het een kantelmoment betekent voor deze aspecten.

De bijzonder interessante onderzoeksresultaten van VAN DIJK, die de expertisepraktijk in het kader van de uithandengeving onderzocht (hoe deskundigen advies geven aan jeugdrechters), waren ook een stimulering voor mijn onderzoek.

Het vak “Jeugdrecht en jeugdcriminologie” dat ik tijdens het eerste semester van huidig academiejaar gedoceerd kreeg, was een grote hulp om mij een weg

te banen in deze voor mij totaal nieuwe rechtstak. Het vak “Methoden van Criminologisch onderzoek I” dat ik gedoceerd kreeg tijdens het eerste semester van dit academiejaar bood de mogelijkheid kennis te maken met en inzicht te verwerven in de principes van een wetenschappelijke empirische aanpak.

De lezer zal merken dat de juridische analyse (hoofdstuk 2) een stuk uitgebreider is dan de praktijkanalyse (hoofdstuk 3). Mijn opleiding als juriste met criminologie als afstudeerrichting verrechtvaardigt ten volle de keuze om aan de juridische invalshoek meer gewicht te geven.

Mij begeven op voor mij nog onverkend terrein, nl. het uitvoeren van een kwalitatief onderzoek via interviews, was een bijzonder boeiende en leerrijke ervaring. Door te luisteren naar de bevindingen van mensen die in het veld staan beseft ik, binnen het kader van mijn eigen onderzoek, hoe groot de nood soms kan zijn om de wet aan de realiteit aan te passen opdat men niet achter de feiten aan zou hollen.

1. INLEIDING

1.1. PROBLEEMSTELLING

Na 50 jaar jeugdbeschermingsrecht is er nog steeds geen principiële stap gezet naar een persoonlijk, volledig recht op inzage voor de minderjarige van zijn hele dossier, wanneer hij voor de jeugdrechter verschijnt in het geval hij een als ‘misdrijf omschreven feit’ (een MOF) heeft gepleegd. Dit verbod op inzage in het deel dat zijn ‘persoonlijkheidsdossier’ wordt genoemd, wordt verantwoord door psychologische redenen¹. Het **inzageverbod** zou dus een ‘beschermende maatregel’ zijn tegen ‘gevoelige gegevens’². De uithandengeving staat voor het verlaten van dit beschermend model³, wat er dan ook toe leidt dat de minderjarige na uithandengeving als een volwassene wordt beschouwd en wel inzage krijgt in zijn integraal dossier.

De beschermingsfilosofie van het jeugdrecht kreeg in het verleden al kritiek: volgens sommige rechtsleer draagt ze omwille van haar overmatig karakter eerder bij tot onderdrukking van minderjarigen dan hun ontplooiing te bevorderen⁴. Het is slechts recent dat men in het jeugdrecht de rechten van verdediging strikter gaat toepassen, omdat de jeugdbescherming altijd de neiging heeft gehad om deze rechten op de tweede plaats te zetten, vanuit het

---

¹ F., TULKENS en T., MOREAU, *Droit de la jeunesse: aide, assistance, protection*, Brussel, Larcier, 2000, 370.

² G., VERMEULEN, *Privacy en strafrecht: nieuwe en grensoverschrijdende verkenningen*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2007, 65 en 67.

³ F., TULKENS en T., MOREAU, *Droit de la jeunesse: aide, assistance, protection*, Brussel, Larcier, 2000, 664.

⁴ E., VERHELLEN, *Jeugdbeschermingsrecht*, Gent, Mys & Breesch, 1996, 488.

idee dat ‘de maatregelen van de jeugdrechtbank toch in het belang van de minderjarige zijn’⁵.

Het kunnen kennis nemen van het dossier is nochtans een belangrijke proceswaarborg om het recht van verdediging mogelijk te maken⁶ waardoor het blijven handhaven van het inzageverbod door de wetgever vragen oproept. De oplossing die men nu hanteert ter verantwoording van het inzageverbod is dat de raadsman van de minderjarige in zijn plaats het persoonlijkheidsdossier kan inzien⁷.

Het persoonlijkheidsdossier, ook wel het ‘groene mapje’ genoemd, wordt als vertrouwelijk bestempeld. Niet iedereen kan er zomaar inzage van nemen. De verzameling van vertrouwelijke gegevens hierin is een ingreep op het privé- en gezinsleven van de minderjarige en zijn ouders en wordt enkel gerechtvaardigd vanuit de finaliteit van het onderzoek voor de jeugdrechtbank⁸. Het privé- en gezinsleven van de minderjarige wordt beschermd door tal van (inter)nationale regelgeving⁹. Het Europees Hof van de Rechten van de Mens (hierna Europees Hof) bevestigt de **vertrouwelijkheid** van jeugdbeschermingsdossiers, omdat ze ook van belang is om objectieve en geloofwaardige informatie te kunnen verzamelen¹⁰. De rechtspraak van het Belgisch Hof van Cassatie zegt dat deze dossiers niet voor andere doeleinden dan waarvoor ze zijn opgesteld kunnen worden gebruikt¹¹. Opmerkelijk is dat een recente wetswijziging van 2006¹² in de Jeugdwet korte metten lijkt te maken met al deze rechtspraak: het vertrouwelijkheidsdossier wordt nu ook voorgelegd aan de personen die de minderjarige zullen berechten na uithandengeving.

In deze paper wordt er nader onderzocht welke filosofie aan de basis ligt van deze wetswijziging en wat de mogelijke implicaties ervan zijn.

Daarnaast wordt een tweede proceswaarborg voor de minderjarige aan de kaak gesteld: het **recht op tegenspraak** voor de jeugdrechtbank betreffende de

---

⁵ A., DE TERWAGNE, “Droits de la défense au tribunal de la jeunesse. Assistance judiciaire et protection du dossier”, *JDJ* 2002, afl. 211, 12.

⁶ F., KUTY, *Justice pénale et procès équitable*, Brussel, Larcier, 2006, 561.

⁷ G., VERMEULEN, *Privacy en strafrecht: nieuwe en grensoverschrijdende verkenningen*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2007, 65.

⁸ P., GEENS en J., PUT, “Het persoonlijkheidsdossier van de minderjarige”, *NJW* 2002, 415. De finaliteit van het onderzoek is volgens deze auteurs het nemen van een gepaste jeugdbeschermingsmaatregel.

⁹ Art. 8 EVRM, art. 17 BUPO, art. 16 IVRK en art. 22 GW.

¹⁰ EHRM 7 juli 1989, nr. 10454/83, Gaskin/Verenigd Koninkrijk, § 43; J., SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht*, Deurne, Kluwer, 1996, 528.

¹¹ Cass. 8 juni 1988, *RW* 1988-89, 1056; Cass. 28 juni 1989, *Arr. Cass.* 1989, 1289; Cass. 19 mei 1993, *JT* 1993, 667; Cass., 12 mei 1999, AR P990036F; Cass. 12 november 2002, AR P020095N; Cass. 27 juli 2004, AR P040912F; Cass. 19 oktober 2005, AR P051287F, concl. VANDERMEERSCH; Cass. 19 oktober 2005, AR P050807F; Cass. 21 maart 2006, AR P060211N; Cass. 4 maart 2008, AR P071541N; Cass. 20 oktober 2010 AR P090529F.

¹² Art. 21 wet van 13 juni 2006 tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, *BS* 19 juli 2006.

vertrouwelijke verslagen hierin¹³. De tegenspraak draagt eveneens bij tot de uitoefening van het recht op verdediging en wordt dan ook gewaarborgd door het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (hierna EVRM)¹⁴. Er bestaan hieromtrent echter nog steeds geen wettelijke regels in het jeugdrecht.

Er zijn al vaak vragen gerezen in het jeugdrecht over het respecteren van het recht op informatie¹⁵, het recht op privacy alsook het recht van verdediging, allen afdwingbaar binnen het kader van het recht op een eerlijk proces. De ideale situatie van goede rechtsbedeling zou zijn dat iedereen gelijk wordt behandeld: dat iedereen gelijk wordt geïnformeerd, dat ieders privacy wordt beschermd en dat er voor iedereen altijd tegenspraak mogelijk is opdat ieder zich degelijk kan verdedigen. In de praktijk is een perfect evenwicht tussen de verschillende belangen van de betrokken actoren tijdens de jeugd- en strafprocedure echter moeilijk haalbaar. De minderjarige wordt ‘beschermd’ ten koste van andermans belangen (zie hoofdstuk 0), maar ook ten koste van sommige eigen belangen (bv. geen inzage ter psychologische bescherming)¹⁶. Het ‘kantelmoment’ waarbij de problematiek van het inzagerecht, de vertrouwelijkheid en de tegenspraak extra in de verf komt te staan is de uithandengeving, door de enorme verschillen die er heersen ervóór en erna.

1.2. DE ONDERZOEKSLUIKEN

Dit werk bestaat uit twee onderzoeksluiken: een juridische analyse en een praktijkanalyse. De drie centrale onderzoeksvragen van het juridisch luik luiden als volgt:

1. **Inzagerecht:** welke verschillen bestaan er vóór en na de uithandengeving inzake het inzagerecht voor de minderjarige in zijn persoonlijkheidsdossier en hoe worden ze door de wetgever gelegitimeerd?
2. **Vertrouwelijkheid van het dossier:** wordt de vertrouwelijkheid, die het persoonlijkheidsdossier in het kader van een uithandengevingsprocedure voor de jeugdrechtbank geniet, gerespecteerd na uithandengeving wanneer het dossier overgaat naar de instantie die de minderjarige zal berechten? Waarom werd besloten door de wetgever om het persoonlijkheidsdossier voor te leggen aan deze rechtsmacht?

---

¹³ Deze waarborg vormt samen met het inzagerecht volgens het Europees Hof een garantie voor een eerlijk proces (F., KUTY, *Justice pénale et procès équitable*, Brussel, Larcier, 2006, 158-59).

¹⁴ Art. 6 EVRM; F., KUTY, *Justice pénale et procès équitable*, Brussel, Larcier, 2006, 561.

¹⁵ De communicatie van de stukken van het dossier is een voorwaarde voorafgaand aan de tegenspraak (F. TULKENS en T. MOREAU, *Droit de la jeunesse: aide, assistance, protection*, Brussel, Larcier, 2000, 369; F., KUTY, *Justice pénale et procès équitable*, Brussel, Larcier, 2006, 574).

¹⁶ B. DE SMET, “Verschillen tussen straf(proces)recht en jeugdbeschermingsrecht”, *RW* 2004-05, 1165. Zo is ook zijn belang op een serene behandeling van zijn zaak belangrijker dan elke andere overweging van goede rechtsbedeling, zoals het vermijden van tegenstrijdige beslissingen.

3. Recht op tegenspraak: bestaat er een mogelijkheid tot tegenspraak voor de minderjarige betreffende de verslagen uit zijn persoonlijkheidsdossier en kan er een tegenexpertise worden gevraagd voor de jeugdrechtbank?

Het onderzoeksvraagstuk van het praktisch luik is het volgende:

4. Praktijkvisie van advocaten: wat is de visie en mening van (jeugd)advocaten uit de gerechtelijke arrondissementen Brussel en Antwerpen¹⁷ over bovenstaande onderzoeksvragen? Dus: hoe staan zij tegenover het huidige wettelijk inzageverbod voor de minderjarige, hoe staan zij tegenover de tegenspraak en tegenexpertise, hoe staan ze tegenover de vertrouwelijkheid van het dossier, enz. Zijn zij van mening dat het recht de maatschappelijke noden betreffende deze aspecten goed vertaalt? Kan de rechtspositie van de minderjarige wat dit betreft volgens hen nog gevoelig verbeteren? Dit wordt bevraagd via kwalitatieve interviews.

Deze onderzoeksvragen laten zowel een interessante analyse vanuit juridisch oogpunt toe als een toetsing hiervan aan de praktijk via empirisch onderzoek.

1.3. RELEVANTIE VAN HET ONDERZOEK

Het belichten van deze vragen kan meer inzicht verschaffen in de door de wetgever te benutten mogelijkheden. Door het blootleggen van de doelstellingen die in de praktijk worden nagestreefd, kan men ook ontdekken of er een kloof bestaat tussen de *stated goals* (van de *law in books*) en de *real goals* (van de *law in action*), m.a.w. een eventuele kloof tussen regelgeving en praktijk. Het empirisch materiaal (verkregen uit onderzoeksvraag nr. 4) verbinden met een juridisch-theoretische invalshoek (onderzoeksvragen nr. 1, 2 en 3) laat toe een beter inzicht te verwerven in de problematiek en zo beleidsrelevante informatie te verschaffen.

2. JURIDISCHE ANALYSE

2.1. METHODOLOGIE

Een eerste stap in het onderzoek bestond uit een grondige literatuurstudie: door het doornemen van **rechtsleer** (handboeken en tijdschriftartikels) konden de evoluties worden vastgesteld die de materie op wetgevend vlak de laatste jaren onderging.

Vervolgens werden **de nationale wetgeving** en **de rechtspraak** ter zake geanalyseerd, via verwijzingen in de rechtsleer en via databanken zoals *jura*.

---

¹⁷ De keuze voor deze arrondissementen wordt verduidelijkt in hoofdstuk 0.

Er werd een **selectie** gemaakt van de juridische bronnen: bronnen inzake uithandengeving van vóór **1965** konden niet gebruikt worden, om de eenvoudige reden dat ze nog niet bestonden aangezien de uithandengeving pas vanaf dat jaar werd voorzien¹⁸. In het algemeen werden eerder de recentste bronnen opgenomen (hoofdzakelijk jaren 1990-heden).

Ook werd de **internationale regelgeving** die in verband staat met het onderwerp uitvoerig bestudeerd maar werd geen rechtsvergelijking met andere landen verricht. Zo'n onderzoek kon immers moeilijk binnen de toegekende tijdslimiet worden uitgevoerd.

Tegelijkertijd werd **de actualiteit** nauwgezet gevolgd, zodat ook een relevant krantenartikel in het werk werd opgenomen. Een recent arrest van het Grondwettelijk Hof (van 3 mei 2012)¹⁹, dat een lacune in het jeugdrecht ontbloot, ontsnapte ook niet aan de aandacht. Dit arrest staat wel in verband tot de uithandengeving maar betreft niet meteen de hier onderzochte punten, waardoor het bewust niet werd besproken in dit onderzoek.

Ten slotte dringt zich nog een opmerking op over de **voetnoten**. Sommige zaken die in de voetnoten staan zijn wel degelijk relevant of interessant, maar werden uit praktische overwegingen niet in de tekst zelf opgenomen omdat ze niettemin slechts bijkomende informatie uitmaken. Deze informatie werd telkens gevonden in (een van) de referenties in dezelfde voetnoot.

2.2. BESCHRIJVING EN DEFINIËRING VAN HET ONDERZOEKSTHEMA

2.2.1. De uithandengeving

a. Uithandengeving: wat is dat?

De Belgische uithandengeving als maatregel in het jeugdrecht wordt volgens velen in strijd geacht met het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind (hierna IVRK)²⁰.

---

¹⁸ F., TULKENS en T., MOREAU, *Droit de la jeunesse: aide, assistance, protection*, Brussel, Larcier, 2000, 747, 663.

¹⁹ Dit arrest bepaalt dat de Jeugdwet personen die na de leeftijd van achttien jaar voor de jeugdrechtbank worden gebracht wegens het plegen van een als misdrijf omschreven feit, anders behandelt naargelang zij dat feit hebben gepleegd op de leeftijd van zestien jaar dan wel op de leeftijd van zeventien jaar. In het ene geval kunnen zij immers het voorwerp uitmaken van beschermende maatregelen tot de leeftijd van twintig jaar en een uithandengeving door de jeugdrechtbank vermijden wanneer die rechtbank oordeelt dat de beschermende maatregelen geschikt zijn, terwijl in het andere geval niet, wat een discriminatie inhoudt. (GwH 3 mei 2012, nr. 60/2012).

²⁰ J., PUT en M., ROM, *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent, Larcier, 2007, 126; B., BROUWERS, "Jeugdsanctierecht in Europa: is uithandengeving een evidentie?", *Jura Falc.* 2007-08, afl. 1, 34.

Ondanks het feit dat het IVRK niet in zijn geheel rechtstreekse werking heeft²¹, is de uithandengeving een heel omstreden kwestie. Dit fenomeen houdt in dat de jeugdrechter beslist zich onbevoegd te verklaren om een minderjarige, die wegens een als misdrijf omschreven feit voor de jeugdrechtbank is gebracht en op het tijdstip van de feiten zestien jaar of ouder is, nog verder op te vangen met een maatregel van bewaring, behoeding of opvoeding, omdat hij deze voor de betrokken jongere niet geschikt acht. Dit krijgt rechtsgrond in huidig artikel 57bis van de Jeugdbeschermingswet van 1965 (thans de ‘Jeugdwet’ genaamd). Het komt er dus op neer dat de bestaande maatregelen ontoereikend zijn om de jongere opnieuw in de samenleving te integreren omdat deze niet voor “verbetering” vatbaar is²². De jeugdrechter verwijst de zaak vervolgens naar het Openbaar Ministerie (hierna OM), met het oog op vervolging. De beslissing tot uithandengeving van de jeugdrechter is dus geen verwijzingsbeschikking, die de zaak meteen aanhangig maakt bij de strafrechter. Het OM kan nog steeds beslissen de jongere niet te vervolgen (waarbij ze beschikt over tal van mogelijkheden zoals seponeren, afhandelen bij wijze van minnelijke schikking,...)²³.

Wordt de minderjarige vervolgd, dan is dat ofwel, indien hij ervan wordt verdacht een wanbedrijf of correctionaliseerbare misdaad te hebben gepleegd, voor **een bijzondere kamer binnen de jeugdrechtbank** (sinds 1 oktober 2007)²⁴, ofwel, indien hij ervan wordt verdacht een niet-correctionaliseerbare misdaad te hebben gepleegd, voor **het Hof van Assisen**.

De jongere zal dan worden berecht volgens de gemeenrechtelijke strafprocedure²⁵. Het gewoon strafrecht, de levenslange opsluiting uitgezonderd, zal worden toegepast op de gepleegde feiten²⁶. Vanaf dat ogenblik (meer bepaald vanaf de dag waarop de beslissing tot uithandengeving definitief wordt) zal de jongere voor latere feiten ook voor de gewone strafrechter komen²⁷.

Er gaan zowel stemmen op voor de uitbreiding als voor de afschaffing van dit systeem²⁸.

---

²¹ R., DEFANCQ *et al.*, *Kids-Codex I: Kinderrechten in de Grondwet, Implementatie van het IVRK, Jeugdrecht, Minderjarigen en het procesrecht*, Gent, Larcier, 2009, 12.

²² R., DEFANCQ *et al.*, *Kids-Codex I: Kinderrechten in de Grondwet, Implementatie van het IVRK, Jeugdrecht, Minderjarigen en het procesrecht*, Gent, Larcier, 2009, 130.

²³ B., De Smet, “Verwijzing van minderjarige verdachten naar de bijzondere jeugdkamer”, *RW* 2010, afl. 16, 675; J., PUT, *Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 326.

²⁴ De bijzondere kamer binnen de jeugdrechtbank werd in 2006 ingevoerd. Voordien kwam de minderjarige voor de correctionele rechtbank (E., DUMORTIER en J., CHRISTIAENS, “De nieuwe Wet op de Jeugdbescherming. Krijtlijnen van een ambigue hervorming”, *TJK* 2006, afl. 4, 278; C., VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht & strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2009, 654).

²⁵ Art. 57bis Jeugdwet.

²⁶ J., PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 328.

²⁷ Art. 57bis, §5 Jeugdwet.

²⁸ J., PUT, M., ROM, *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent, Larcier, 2007, 122; J., PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 334.

Het Comité voor de Rechten van het Kind, het toezichtsorgaan op het IVRK, uitte in een rapport over België zijn bezorgdheid over het feit dat minderjarigen kunnen berecht worden als volwassenen²⁹. Ook in haar *General Comment 10* over “*Children’s Rights in Juvenile Justice*” pleit het Comité voor een specifiek systeem voor minderjarigen, onderscheiden van dat van volwassenen³⁰. Op basis van het *arrest Bulger* van 16 december 1999, waarin het Europees Hof besluit dat minderjarigen door een strafrechtbank, al dan niet door een assisenjury, kunnen worden berecht, ontkrachtte minister ONKELINX de kritiek dat de uithandengeving op gespannen voet zou staan met het internationaal recht³¹. Nochtans vermeldt een verslag van de Commissie voor de Justitie in de voorbereidende wetgeving dat de uithandengeving « *flagrant in tegenspraak is met het Verdrag betreffende de Rechten van het Kind* »³².

b. Wanneer geeft men uit handen?

De uithandengeving is slechts mogelijk indien de jeugdrechtbank aan de minderjarige in het verleden reeds één of meerdere maatregelen heeft opgelegd of wanneer de minderjarige wordt vervolgd wegens de zwaarwichtige misdrijven opgesomd in art. 57bis, §2 Jeugdwet. Daarenboven moet er in beginsel verplicht een **medisch-psychologisch en een maatschappelijk verslag** worden opgesteld³³. Het **medisch-psychologisch verslag betreft de persoonlijkheid** van de minderjarige. Men zal dan ook een psychiater aanstellen om na te gaan of opvoedingsmaatregelen nog effect kunnen sorteren op het gedrag van de minderjarige. In de voorbereidende wetgeving zegt ONKELINX dat het medisch-psychologisch verslag moet kunnen uitwijzen of de minderjarige reeds de mentaliteit van een volwassene heeft³⁴. Het onderzoek is ook nuttig wanneer er vragen rijzen naar zijn geestestoestand³⁵. **Het maatschappelijk verslag handelt daarentegen over het sociaal milieu** waarin de jongere is opgegroeid. De verslagen hebben als doel de situatie van de minderjarige te evalueren in functie van zijn persoonlijkheid, omgeving³⁶ en maturiteitsgraad en leveren dus appreciatiegegevens op voor het beoordelen

²⁹ J., PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 58-59.

³⁰ General Comment no. 10 of the Human Rights Committee (10 december 1998), *CESCR* (1983).

³¹ Wetsontwerp tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, *Parl. St. Senaat* 2005-2006, nr. 3/156, 14.

³² Verslag over het wetsontwerp tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, *Parl. St. Kamer* 2004-05, nr. 1467/012, 144.

³³ GWH 22 december 2010, nr. 154/2010. Hierop bestaan drie uitzonderingen, in welk geval een versnelde uithandengeving wordt toegestaan: Art. 57bis, §2, derde lid Jeugdwet.

³⁴ Wetsontwerp tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, *Parl. St. Kamer* 2004-05, nr. 1467/012, 47.

³⁵ B., DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in kort bestek*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 174 en 194.

³⁶ De leefomgeving houdt in dat men verder moet kijken dan het gezin alleen, en dat men oog moet hebben voor de invloed van de “peers” en interacties met andere personen binnen het schoolmilieu of de woonomgeving (Art. M.6.1, Omz. 1/2006).

van de geschiktheid van de jeugdbeschermingsmaatregelen³⁷. De uithandengeving wordt in theorie niet verantwoord door de gepleegde feiten maar door de niet-geschiktheid van de maatregelen gelet op de persoonlijkheid van de jongere³⁸. De ernst van de feiten wordt enkel aangenomen in zoverre dit bijdraagt tot het evalueren van de persoonlijkheid³⁹. In de praktijk zit het echter anders. De persoonlijkheid van de minderjarige is niet altijd doorslaggevend, zeker nu de jeugdrechter alle criteria van art. 37 Jeugdwet in overweging dient te nemen (en daartussen een evenwicht moet vinden)⁴⁰. Zo dient hij ook in beschouwing te nemen: de ernst van de feiten, de schade en de gevolgen voor het slachtoffer, enz. De maatregelen van jeugdbescherming zullen volgens de rechtsleer niet zelden afhangen van externe factoren (zoals het aantal beschikbare plaatsen in instellingen) eerder dan van de persoonlijkheid van de minderjarige⁴¹.

Jeugdrechters hebben dus een ruime interpretatiemarge bij de beoordeling van de criteria die tot uithandengeving kunnen leiden (persoon van de dader, ernst van de feiten, persoonlijke overtuigingen van de rechter,...). Dit verklaart volgens HANSON de grote verschillen in haar toepassing (regionaal, maar ook tussen gerechtelijke arrondissementen met vergelijkbare stedelijke populatie). Ook VAN DIJK bevestigt dat de praktijk van de uithandengeving territoriaal verschilt⁴². Uit rechtspraak blijkt dat de uithandengeving in de praktijk ook tot grote verschillen kan leiden tussen uitspraken van jeugdrechters in eerste

---

³⁷ Jeugdrb. Brussel 21 september 2005, *JDJ* 2005, afl. 250, 61; Cass. 13 juni 2001, *JT* 2002, 238.

³⁸ Luik 7 juni 1983, *RTDF* 1985, 415; F. TULKENS en T. MOREAU, *Droit de la jeunesse: aide, assistance, protection*, Brussel, Larcier, 2000, 633; C., VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht & strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2009, 471; J., PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 322.

³⁹ Luik 24 januari 1994, *JLMB* 1994, 753; F. TULKENS en T. MOREAU, *Droit de la jeunesse: aide, assistance, protection*, Brussel, Larcier, 2000, 664; B., DESMET, *Jeugdbeschermingsrecht in kort bestek*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 219 en 228. Er kunnen dus stukken van het strafdossier gebruikt worden als aanvullende informatie of steunbewijs bij het maatschappelijk onderzoek; Antwerpen (jeugdkamer) 11 september 2003, *TJK* 2004, afl. 5, 322; J., PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 322.

⁴⁰ Art. M.6.1, Omz. 1/2006.

⁴¹ B., DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in kort bestek*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 289; C., ELIAERTS en J., CHRISTIAENS, *Jeugdrecht en jeugdcriminologie*, Brussel, VUBPress, 2011, 193. Het onderzoek van NUUYTIENS e.a. bracht aan het licht dat jeugdrechters wel degelijk belang achten aan de feiten, zeker wanneer er sprake is van recidive en gebruik van geweld (A., NUUYTIENS, J., CHRISTIAENS en C., ELIAERTS, *Ernstige jeugddelinquenten gestraft? Praktijk van de uithandengeving*, Gent, Academia Press, 2005, 184). Ook volgens het onderzoek van VAN DIJK gebeurt de motivering van de vonnissen of arresten tot uithandengeving voor het grootste deel a.d.h.v. de feiten en eerder getroffen maatregelen (C., VAN DIJK, *Deskundigen geven advies aan jeugdrechters: een onderzoek naar de expertisepraktijk in het kader van de uithandengeving*, Brussel, VUBPress, 2010, 256).

⁴² C., VAN DIJK, *Deskundigen geven advies aan jeugdrechters: een onderzoek naar de expertisepraktijk in het kader van de uithandengeving*, Brussel, VUBPress, 2010, 161.

aanleg en uitspraken van appelrechters⁴³. HANSON stelt zich dan ook de vraag of de uithandengeving met het legaliteitsbeginsel in overeenstemming is⁴⁴.

2.2.2. *Het persoonlijkheidsdossier en zijn context*

Het jeugdbeschermingsdossier (of gerechtelijk dossier) heeft een vertrouwelijk karakter en bestaat uit twee delen: het persoonlijkheidsdossier en de overige inlichtingen over de feiten (processen verbaal en politie-enquêtes)⁴⁵. **Het persoonlijkheidsdossier** bestaat meer specifiek uit de stukken die slaan op de persoonlijkheid en het milieu van de betrokken jongere, nl.: expertiseverslagen, verslagen van de Sociale Dienst en verslagen over de onderhouden die plaats vonden in het kabinet van de jeugdrechter⁴⁶.

a. De jeugdrechter beveelt de onderzoeken om ze als beoordelingsbasis te gebruiken

Ondanks de bewoordingen van de wet (art. 50 : gebruik van het woord « jeugdrechtbank ») is het de jeugdrechter die het persoonlijkheidsdossier aanlegt⁴⁷. Hiertoe zal hij dus in persoon de persoonlijkheids- en milieuonderzoeken bevelen of zelf verrichten. Als hij ze beveelt, laat hij de milieuonderzoeken uitvoeren door de Sociale Dienst van de jeugdrechtbank en het medisch-psychologisch onderzoek (dat hoofdzakelijk bevolen wordt in het kader van een uithandengeving) door een deskundige⁴⁸. Als hij zelf de onderzoeken verricht, kan hij hierbij elke persoon horen die hij hiervoor nuttig acht. Hij kan zich dus ten allen tijde op grond van art. 57 Jeugdwet in raadkamer terugtrekken om de deskundigen en de getuigen, de ouders, voogden of diegenen die de minderjarige onder hun bewaring hebben, omtrent diens persoonlijkheid te horen⁴⁹. De minderjarige kan bij deze debatten in raadkamer niet aanwezig zijn (wellicht om dezelfde redenen waarom hij zijn

⁴³ K., HANSON, "Over de uithandengeving (nog maar eens)", *TJK* 2005, afl. 2, 55; Jeugdrb. Mechelen 18 juni 2003, *TJK* 2004, nr. 5, 317-321.

⁴⁴ K., HANSON, "Over de uithandengeving (nog maar eens)", *TJK* 2005, afl. 2, 55

⁴⁵ I., VAN DER STRAETE en J., PUT, "Belangenconflicten tussen kinderen en ouders in het jeugdbijstands- en jeugdbeschermingsrecht. Het moeizame evenwicht tussen ouderlijk gezag en de zelfstandige uitoefening van het recht op privé-leven", *TJK* 2004, afl. 4, 167.

A., DE TERWAGNE, "Droits de la défense au tribunal de la jeunesse. Assistance judiciaire et protection du dossier", *JDJ* 2002, afl. 211, 9.

⁴⁶ A., DE TERWAGNE, "Droits de la défense au tribunal de la jeunesse. Assistance judiciaire et protection du dossier", *JDJ* 2002, afl. 211, 9.

⁴⁷ J., SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht*, Deurne, Kluwer, 1996, 518; F., TULKENS en T., MOREAU, *Droit de la jeunesse: aide, assistance, protection*, Brussel, Larcier, 2000, 747.

⁴⁸ Art. 50 Jeugdwet; M., FRANSSENS, J., PUT, J., DEKLERCK, *Het beleid van de jeugdmagistraat*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2010, 46.

⁴⁹ J., SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht*, Deurne, Kluwer, 1996, 592; F., TULKENS en T., MOREAU, *Droit de la jeunesse: aide, assistance, protection*, Brussel, Larcier, 2000, 735; K., DEWEERDT en J., PUT, "Veertig jaar jeugdbeschermingsrecht. Overzicht van rechtspraak: 1965-2004", *NJW* 2004, 840.

persoonlijkheidsdossier niet mag inzien), behalve als de jeugdrechtbank dit wel geraden acht en hem laat oproepen. Zijn raadsman is hier wel aanwezig⁵⁰.

De jeugdrechter mag dus een afzonderlijk onderhoud met de jongere hebben⁵¹. Tijdens dit onderhoud verleent echter geen enkele bepaling het recht aan de advocaat van de jongere om aanwezig te zijn⁵².

Aan de hand van de sociale verslagen die t.g.v. deze onderzoeken worden opgesteld, kan de rechter dan nagaan of bijkomende maatregelen van opvoeding nodig zijn⁵³.

Het medisch-psychologisch en maatschappelijk verslag dienen nog recent genoeg te zijn opdat de jeugdrechtbank met kennis van zaken kan oordelen over de uithandengeving⁵⁴.

b. De consulenten van de Sociale Dienst verrichten het maatschappelijk onderzoek

De consulenten van de Sociale Dienst van de jeugdrechtbank verzamelen de informatie over de het leefmilieu van de minderjarige in een maatschappelijk verslag⁵⁵. In geval van uithandengeving is dit voorafgaand maatschappelijk onderzoek verplicht⁵⁶.

De sociale situatie van de verdachte wordt op deze manier ‘doorgelicht’ binnen een termijn van zes maanden⁵⁷. De sociale consulenten zamelen dus informatie in over *de persoon* en *het milieu* van de minderjarige, terwijl het onderzoek naar *de feiten* toekomt aan het OM of de onderzoeksrechter⁵⁸.

De consulenten mogen eerder (door hen of door andere leden van de Sociale Dienst) opgestelde maatschappelijke verslagen actualiseren opdat ze voldoen aan de vereiste van het recent zijn. In de onderzoeken mag geen advies worden verleend omtrent de vraag of al dan niet tot uithandengeving mag worden overgegaan⁵⁹.

Opdat de consulenten kunnen slagen in hun opdracht is het volgens de rechtsleer van groot belang dat de betrokkenen (minderjarige, ouders, familie,

---

⁵⁰ Art. 57 Jeugdwet.

⁵¹ Art. 52ter, 2de lid Jeugdwet.

⁵² J., SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht*, Deurne, Kluwer, 1996, 521; C., ELIAERTS en J., CHRISTIAENS, *Jeugdrecht en jeugdcriminologie*, Brussel, VUBPress, 2011, 208.

⁵³ B., DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in kort bestek*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 194.

⁵⁴ Een vier jaar oud medisch-psychologisch onderzoek is in ieder geval te lang geleden verricht. Ook een oud maatschappelijk verslag kan volgens de rechtsleer niet als beoordelingsbasis worden gebruikt omdat de gezinscontext per definitie voor evolutie vatbaar is (J., SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht*, Deurne, Kluwer, 1996, 416; B., DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in kort bestek*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 230).

⁵⁵ Art. 50, §1 lid 2 Jeugdwet.

⁵⁶ Art. 57bis, §2 Jeugdwet. Het verslag moet verplicht door hen worden opgesteld, een door de politie opgesteld sociaal verslag is dus niet voldoende (J., SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht*, Deurne, Kluwer, 1996, 415.)

⁵⁷ Art. 52bis Jeugdwet.

⁵⁸ B., DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in kort bestek*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 195.

⁵⁹ J., SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht*, Deurne, Kluwer, 1996, 415.

buren, kennissen,...) deze informatie in alle vertrouwelijkheid kunnen meedelen⁶⁰. Bij het uitvoeren van hun opdracht, beschikken de consultants over geen enkel dwangmiddel⁶¹.

Ook al is het verslag van het maatschappelijk onderzoek niet bindend voor de jeugdrechter, door haar verplicht karakter en de quasi-onmogelijkheid voor partijen de inhoud ervan te betwisten, krijgt het een determinerend gewicht. De subjectiviteit van de opsteller van het verslag is volgens de rechtsleer per definitie dan ook zeer groot⁶².

c. De deskundige verricht het medisch-psychologisch onderzoek

Het medisch-psychologisch onderzoek dat de deskundige zal verrichten is een onderzoeksmaatregel die als doel heeft de persoonlijkheid van de jongere te begrijpen en te beschrijven. Terwijl het maatschappelijk onderzoek kan slaan op de hele familiale context, kan het medisch-psychologisch onderzoek normaal slechts t.a.v. minderjarigen worden bevolen (en niet hun ouders, het gezin,...)⁶³.

De deskundige beschikt voor dit onderzoek over het gehele strafdossier⁶⁴. Dezelfde parameters op grond waarvan de jeugdrechtbank in de nieuwe Jeugdwet elke beslissing tot uithandengeving zal dienen te motiveren, maken ook de essentie uit van het vereiste onderzoek door experts⁶⁵: de aard, de frequentie en de ernst van de gepleegde feiten zullen dus ook in aanmerking worden genomen, in zoverre ze bijdragen tot de evaluatie van de persoonlijkheid van de minderjarige⁶⁶. Op basis van het dossier zal de deskundige dan rapporteren welk resultaat het toepassen van een beschermingsmaatregel op de minderjarige vooropstelt⁶⁷. De medisch-psychologische onderzoeken kunnen zowel door één persoon als door een equipe worden uitgevoerd⁶⁸.

⁶⁰ J., PUT en I., VAN DER STRAETE, "Het vertrouwelijk karakter van het jeugdbeschermingsdossier", (noot onder Cass. 1 maart 2000), *T.Strafr.* 2001, 83; L., NOUWYNCK, "Rapports psychosociaux: à manipuler avec précaution", (noot onder Cass. 20 oktober 2010), *RDPC* 2011, 205.

⁶¹ J., SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht*, Deurne, Kluwer, 1996, 523; F. TULKENS en T. MOREAU, *Droit de la jeunesse: aide, assistance, protection*, Brussel, Larcier, 2000, 736.

⁶² F. TULKENS en T. MOREAU, *Droit de la jeunesse: aide, assistance, protection*, Brussel, Larcier, 2000, 739.

⁶³ J., GILLARDIN en P., JADOU, *L'expertise*, Brussel, Facultés universitaires Saint-Louis, 1994, 33.

⁶⁴ F., TULKENS en T., MOREAU, *Droit de la jeunesse: aide, assistance, protection*, Brussel, Larcier, 2000, 741.

⁶⁵ Dit zijn consultants van de Sociale Dienst bij de jeugdrechtbank, deskundigen die het medisch-psychologisch onderzoek verrichten en de instellingen waar minderjarigen kunnen verblijven (C., VAN DIJK, *Deskundigen geven advies aan jeugdrechters: een onderzoek naar de expertisepraktijk in het kader van de uithandengeving*, Brussel, VUBPress, 2010, 1).

⁶⁶ J., PUT en M., ROM, *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent, Larcier, 2007, 131.

⁶⁷ R., VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 1999, 363; B., DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in kort bestek*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 230.

⁶⁸ J., SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht*, Deurne, Kluwer, 1996, 525; F., TULKENS en T., MOREAU, *Droit de la jeunesse: aide, assistance, protection*, Brussel, Larcier, 2000, 741.

De Jeugdwet voorziet (in artikel 57bis, §2, tweede lid) dat de wijze waarop het medisch-psychologisch verslag wordt opgesteld, nader bij Koninklijk Besluit (hierna KB) wordt uitgewerkt. De Koning wordt dus ertoe gemachtigd om normen te bepalen, teneinde de beslissingscriteria die worden gehanteerd tijdens het medisch-psychologisch onderzoek, te harmoniseren⁶⁹. Daar er echter geen specifieke voorschriften of kwaliteitsvereisten gelden - deze nadere regels zijn er (nog) niet⁷⁰ - zijn (op basis van artikel 62 Jeugdwet) volgens sommige rechtsgeleerden de regels van een deskundigenonderzoek in strafzaken toepasbaar op het medisch-psychologisch onderzoek⁷¹. Volgens GILLARDIN en JADOUL bv. is het een onderzoeksmaatregel die eigen is aan *strafprocedures* of *beschermingsprocedures*⁷²: « *L'examen médico-psychologique est, par son essence même, un processus d'investigation spécifiquement applicable aux procédures de nature pénale. Il tend en effet à décrire ou à sonder la personnalité d'un être humain, qui fait l'objet d'une procédure pénale ou protectionnelle, soit pour comprendre les causes d'un comportement délinquant, soit pour déterminer la mesure la plus appropriée à son traitement* »⁷³.

Sommige rechtsleer is echter een andere mening toegedaan en meent dat het een *sui generis* onderzoeksmaatregel is, eigen aan het jeugdrecht (zie hoofdstuk 0).

Het onderzoek zelf moet niet aan een bepaalde vorm voldoen, het mag beperkt zijn tot een medisch of psychologisch aspect⁷⁴. Volgens de Unie van Jeugdmagistraten is de afwezigheid van kwaliteitsvereisten voor het medisch-psychologisch onderzoek problematisch, omdat dit verslag immers zeer belangrijk is in de procedure van uithandengeving⁷⁵.

De deskundige mag net als de consulenten geen dwang gebruiken bij het verrichten van de onderzoeken⁷⁶ en is verbonden aan een beroepsgeheim dat strafrechtelijk kan worden gesanctioneerd⁷⁷.

---

⁶⁹ Wetsontwerp tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, *Parl.St.* Kamer 2004-05, nr. 1467/012, 141.

⁷⁰ C., VAN DIJK, *Deskundigen geven advies aan jeugdrechters: een onderzoek naar de expertisepraktijk in het kader van de uithandengeving*, Brussel, VUBPress, 2010, 381.

⁷¹ J., DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in kort bestek*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 230; J., PUT en M., ROM, *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent, Larcier, 2007, 132.

⁷² De term wordt ook soms (volgens de auteurs verkeerdelijk) in burgerlijke zaken gebruikt (J., GILLARDIN en P., JADOUL, *L'expertise*, Brussel, Facultés universitaires Saint-Louis, 1994, 34).

⁷³ J., GILLARDIN en P., JADOUL, *L'expertise*, Brussel, Facultés universitaires Saint-Louis, 1994, 31.

⁷⁴ F., TULKENS en T., MOREAU, *Droit de la jeunesse: aide, assistance, protection*, Brussel, Larcier, 2000, 741.

⁷⁵ Wetsontwerp tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, *Parl.St.* Kamer 2004-05, nr. 1467/015, 27.

⁷⁶ F., TULKENS en T., MOREAU, *Droit de la jeunesse: aide, assistance, protection*, Brussel, Larcier, 2000, 735.

⁷⁷ J., SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht*, Deurne, Kluwer, 1996, 527.

d. De spanningsvelden m.b.t. het persoonlijkheidsdossier

Dat de verslagen uit het persoonlijkheidsdossier wel degelijk zeer belangrijke documenten zijn is duidelijk: “*ces analyses revêtent une importance non négligeable dans le système protectionnel*”⁷⁸.

Het recht op inzage van het persoonlijkheidsdossier mag men niet verwarren met het recht op afschrift en het gebruiksrecht van haar inhoud. Onder het recht op inzage verstaat men het recht om kennis te nemen van de verslagen, terwijl het recht op afschrift het nemen van kopies veronderstelt. Het gebruiksrecht houdt in dat men de stukken kan aanwenden in de procedure voor de jeugd- of strafrechtbank⁷⁹. De minderjarige krijgt geen inzage in deze verslagen tijdens de procedure voor de jeugdrechtbank, terwijl hij dit recht dan wel voor de strafrechtbank krijgt. Dit verschil wordt o.a. uitgelegd door het feit dat de minderjarige na de uithandengeving onderworpen wordt aan de wetten die de procedure regelen t.a.v. strafrechtelijk meerderjarigen. Op het recht op inzage wordt dieper ingegaan in hoofdstuk 0.

Er geldt in dit persoonlijkheidsdossier voor bepaalde personen (bv. de burgerlijke partij) een inzagebeperking, om te vermijden dat het wordt gebruikt voor andere doeleinden dan waarvoor het is opgesteld. **Deze vertrouwelijkheid** is een uitdrukking van de zorg van de wetgever om de minderjarige in zijn privé-leven te beschermen⁸⁰.

Zoals in punt 1.1 hierboven reeds werd aangehaald, vormt de wetwijziging van 2006⁸¹ door haar implicaties voor de vertrouwelijkheid van het persoonlijkheidsdossier stof voor reflexie. Vroeger⁸² hadden de rechters na uithandengeving geen inzage in het persoonlijkheidsdossier. Door die recente wetwijziging hebben zij deze bevoegdheid nu wel. Met deze wetwijziging lijkt de wetgever ervoor te zorgen dat jarenlange rechtspraak zonder voorwerp wordt. Hier wordt verder op ingegaan in hoofdstuk 0.

Een ander interessant punt i.v.m. dit persoonlijkheidsdossier betreft de vraag of men ten aanzien van de verslagen die het bevat, **het recht op tegenspraak** kan invoeren aangezien er nog geen wettelijke regels zijn hieromtrent. Op het recht op tegenspraak wordt dieper ingegaan in hoofdstuk 0.

⁷⁸ A., DE TERWAGNE, “Droits de la défense au tribunal de la jeunesse. Assistance judiciaire et protection du dossier”, *JDJ* 2002, afl. 211, 9.

⁷⁹ L., DRESER, “De strafprocedure en het vertrouwelijk karakter van het persoonlijkheidsdossier van de minderjarige”, (noot onder Cass. 19 oktober 2005), *TJK* 2006, afl. 4, 325.

⁸⁰ Cass. 20 oktober 2010, AR P090529F.

⁸¹ Art. 21 wet van 13 juni 2006 tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, *BS* 19 juli 2006.

⁸² Vóór 1 oktober 2007, datum van inwerkingtreding van de wetwijziging (Art. 7 KB 25 februari 2007, *BS* 2 maart 2007 (ed. 3)).

De inzage, de tegenspraak en de vertrouwelijkheid van de verslagen uit het persoonlijkheidsdossier vormen dus een controversieel onderwerp binnen het nog controversiëler item van de uithandengeving...

2.3. EERSTE ONDERZOEKSVRAAG: INZAGE VAN HET PERSOONLIJKHEIDSDOSSIER

In deze onderzoeksvraag wordt eerst uiteen gezet wat het inzageverbod voor de minderjarige in deze verslagen inhoudt en hoe het wordt verantwoord. Dan wordt het standpunt van de rechtsleer hierover geschetst alsook een terugkoppeling gemaakt naar andere wetgeving die eveneens een ‘inzage door minderjarigen’ regelt. Een kanttekening over de bijstand van de advocaat komt ook aan bod. Ten slotte wordt de regeling van het inzagerecht na uithandengeving toegelicht.

2.3.1. *Geen inzage voor de minderjarige vóór uithandengeving: voorwerp van debat*

a. Huidige situatie

De stukken uit het strafdossier die betrekking hebben op zijn persoonlijkheid of het milieu en de leefomstandigheden waarin hij leeft, mogen de minderjarige niet worden meegedeeld, krachtens de huidige Jeugdwet⁸³. Dit betekent dat de minderjarige dus niet zelf het gerechtelijk dossier op de griffie van de jeugdrechtbank mag inkijken. Een daadwerkelijke inzage houdt volgens de rechtsleer immers in: het fysiek inkijken van de stukken in geval van een papieren dossier of het raadplegen van de gegevens op scherm of in een volledige afdruk voor een elektronisch dossier⁸⁴. Dit mag de minderjarige volgens de Jeugdwet momenteel dus niet doen. In de wet wordt de term ‘betrokkene’ gebruikt, waardoor dit **inzageverbod** feitelijk wordt uitgebreid tot jongeren die reeds ouder zijn dan 18 jaar (en nog niet uit handen gegeven). Volgens verschillende rechtsgeleerden maakt dit een schending uit van de rechten van de verdediging, omdat alle meerderjarigen over inzagerecht zouden moeten beschikken, zonder discriminatie t.o.v. andere meerderjarigen of t.o.v. hun ouders die wel een inzagerecht hebben⁸⁵.

De wetgever wil hiermee beletten dat de minderjarige kennis krijgt van inlichtingen die voor hem **traumatiserend** kunnen zijn of een **negatieve**

---

⁸³ Art. 55, derde lid Jeugdwet.

⁸⁴ J., PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 561.

⁸⁵ C., ELAERTS en P., VANSTEENKISTE, *Proceswaarborgen voor minderjarigen*, Brussel, DWTC, 1995, 95; J., SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht*, Deurne, Kluwer, 1996, 590; F., TULKENS en T., MOREAU, *Droit de la jeunesse: aide, assistance, protection*, Brussel, Larcier, 2000, 797.

invloed kunnen hebben op zijn opvoeding⁸⁶. De jeugdrechter kan wel nooit de inzage van de rest van het strafdossier beperken, ook niet in het belang van het onderzoek⁸⁷.

Wanneer de minderjarige partij is in het geding, wordt het volledig dossier, de stukken die betrekking hebben op zijn persoonlijkheid en milieu inbegrepen, wel ter beschikking gesteld van zijn advocaat⁸⁸. De advocaat wordt hem verplicht toegewezen, omdat de minderjarige zelf procesonbekwaam is⁸⁹. De advocaat van de minderjarige heeft altijd inzage in deze stukken⁹⁰.

De beknotting van het inzagerecht van de minderjarige wordt dus deels gecompenseerd door het inzagerecht van zijn raadsman. Het wordt aan deze laatste overgelaten om te beslissen welke informatie hij doorgeeft aan de minderjarige. De advocaat beschikt m.a.w. inzake over een **appreciatiemacht**, waardoor de jongere dus van hem afhankelijk is om kennis te nemen van deze vertrouwelijke informatie⁹¹. Volgens het Europees Hof is het inzageverbod niet in strijd met het recht op een eerlijk proces, omdat de verdachte en zijn raadsman voor het overmaken van informatie als één geheel dienen te worden beschouwd⁹².

b. Het kritische standpunt van de rechtsleer

Verskillende rechtsgeleerden menen dat dit verbod op inzage vanwege haar absoluut karakter een “*onduldbare situatie*” met zich meebrengt waar een einde aan moet komen⁹³. Om hun stelling te staven, dat de jongere recht heeft op een eerlijk proces met kennis van alle elementen van het dossier, grijpen sommigen onder hen terug naar de internationale regelgeving ter zake. Het

⁸⁶ Wetsontwerp tot wijziging van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, *Parl.St.*, Senaat, 1992-1993, nr. 633-2, 92; J., SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht*, Deurne, Kluwer, 1996, 589; J., PUT en I., VAN DER STRAETE, “Het vertrouwelijk karakter van het jeugdbeschermingsdossier”, (noot onder Cass. 1 maart 2000), *T.Strafr.* 2001, 82; Arbitragehof 15 september 2004, nr. 153/2004.

⁸⁷ B., DE SMET, “Verschillen tussen straf(proces)recht en jeugdbeschermingsrecht”, *RW* 2004-05, 1168.

⁸⁸ K., DEWEERDT en J., PUT, “Veertig jaar jeugdbeschermingsrecht. Overzicht van rechtspraak: 1965-2004”, *NJW* 2004, 839; J., SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht*, Deurne, Kluwer, 1996, 588.

⁸⁹ R., DEFRANCO *et al.*, *Kids-Codex I: Kinderrechten in de Grondwet, Implementatie van het IVRK, Jeugdrecht, Minderjarigen en het procesrecht*, Gent, Larcier, 2009, 296.

⁹⁰ Art. 55, derde lid Jeugdwet; Art. 31 V.T. Sv; J., PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 327; C., VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht, strafprocesrecht en internationaal strafrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2009, 655.

⁹¹ R., DEFRANCO *et al.*, *Kids-Codex I: Kinderrechten in de Grondwet, Implementatie van het IVRK, Jeugdrecht, Minderjarigen en het procesrecht*, Gent, Larcier, 2009, 329.

⁹² EHRM 19 december 1989, nr. 9783/82, Kamasinski/Oostenrijk, § 87-88; EHRM 21 september 1993, nr. 12350/86, Kremzow/Oostenrijk, § 52; EHRM 14 juni 2005, nr. 39553/02, Menet/Frankrijk, § 45.

⁹³ C., ELAERTS en P., VANSTEENKISTE, *Proceswaarborgen voor minderjarigen*, Brussel, DWTC, 1995, 95; G., DECOCK en P., VANSTEENKISTE, *Herstel of sanctie, naar een jeugdsanctierecht: met de integrale rapporten Cornelis en Walgrave*, Gent, Mys & Breesch, 1999, 46; J., PUT en I., VAN DER STRAETE, “Het vertrouwelijk karakter van het jeugdbeschermingsdossier”, (noot onder Cass. 1 maart 2000), *T.Strafr.* 2001, 82.

EVRM (art 5,§2 en §4), het IVRK (art. 40, §2b(ii)), de Minimumregels van Beijing⁹⁴ (artn. 7 en 14) en de Aanbeveling R(87)20 van de Raad van Europa (punt III) poneren volgens hen een aantal rechten die noodzakelijkerwijs voor de jongere de toegang tot het volledige dossier impliceren. Volgens hen is dit een element van het ‘*equality of arms*’-beginsel (zie ook *infra*, hoofdstuk 0).

Een ander argument halen deze rechtsgeleerden uit een baanbrekend arrest van 14 november 1989 van het Hof van Beroep te Brussel. Het Hof van Beroep te Brussel was van oordeel dat de rechten van verdediging van de minderjarige geschonden worden wanneer de rechtsbijstand (waarop hij recht heeft) belemmerd wordt door de weigering om tijdens de onderzoeksfase het dossier in te zien⁹⁵. Ten gevolge van dit arrest werd het inzagerecht voor de advocaat van de minderjarige delinquent tijdens de voorbereidende rechtspleging vaststaand feit.

Eigenlijk is een grote meerderheid van de rechtsleer de mening toegedaan dat het inzageverbod in strijd is met het recht van verdediging van de minderjarige: DE BOCK, ELIAERTS, VANSTEENKISTE, MICHIELS, CAMMAER,...⁹⁶

Deze rechtsgeleerden vinden het eigenlijk een “*hypocriete situatie*” dat de jongere eerst een inzage tot zijn persoonlijkheidsdossier wordt ontzegd, maar dat hij vervolgens op de zitting (waar soms volop gedebatteerd wordt over zijn persoonlijkheid en opvoedingsmilieu) of in kabinet toch elementen uit dat dossier kan aanhoren⁹⁷.

Volgens andere rechtsleer volgt uit artikel 8 EVRM ook een recht op inzage⁹⁸. Een algemeen ‘recht op inzage’ op basis van artikel 8 EVRM, van alle gestockeerde persoonsgegevens, wordt door het Europees Hof echter niet erkend⁹⁹. Er wordt door de rechtsleer wel aangenomen dat, indien het dossier

---

⁹⁴ Resolutie 40/33 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (29 november 1985), *UN Doc. A/RES/40/33* (1986).

⁹⁵ Brussel 14 november 1989, *JT* 1990, 219.

⁹⁶ J., SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht*, Deurne, Kluwer, 1996, 589.

⁹⁷ C., ELIAERTS en P., VANSTEENKISTE, *Proceswaarborgen voor minderjarigen*, Brussel, DWTC, 1995, 97; G., DECOCK en P., VANSTEENKISTE, *Herstel of sanctie, naar een jeugdsanctierecht: met de integrale rapporten Cornelis en Walgrave*, Gent, Mys & Breesch, 1999, 47.

⁹⁸ J., SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht*, Deurne, Kluwer, 1996, 528; DE HERT, P., *Jaarboek ICM 1997: Mensenrechten en bescherming van persoonsgegevens. Overzicht en synthese van de Europese rechtspraak 1995-1997*, Antwerpen, Maklu, 1998, 77; In het arrest *Gaskin* oordeelde het Europees Hof immers dat het recht op eerbiediging van het privé-leven, zoals gewaarborgd door artikel 8 EVRM, in sommige gevallen ook een recht op inzage in alle gegevens van een dossier veronderstelt (L., VAN DER STRAETE en J., PUT, “Belangenconflicten tussen kinderen en ouders in het jeugdbijstands- en jeugdbeschermingsrecht. Het moeizame evenwicht tussen ouderlijk gezag en de zelfstandige uitoefening van het recht op privé-leven”, *TJK* 2004, afl. 4, 166).

⁹⁹ In verschillende zaken (*Gaskin*/Verenigd Koninkrijk, *McMichaels*/Verenigd Koninkrijk) kende het EHRM een inzagerecht toe, maar was het zo voorzichtig erop te wijzen dat het geen uitspraak deed over een ‘algemeen recht op inzage’. Het hof koppelt het inzagerecht wel aan artikel 8 EVRM, maar stelt niet dat het een deelaspect vormt van dit grondrecht (DE HERT, P., *Jaarboek ICM 1997: Mensenrechten en bescherming van persoonsgegevens. Overzicht en synthese van de Europese rechtspraak 1995-1997*, Antwerpen, Maklu, 1998, 78).

*hoogst persoonlijke gegevens bevat over de ontwikkeling en de ontplooiing van een persoon, de inzage behoort tot de rechten vervat in artikel 8 EVRM*¹⁰⁰.

PUT en VAN DER STRAETE menen dat het **beter** zou zijn “*een principieel inzagerecht*” te bepalen, met een afwijkingsmogelijkheid in bepaalde gevallen (en beperkt tot slechts de zeer gevoelige stukken of passages). De minderjarige is volgens hen beter geplaatst dan zijn advocaat (die niet vertrouwd is met de inhoud van het dossier) om de gegevens uit zijn persoonlijkheidsdossier recht te zetten of minstens te nuanceren. Er is volgens hen sprake van een “*potentieel conflict tussen zijn recht van verdediging en de bescherming van zijn welzijn*”. Daarom zou volgens deze auteurs in elke situatie het persoonlijk inzagerecht moeten worden afgewogen tegen de mogelijk nadelige gevolgen ervan voor de toekomstige hulpverlening aan de minderjarige. In sommige gevallen kan het inderdaad wenselijk zijn om de minderjarige niet, of toch niet rechtstreeks, te confronteren met bepaalde gevoelige gegevens in het persoonlijkheidsdossier, vanwege de aard van deze gegevens (bv. ontluisterende gegevens over bepaalde familieleden of een bezwarende verklaring van iemand die door de jongere nog als enige vertrouwenspersoon werd beschouwd). Bepaalde gegevens zouden dan wel mogen meegedeeld worden aan de jongere, maar op een geschiktere manier dan via een persoonlijke inzage in zijn dossier (bv. omdat hij geadopteerd is en hiervan niet op de hoogte was)¹⁰¹.

Volgens deze auteurs zouden de consulenten van de Sociale Dienst het best geplaatst zijn, eventueel in samenspraak met de advocaat (en met beroepsmogelijkheid bij de jeugdrechter), om af te wegen of er inzage moet worden verleend aan de minderjarige in zijn persoonlijkheidsdossier¹⁰².

TULKENS en MOREAU zijn van oordeel dat er twee voorwaarden zijn opdat de minderjarige een beslissing van de jeugdrechter kan begrijpen: 1) de minderjarige moet kunnen begrijpen wat aan de basis ligt van de beslissing van de rechter en 2) moet zich kunnen uitspreken over het geheel van deze elementen¹⁰³. Het is echter vaak op basis van de stukken waar de minderjarige geen toegang toe heeft dat de rechter zijn beslissing zal nemen. Beide auteurs beschouwen het inzageverbod daarom als **onverantwoord**, omdat het louter geven dat de advocaat inzage zal kunnen nemen niet beantwoordt aan

¹⁰⁰ I., VAN DER STRAETE en J., PUT, “Belangenconflicten tussen kinderen en ouders in het jeugdbijstands- en jeugdbeschermingsrecht. Het moeizame evenwicht tussen ouderlijk gezag en de zelfstandige uitoefening van het recht op privé-leven”, *TJK* 2004, afl. 4, 167. Het Europees Hof sprak in het arrest Gaskin van “*des aspects éminemment personnels de l’enfance, de l’évolution et des antécédents du requérant*” (EHRM 7 juli 1989, nr. 10454/83, Gaskin/Verenigd Koninkrijk, § 36).

¹⁰¹ J., PUT en I., VAN DER STRAETE, “Het vertrouwelijk karakter van het jeugdbeschermingsdossier”, (noot onder Cass. 1 maart 2000), *T.Strafr.* 2001, 82.

¹⁰² J., PUT en I., VAN DER STRAETE, “Het vertrouwelijk karakter van het jeugdbeschermingsdossier”, (noot onder Cass. 1 maart 2000), *T.Strafr.* 2001, 82.

¹⁰³ F., TULKENS en T., MOREAU, *Droit de la jeunesse: aide, assistance, protection*, Brussel, Larcier, 2000, 836.

bovenstaande voorwaarden¹⁰⁴. Volgens hun redenering zal de advocaat immers ofwel alle informatie meedelen waarvan hij zelf kennis heeft genomen (waarbij het wetsverbod geen zin heeft), ofwel slechts een deel van de informatie meedelen, waardoor hij zelf gaat oordelen over het belang van zijn client, wat volgens de auteurs niet zijn rol is. Wat determinerend lijkt in de ogen van de advocaat, is dat misschien niet in de ogen van de jongere, zeggen ze. En de raadsman kan evengoed informatie meedelen die traumatiserend is voor de jongere, terwijl de raadsman dat helemaal niet verwachtte¹⁰⁵.

Volgens TULKENS en MOREAU zal het appreciatierecht van de advocaat hem bovendien **in een moeilijke positie t.o.v. zijn cliënt plaatsen**. Ze redeneren als volgt: ofwel deelt hij de totaliteit van de inhoud van het dossier mee aan de minderjarige, waardoor de verbiedende wetsbepaling uiteraard geen zin heeft, ofwel deelt hij slechts welbepaalde informatie mee, waardoor hun vertrouwensrelatie aangetast kan worden¹⁰⁶. De minderjarige kan de raadsman bovendien meestal niet vrij kiezen, waardoor de band hoogstwaarschijnlijk al niet heel sterk is in het begin, stellen ze.

Deze rechtsleer is dus duidelijk van oordeel dat de minderjarige zelf eigenlijk het best geplaatst is om gegevens uit zijn persoonlijkheidsdossier recht te zetten of te nuanceren, iets dat hij enkel kan als de jeugdrechter hem volledige inzage geeft.

Tenslotte zijn bepaalde auteurs ook van mening dat het algeheel inzageverbod "*niet proportioneel*" is ten aanzien van het beoogde doel, nl. het beletten van de kennisname van traumatiserende of negatief beïnvloedende gegevens¹⁰⁷.

Een **tegenargument** volgens SMETS is dat wanneer inzage in het persoonlijkheidsdossier aan de minderjarige wordt gegeven, ook inzage aan het OM en de burgerlijke partij zou moeten worden gegeven, omwille van het beginsel van gelijkheid tussen procespartijen.

Volgens de auteur zou deze overlegging van de stukken aan het OM en de burgerlijke partij echter tot gevolg hebben dat de belangen van de jongere geschaad zouden worden en dat de stukken bovendien geheel van hun doel zouden worden afgewend¹⁰⁸. Het is in zijn ogen m.a.w. beter dat de jongere geen inzage heeft¹⁰⁹.

---

¹⁰⁴ F., TULKENS en T., MOREAU, *Droit de la jeunesse: aide, assistance, protection*, Brussel, Larcier, 2000, 836.

¹⁰⁵ F., TULKENS en T., MOREAU, *Droit de la jeunesse: aide, assistance, protection*, Brussel, Larcier, 2000, 836.

¹⁰⁶ F., TULKENS en T., MOREAU, *Droit de la jeunesse: aide, assistance, protection*, Brussel, Larcier, 2000, 373-74.

¹⁰⁷ J., SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht*, Deurne, Kluwer, 1996, 590.

¹⁰⁸ J., SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht*, Deurne, Kluwer, 1996, 527-28.

¹⁰⁹ De auteur kwam tot deze redenering na een arrest van het Hof van Assisen te Luik. Het Hof besloot dat een meerderjarig geworden jongere gerechtigd was de overlegging te vragen van de persoonlijkheidsstudies die bij de jeugdrechtbank waren verricht (Ass. Luik, 31 januari 1978, *Pas.* 1978, II, 78).

c. Inzagerecht in andere regelgeving

Het inzageverbod in artikel 55 derde lid Jeugdwet contrasteert met andere regelgeving waarin vergelijkbare aspecten van inzage worden geregeld.

Ter vergelijking eerst een uiteenzetting van de situatie in **het kader van de hulpverlening: het Decreet Rechtspositie Minderjarige regelt een principieel toegangsrecht voor de minderjarige tot zijn hele dossier vanaf twaalf jaar**¹¹⁰. Dit decreet is, zoals de volledige titel¹¹¹ het zegt, enkel van toepassing op de sectoren van de Integrale Jeugdhulp. Gerechtelijke hulpverlening die werd opgelegd door de jeugdrechter valt hier ook onder. Dit zal meestal het geval zijn in het kader van een POS¹¹², maar uitzonderlijk ook in het geval van een MOF-situatie, als de jeugdrechter een maatregel oplegt die door een Vlaamse dienst (die onder de Integrale Jeugdhulp valt) zal worden uitgevoerd¹¹³. Het decreet is dus ook van toepassing op MOF-jongeren die in de jeugdhulp terechtkomen.

Het gaat hier niet om hetzelfde dossier als het persoonlijkheidsdossier, maar er worden gelijkaardige gegevens in opgenomen zoals fysieke of psychische gezondheidsgegevens («persoonsgegevens met betrekking tot de gezondheid»)¹¹⁴. Wanneer dat dossier in zijn geheel als een medisch dossier wordt beschouwd (omdat het wordt opgesteld onder leiding van een psychiater), worden de erin opgenomen gegevens beschouwd als gezondheidsgegevens, met als gevolg dat **de Wet Patiëntenrechten** van toepassing wordt (en niet langer het Decreet)¹¹⁵. **Ook dan krijgt de minderjarige, wanneer hij tot een redelijke beoordeling van zijn belangen in staat wordt geacht, inzagerecht.** Dit geldt dan voor alle gegevens die hem betreffen, uitgezonderd de gegevens die door derden zijn verstrekt en als vertrouwelijk werden bestempeld¹¹⁶.

---

¹¹⁰ J., PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 558-59; Het nieuwe Decreet Bijzondere Jeugdbijstand 2008 voorziet ook in een regeling desbetreffende, welke in overeenstemming is met het Decreet Rechtspositie (R., DEFRANCO *et al.*, *Kids-Codex I: Kinderrechten in de Grondwet, Implementatie van het IVRK, Jeugdrecht, Minderjarigen en het procesrecht*, Gent, Larcier, 2009, 332).

¹¹¹ Decreet 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp, BS 4 oktober 2004.

¹¹² Problematische opvoedingssituatie.

¹¹³ Opmerking: Hoewel 'Jeugdbescherming' in se dus wel tot de bevoegdheid behoort van de Gemeenschappen, vormen de strafrechtelijke regels m.b.t. minderjarigen die MOF's plegen, en de organisatie van en de rechtspleging van de jeugdrechtbanken hierop een uitzondering. Deze materie behoort tot het federaal bevoegdheidsniveau (C., ELIAERTS en J., CHRISTIAENS, *Jeugdrecht en jeugdcriminologie*, Brussel, VUBPress, 2011, 204).

¹¹⁴ J., PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 555.

¹¹⁵ J., PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 559.

¹¹⁶ J., PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 560.

Art. 22 van het Decreet Rechtspositie regelt het toegangsrecht wat betreft de dossiergegevens (die geen persoonsgegevens betreffende de gezondheid uitmaken)¹¹⁷.

MOF-jongeren krijgen dus wel degelijk toegang tot hun hulpverleningsdossier bij de jeughulpvoorziening die hen hulp of begeleiding biedt in opdracht van de jeugdrechter. Voor gegevens die uitsluitend op hem betrekking hebben, kan de minderjarige in ieder geval geen inzage worden geweigerd¹¹⁸. Toch voorziet het Decreet in artikel 11, §2 een aantal **uitzonderingen**: §2 1° handelt over de **vertrouwelijkheidsexceptie** (van vertrouwelijke informatie meegedeeld door derden mag de minderjarige geen kennis nemen) en §2 2° betreft de stukken opgesteld ten behoeve van een gerechtelijke overheid (**het gerechtelijk dossier van de minderjarige**)¹¹⁹. Deze uitzondering heeft enkel betrekking op stukken die rechtstreeks op vraag van de jeugdrechter zijn opgesteld (bv. het onderzoeksverslag bij de Sociale Dienst van de jeugdrechtsbank of een psychiatrische expertise op vraag van de jeugdrechter) en die (tegelijk of nadien) op een of andere manier in een dossier van jeugdhulpverlening zijn terecht gekomen¹²⁰. Dit zijn dus de navorsingen over de persoonlijkheid en het milieu.

Met die laatste uitzondering wil men beletten dat de in het Decreet geregelde toegangsregeling een omzeiling zou toelaten van de gerechtelijke inzageregeling in de Jeugdwet.

Ten slotte is er de uitzondering van §2 3°: de **'agogische exceptie'** die de jeugdhulpverlener kan inroepen voor het meedelen van bepaalde informatie. Een deel van de informatie hoeft niet te worden meegedeeld indien kan worden aangetoond dat dit in het belang van de minderjarige is¹²¹.

We vergelijken ten slotte ook het inzageverbod van de Jeugdwet met het inzagerecht dat wordt voorzien door de **Wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens** (hierna WVP genoemd). Artikel 10 van deze wet maakt gewag van een **toegangsrecht voor elke betrokkene tot de**

---

¹¹⁷ Decreet 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp, BS 4 oktober 2004.

¹¹⁸ MvT bij het voorstel van decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige binnen de integrale jeugdhulp, *Parl. St.* VI. Parl. 2003-04, nr. 2063/1, 21.

¹¹⁹ Art. 22, §2, 2° Decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp, BS 4 oktober 2004; J., PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 560.

¹²⁰ MvT bij het voorstel van decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige binnen de integrale jeugdhulp, *Parl. St.* VI. Parl. 2003-04, nr. 2063/1, 20; J., PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 561.

¹²¹ J., PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 561. Dit bijvoorbeeld omdat de jongere nog niet in staat is om met deze informatie om te gaan, wat niet verward mag worden met de situatie waarin de jeugdhulpverlener bepaalde informatie niet durft mee te delen uit angst voor de emotionele reactie van de jongere. De jeugdhulpverlener heeft dus de plicht de minderjarige zo volledig mogelijk te informeren over zijn situatie (http://wvg.vlaanderen.be/jeugdhulp/05_publicaties/werkmap-fiche-informatie.pdf, 46.)

persoonsgegevens die hem betreffen¹²². Deze wet voorziet ook een recht op verbetering van onjuiste gegevens¹²³.

De WVP sluit inzagerecht voor minderjarigen niet uit aangezien de term ‘betrokkene’ wordt gebruikt. Deze wet is volgens de rechtsleer zelfs van belang voor de jeugdbeschermingssector¹²⁴.

Volgens de WVP is het recht op inzage in de persoonsgegevens echter een soort controlerecht, als tegenhanger voor het verwerken van persoonsgegevens en dus een concretisering van het recht op privacy¹²⁵, terwijl het inzagerecht in het jeugddossier een beginsel van behoorlijk proces is¹²⁶. Een andere reden die een gelijkstelling van situaties in de weg staat is dat het persoonlijkheidsdossier ook gegevens bevat die de minderjarige *niet direct* betreffen (bv. in de sociale verslagen over de ouders) terwijl de WVP enkel inzage verleent voor gegevens die de betrokkene zelf betreffen¹²⁷.

d. Bijstand van de jeugdadvoocaat : kwaliteitsvol ?

Volgens het IVRK is de raadsman van de minderjarige niet zomaar ‘een advocaat’ maar zou deze getraind moeten zijn op het gebied van kinderrechten¹²⁸. De praktijk in België blijkt niet helemaal in overeenstemming met het IVRK wat de kwalitatieve voorwaarden voor de juridische bijstand betreft¹²⁹.

¹²² Art. 10 WVP 1992. Onder “persoonsgegevens” wordt iedere informatie betreffende een geïdentificeerde of identificeerbare natuurlijke persoon verstaan (art. 1, §1 WVP 1992).

¹²³ Art. 12 WVP 1992.

¹²⁴ Er wordt hier geen minimumleeftijd voorop gesteld maar algemeen neemt men aan dat minderjarigen met voldoende onderscheidingsvermogen zelf en zelfstandig hun persoonlijkheidsrechten kunnen uitoefenen (in casu het recht op privacy) (I., VAN DER STRAETE en J., PUT, “Belangenconflicten tussen kinderen en ouders in het jeugdbijstands- en jeugdbeschermingsrecht. Het moeizame evenwicht tussen ouderlijk gezag en de zelfstandige uitoefening van het recht op privé-leven”, *TJK* 2004, afl. 4, 161-62).

¹²⁵ Art. 2 WVP 1992; P., DE HERT en R., SAELENS, “Recht op bescherming van het privé-leven”, *TPR* 2009, afl. 2, 852-53.

¹²⁶ R., VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2007, 41.

¹²⁷ Art. 10 WVP 1992.

¹²⁸ R., DEFRAENCQ *et al.*, *Kids-Codex 1 : Kinderrechten in de Grondwet, Implementatie van het IVRK, Jeugdrecht, Minderjarigen en het procesrecht*, Gent, Larcier, 2009, 344.

¹²⁹ Op de zitting van de Vlaamse Regering van 26 juni 2002 sprak Dhr. Van der Mussel over ‘jeugdadvocaten avant la lettre’ maar nog niet over volwaardige jeugdadvocaten (Verslag over het ontwerp van decreet houdende goedkeuring van het samenwerkingsakkoord tussen de Federale Staat, de Duitstalige Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en de Vlaamse Gemeenschap betreffende het gesloten centrum voor voorlopige plaatsing van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, *Parl.St.* VI. Parl. 2001-02, nr. 5). Slechts recentelijk (eerst in 2009 en dan in 2011) werden wetsvoorstellen gedaan voor de instelling van jeugdadvocaten voor minderjarigen. In het wetsvoorstel van 2009 wou men dat dit enerzijds de kennis en opleiding inhield over de rechten van het kind en anderzijds de relationele omgang met kinderen. De voorwaarden moesten voldaan zijn op een door de Koning vast te stellen wijze (Wetsvoorstel betreffende het recht van minderjarigen op toegang tot de rechter en tot instelling van jeugdadvocaten voor minderjarigen van 27 januari 2009 (ingediend door S. Lahaye-Battheu), *Parl. St.* Senaat 2008-2009, nr. 1760/001). In het wetsvoorstel van 2011 zegt men dat een dergelijke opleiding nu bestaat in het kader van de juridische bijstand en dat het niet nodig is om in de wet te verwijzen naar een aparte categorie van advocaten, alsook dat het de Orde van advocaten toekomt

De commissie jeugdadvocaten van de OVB (Orde van Vlaamse Balies) is gestart met een bijzondere opleiding jeugdrecht¹³⁰. Om de deskundigheid te waarborgen heeft de OVB hiertoe een richtlijn uitgevaardigd. Ieder jaar moet er een lijst advocaten worden opgesteld waarin advocaten worden opgenomen die deze opleiding hebben gevolgd of er mee bezig zijn. Zo is er bij een aantal balies een ‘**jeugdpermanentie**’ opgericht die uit zulke geaccrediteerde jeugdadvocaten bestaat¹³¹. Er werd echter vastgesteld dat lang niet alle balies de richtlijn van de OVB volgen, zodat de kwaliteit van rechtsbijstand aan minderjarigen niet overal dezelfde is¹³². De juridische bijstand aan jongeren blijkt dus nog aan verbetering toe. Dit argument kan ook gehaald worden uit een onderzoek dat recent (april 2010) verricht werd door het Kinderrechtencommissariaat en de KUL¹³³ en uit een persbericht van 15 januari 2012 (krant *Le Soir*)¹³⁴. Afhankelijk van hun detentieplaats en « statuut » kunnen minderjarigen blijkaar te maken hebben met verschillen in behandeling.

---

het beroep van advocaat te organiseren (Wetsvoorstel betreffende het recht van minderjarigen op toegang tot de rechter en tot instelling van jeugdadvocaten voor minderjarigen, *Parl.St.* Kamer 2010-11, nr. 0682/015.)

¹³⁰ In 2007 rezen hierrond nog heel wat vragen, bv. in welke mate de bepalingen in de VT verplichtend zijn (J., PUT en M., ROM, *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent, Larcier, 2007, 277). De bedoeling is dat de advocaat die de belangen van een minderjarige behartigt, een persoonlijk raadsman wordt, die zijn cliënt jarenlang volgt en bijstaat, tot aan de meerderjarigheid of het einde van de maatregel (J., PUT en M., ROM, *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent, Larcier, 2007, 273-74).

¹³¹ J., PUT en M., ROM, *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent, Larcier, 2007, 273-74.

¹³² Om hieraan tegemoet te komen werd door de commissie jeugdadvocaten de vzw Unie van Jeugdadvocaten opgericht. Deze vzw probeert de kwaliteit van de juridische dienstverlening en de rechtspositie van de minderjarige te verbeteren, door wetgevend initiatief te ondersteunen, advies te verlenen aan jeugdpermanenties, enz. (M., ROM, “Rechtspositie van uit handen gegeven jongeren in Tongeren”, *TJK* 2010, 2, 107-112).

¹³³ Zij voerden onderzoek uit naar de rechtswaarborgen van jongeren in detentie in de gemeenschapsinstellingen (hier zitten zowel MOF als POS jongeren) en het federaal centrum Everberg (enkel MOF jongeren). Uit de getuigenissen van de minderjarigen blijkt dat de juridische bijstand niet zo vanzelfsprekend is. Heel wat jongeren hadden amper contact met hun advocaat, ondanks hun recht op telefonisch contact en recht op ontvangst van de advocaat. De advocaten kwamen bij deze jongeren blijkaar zelden langs in de instellingen. De jongeren hadden niet het gevoel dat hun advocaat hen verdedigt. Over de rechten waarop ze zich kunnen beroepen hadden ze onvoldoende kennis. Zo had geen enkele jongere weet van het recht op bijstand van een vertrouwenspersoon zoals het decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp voorschrijft (L., ACKAERT en M., ROM, Binnen(ste)buiten. Rechtswaarborgen voor minderjarigen in detentie doorgelicht, Kinderrechtencommissariaat, 2010, 77-78). In het verlengde van dit onderzoek werd ook de instelling van Tongeren aan de kaak gesteld. Hier verblijven enkel uit handen gegeven jongeren. Het Kinderrechtencommissariaat stelde vast dat de jongeren in deze instelling kunnen rekenen op meer rechten tijdens hun opsluiting en meer rechtswaarborgen hebben dan de jongeren die in de gemeenschapsinstellingen en het centrum Everberg verblijven (M., ROM, “Rechtspositie van uit handen gegeven jongeren in Tongeren”, *TJK* 2010, 2, 107-112).

¹³⁴ Blijkt dat aan Franstalige kant de situatie voor uit handen gegeven minderjarigen in de gesloten instelling van St-Hubert er slechter aan toe is dan in Tongeren. In St-Hubert zou volgens Bernard De Vos (Algemeen Afgevaardigde voor de Kinderrechten van de Franse gemeenschap) een aantal minderjarigen slechts moeilijk in contact kunnen komen met hun advocaat (H., DORZÉE, La section “dessaisis” du centre fermé de Saint-Hubert largement critiquée: “Un régime bien trop sévère”, *Le Soir*, dimanche 15 janvier 2011).

Hierbij mag niet uit het oog worden verloren dat het de advocaat niet gemakkelijk wordt gemaakt om de verdediging van zijn minderjarige client op te nemen. Hij beschikt (op grond van art. 125 K.B. 28 december 1950) over een recht van kopie van het persoonlijkheidsdossier maar hieraan kunnen voorwaarden worden gekoppeld. Zo kan hem worden verboden bepaalde stukken aan zijn cliënt mee te delen¹³⁵.

Aangezien de minderjarige zelf geen toegang heeft tot zijn dossier is het belangrijk dat de jeugdadvoocaat over het geheel van de voornaamste documenten beschikt om een globale visie van het dossier te hebben en de inhoud ervan terdege mee te delen aan zijn client met het oog op een normale verdediging¹³⁶. De complexiteit van de vertrouwelijke documenten vereist de mogelijkheid van een integrale kopie van het dossier. De aangekaarte materie in de rapporten valt immers niet onder de klassieke competentie van de jurist¹³⁷. Geen enkele nota van de psycho-sociale rapporten kan volgens TERWAGNE dan ook degelijk de inhoud van deze laatste reconstrueren. Maar, aangezien men vermoedt dat de minderjarige onvermogen is en de kopiekosten van het dossier hoog kunnen liggen moet de advocaat van de jeugdrechtbank de toelating krijgen om een verzoek tot rechtsbijstand in te dienen op basis van artikel 674bis Ger. W. met het oog op het verkrijgen van gratis kopies¹³⁸.

2.3.2. Wel inzage voor de minderjarige na uithandengeving

a. Na uithandengeving: inzage voor mature jongeren?

Zodra de jeugdrechtbank beslist de minderjarige uit handen te geven, is deze onderworpen aan de wetten die de procedure regelen t.a.v. de strafrechtelijk meerderjarig geworden personen¹³⁹. Aangezien hij dan als strafrechtelijk meerderjarig wordt beschouwd, krijgt hij inzage in zijn hele dossier¹⁴⁰. Artikel

---

¹³⁵ J., SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht*, Deurne, Kluwer, 1996, 592; F., TULKENS en T., MOREAU, *Droit de la jeunesse: aide, assistance, protection*, Brussel, Larcier, 2000, 839; B., DESMET, *Jeugdbeschermingsrecht in kort bestek*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 260.

¹³⁶ A., DE TERWAGNE, "Droits de la défense au tribunal de la jeunesse. Assistance judiciaire et protection du dossier", *JDJ* 2002, afl. 211, 9.

¹³⁷ A., DE TERWAGNE, "Droits de la défense au tribunal de la jeunesse. Assistance judiciaire et protection du dossier", *JDJ* 2002, afl. 211, 15.

¹³⁸ Dit artikel werd voorzien voor strafzaken maar moet volgens TERWAGNE ook kunnen worden ingeroepen voor de jeugdrechtbank omwille van het belang van de rechten van verdediging (A., DE TERWAGNE, "Droits de la défense au tribunal de la jeunesse. Assistance judiciaire et protection du dossier", *JDJ* 2002, afl. 211, 14); B., DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in kort bestek*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 261.

¹³⁹ K., DEWEERDT en J., PUT, "Veertig jaar jeugdbeschermingsrecht. Overzicht van rechtspraak: 1965-2004", *NJW* 2004, 834.

¹⁴⁰ Art. 31 V.T. Sv; M., PREUMONT, *Memento du droit de la jeunesse*, Brussel, Kluwer, 2008, 117; B., DE SMET, "De strafprocedure voor minderjarigen na de wetten van 15 mei 2006 en 13 juni 2006: jeugdbeschermingsrecht met een vleugje jeugdsactiericht", *RW* 2006, 358; C., VAN DEN

31 V.T. Sv. zegt terzake dat “*in geval de strafvordering wordt uitgeoefend met toepassing van het Wetboek van Strafvordering naar aanleiding van de uithandengeving de stukken die verband houden met de persoonlijkheid en de leefomgeving van de vervolgte persoon uitsluitend worden meegedeeld aan de betrokkene of aan zijn advocaat, met uitsluiting van elke andere vervolgte persoon en van de burgerlijke partij.*”

Opmerkelijk is dat hierover geen extra uitleg (discussies of opmerkingen) wordt teruggevonden in de voorbereidende wetgeving. Er wordt dus blijkbaar enkel inzagerecht toegekend omwille van de juridische gelijkstelling met volwassenen. Dit lijkt wat kort door de bocht. Er werd daarom gezocht naar meer plausibele redenen.

In theorie stelt men dat mature jongens eerder geschikt zijn om uit handen te geven omdat ze ‘goed weten waar ze mee bezig zijn’. Het betreft hier een toepassing van het beginsel ‘*Sluwheid vult de leeftijd aan*’: men stelt bij ‘vroegrijpe’ minderjarigen een vervroegde verantwoordelijkheid vast omwille van de volwassen persoonlijkheidsstructuur¹⁴¹.

Het medisch-psychologisch onderzoek moet immers, ter verantwoording van de uithandengeving, uitwijzen of de jongere reeds de mentaliteit van een volwassene heeft¹⁴². Om dit na te gaan, zal het medisch-psychologisch onderzoek de persoonlijkheid van de betrokkene en zijn **graad van maturiteit** evalueren (naast zijn omgeving)¹⁴³. Aangezien de wetgever meent dat, daar de minderjarige uit handen is gegeven, hij een volwassen persoonlijkheid (of zekere *maturiteit*) heeft ontwikkeld, zou men hier uit kunnen afleiden dat hij ook daarom moet kunnen geconfronteerd worden met de informatie in de sociale verslagen¹⁴⁴. Dit is slechts een potentiële beweegreden waarover niet met zekerheid uitspraak kan worden gedaan.

WYNGAERT, *Strafrecht, strafprocesrecht en internationaal strafrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2009, 655.

¹⁴¹ Luik 7 juni 1983, *RTDF* 1985, 415; J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 322.

¹⁴² Wetsontwerp tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, *Parl.St.* Kamer 2004-05, nr. 1467/012, 147.

¹⁴³ Wetsontwerp tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, *Parl. St. Kamer*, 2004-2005, nr. 1467/004, 21.

¹⁴⁴ Dat de maturiteitsgraad duidelijk van belang is kunnen we uit de volgende woorden in de voorbereidende wetgeving afleiden: “*Er wordt nagegaan of desgevallend de graad van immaturiteit van de minderjarige, onder andere wegens zwakzinnigheid, niet tot gevolg kan hebben dat een persoon ongeschikt is om een strafprocedure te ondergaan of om in instellingen voor volwassenen te verblijven.*” (Wetsontwerp tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, *Parl. St. Kamer*, 2004-2005, nr. 1467/004, 22.) alsook uit artikel 57bis §1 die het opneemt als beslissingelement voor uithandengeving.

De inzage in het strafdossier wordt tijdens het vooronderzoek wel beperkt¹⁴⁵: de minderjarige verdachte kan geen inzage vragen in het strafdossier tijdens het opsporingsonderzoek, enkel tijdens het gerechtelijk onderzoek¹⁴⁶.

b. Inhoud van het strafdossier

De inhoud van het strafdossier voor uit handen gegeven jongeren bestond vóór de wetwijziging van 2006 (zie *infra*) uit het vonnis of arrest dat de uithandengeving beveelt en alle processen-verbaal die opgesteld werden tijdens de minderjarigheid¹⁴⁷. Dit zijn de pv's van alle onderzoeksverrichtingen van het vooronderzoek (dit heet bij de jeugdrechtbank het 'voorbereidend onderzoek')¹⁴⁸. In een aantal dossiers zat reeds het medisch-psychologisch onderzoek alsook, aan Vlaamse zijde, maatschappelijke enquêtes¹⁴⁹, terwijl dit *contra legem* was. Aangezien het persoonlijkheidsdossier **sinds 1 oktober 2007**¹⁵⁰ door het OM bij het strafdossier wordt gevoegd¹⁵¹, zal het er nu wèl deel van uitmaken. In tegenstelling tot de dossiers op de jeugdrechtbank worden strafdossiers niet geopend per persoon, maar per zaak¹⁵².

De reden waarom de wetgever overging tot deze wetwijziging wordt hierna uitgelegd in hoofdstuk 0.

2.3.3. Conclusie: wetgever versus rechtsleer

Zoveel kritiek vanuit de rechtsleer en toch blijft de wetsbepaling die het inzageverbod voor de minderjarige in zijn persoonlijkheidsdossier (vóór uithandengeving) poneert, verder gehandhaafd.

De nieuwe Jeugdwet is nog steeds gebaseerd op een filosofie van 'de onbekwame minderjarige die tegen zichzelf beschermd moet worden', in tegenstelling tot de Wet Patiëntenrechten, het Decreet Rechtspositie en de WVP. Als de minderjarige, zodra hij er feitelijk toe bekwaam is, in deze laatste wetten (die soortgelijke gegevens bevatten) inzage kan nemen, waarom zou het niet in het kader van een gerechtelijke inzage kunnen?

Artikel 2 IVRK, artikel 10 en 11 Grondwet (hierna GW) verplicht de staten om de minderjarigen te beschermen tegen elke discriminatie ook. Hieruit kan men

¹⁴⁵ B., DE SMET, "Verschillen tussen straf(proces)recht en jeugdbeschermingsrecht", *RW* 2004-05, 1168.

¹⁴⁶ C., VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht & strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2009, 421.

¹⁴⁷ A., NUYTIENS, J., CHRISTIAENS en C., ELIAERTS, *Ernstige jeugddelinquenten gestraft? Praktijk van de uithandengeving, II*, Gent, Academia Press, 2006, 28-29.

¹⁴⁸ C., VAN DEN WYNGAERT, *Kennismaking met het strafprocesrecht*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2010, 30.

¹⁴⁹ A., NUYTIENS, J., CHRISTIAENS en C., ELIAERTS, *Ernstige jeugddelinquenten gestraft? Praktijk van de uithandengeving, II*, Gent, Academia Press, 2006, 29.

¹⁵⁰ Art. 7 KB 25 februari 2007, *BS* 2 maart 2007 (ed. 3).

¹⁵¹ Art. 57bis, § 6 Jeugdwet.

¹⁵² A., NUYTIENS, J., CHRISTIAENS en C., ELIAERTS, *Ernstige jeugddelinquenten gestraft? Praktijk van de uithandengeving, II*, Gent, Academia Press, 2006, 28. Vele strafdossiers hebben dan ook betrekking op meerdere verdachten.

afleiden dat elke minderjarige dus over dezelfde rechten moet beschikken als andere minderjarigen en volwassenen die eenzelfde feit plegen: in dit geval een inzagerecht in hun hele dossier¹⁵³. Aangaande dit non-discriminatiebeginsel heeft de Belgische regering bij de ratificatie van het IVRK een interpretatieve verklaring geformuleerd, waarin de regering heeft verduidelijkt dat een verschil in behandeling gestoeld moet zijn op *objectieve en redelijke overwegingen in overeenstemming met de beginselen van de democratische samenleving*¹⁵⁴. De rechtsleer lijkt het gevaar op traumatisering van de jongere door het inzagerecht alvast geen ‘redelijke overweging’ te vinden die in overeenstemming is met onze democratie.

Het lijkt belangrijk (bovenvermelde studies over zijn rechtspositie in de instellingen indachtig) dat, als de minderjarige dan toch geen wettelijk inzagerecht krijgt, het contact met de advocaat behoorlijk is opdat werkelijk informatie uit het persoonlijkheidsdossier mondeling kan worden verkregen en hier ook over gediscussieerd kan worden. Volgens STESSENS en DESMET kan het eerlijk karakter van het proces immers worden aangetast wanneer de verdachte tijdens het vooronderzoek te weinig kansen krijgt zijn verweer met een raadsman te bespreken¹⁵⁵. Waarom zou dit voor een minderjarige anders zijn?

De minderjarige zou dus ten allen tijde een recht op overleg met zijn raadsman over de inhoud van de verslagen moeten kunnen inroepen in het licht van de waarborgen van het EVRM, meer bepaald het recht op een eerlijk proces.

Uit bovenvermelde onderzoeken blijkt dat aan Vlaamse kant het vooral de (*nog*) *niet uit handen gegeven minderjarigen* zijn (in de gemeenschapsinstellingen en Everberg) die een slecht contact hebben met hun raadsman (zie *supra* noot 133). Het zijn nochtans zij die hun advocaat het meeste nodig hebben als zij de inhoud van hun dossier willen kennen, daar de uit handen gegeven minderjarigen wel inzagerecht krijgen. Men kan gerust stellen dat de appreciatie van de advocaat om gegevens mee te delen aan de minderjarige voor deze laatste een weinig nuttig gegeven is als hij daar niet over werd geïnformeerd (doordat hij weinig contact heeft met zijn raadsman).

Na uithandengeving komt voor de wetgever een potentiële traumatisering van de minderjarige door het lezen van de persoonlijkheidsverslagen duidelijk niet meer ter sprake. Is hij misschien ‘matuur’ genoeg waardoor een trauma niet zal plaatsvinden? Of oordeelt men dat hij dubbel mag gestraft worden: met een echte (volwassene)straf en eventueel een bijkomend psychisch letsel?

---

¹⁵³ Zie ook de toetsing door het Kinderrechtencommissariaat van de Jeugdwet aan het IVRK: *infra* punt 0.

¹⁵⁴ R., DEFANCQ *et al.*, *Kids-Codex I: Kinderrechten in de Grondwet, Implementatie van het IVRK, Jeugdrecht, Minderjarigen en het procesrecht*, Gent, Larcier, 2009, 13.

¹⁵⁵ J., VANDE LANOTTE en Y., HAECK, *Handboek EVRM, Deel II: Artikelsgewijze commentaar*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2004, 602.

Zowat alle rechtsleer alsook sommige wetten denken dus anders dan de Jeugdwet over inzage door minderjarigen in gegevens die hen aanbelangen. Door het standpunt van de advocaten te bevragen, zullen we beter kunnen oordelen of de wetgever al dan niet terecht artikel 55, derde lid Jeugdwet behoudt voor wat betreft het inzageverbod voor de minderjarige. De advocaten zal ook gevraagd worden hoe zij hun appreciatiemacht invullen en hoe hun minderjarige cliënten tegenover die verslagen staan.

2.4. TWEEDE ONDERZOEKSVRAAG: VERTROUWELIJKHEID VAN HET PERSOONLIJKHEIDSDOSSIER

In deze onderzoeksvraag wordt uitgelegd wat de vertrouwelijkheid van het persoonlijkheidsdossier inhoudt en voor welke actoren, betrokken bij een uithandengeving, deze geldt. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen de fase voor de jeugdrechtbank (vóór uithandengeving) en de fase na uithandengeving, waarbij wordt stilgestaan bij een belangrijke wetswijziging die bepaalt dat de rechters na uithandengeving nu ook inzage krijgen in het dossier.

2.4.1. Vertrouwelijkheid van de verslagen vóór uithandengeving

In de fase voor de jeugdrechtbank moet de jeugdrechter er volgens de rechtsleer op toezien dat het persoonlijkheidsdossier exclusief in de jeugdbeschermingsprocedure wordt aangewend¹⁵⁶. Zelfs **de onderzoeksrechter** die eventueel zou worden aangesteld in de procedure mag geen kennis krijgen van het maatschappelijk onderzoek of het verslag van de psychiater-deskundige¹⁵⁷.

Deze exclusieve aanwending *“maakt een correctief uit op de inmenging in het privé-leven van de minderjarige en alle andere betrokkenen (bv. zijn ouders) die de persoonlijkheids- en milieuonderzoeken onvermijdelijk inhouden. Ze is ook van belang voor het samenstellen van een geloofwaardig en objectief persoonlijkheidsdossier: om informatie te verzamelen over de persoonlijkheid en het milieu van de minderjarige moeten de minderjarige en de andere betrokkenen hiertoe vrijuit kunnen spreken en erop kunnen rekenen dat de inlichtingen die zij meedelen, niet in hun nadeel gebruikt werden in een strafprocedure of in een burgerrechtelijke procedure.”*¹⁵⁸. Dat deze vertrouwelijkheid een legitiem doel heeft werd ook erkend door het Europees Hof van de Rechten van de Mens¹⁵⁹. De vrijwaring van het privé-en gezinsleven wordt gewaarborgd door artikel 8 EVRM, artikel 17 van het

¹⁵⁶ J., SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht*, Deurne, Kluwer, 1996, 526.

¹⁵⁷ B., DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in kort bestek*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 178.

¹⁵⁸ Brussel 18 juni 1987, *JT* 1987, 629; J., Put en I., VAN DER STRAETE, “Het vertrouwelijk karakter van het jeugdbeschermingsdossier”, (noot onder Cass. 1 maart 2000), *T.Strafr.* 2001, 83.

¹⁵⁹ EHRM 7 juli 1989, nr. 10454/83, Gaskin/Verenigd Koninkrijk, § 43; J., SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht*, Deurne, Kluwer, 1996, 528.

Internationaal verdrag inzake Burgerrechten en Politieke rechten (hierna BUPO), artikel 16 IVRK alsook artikel 22 van de GW¹⁶⁰.

Volgens de meest recente Cassatierechtspraak¹⁶¹ is de jeugdrechter nog steeds verplicht om deze exclusieve aanwending in de jeugdbeschermingsprocedure van het persoonlijkheidsdossier te waarborgen. Hij moet er op toezien, krachtens artikel 55, derde lid Jeugdwet, dat dit dossier noch aan de burgerlijke partij, noch aan **de minderjarige** zelf wordt meegegeed¹⁶². De taak om geen pijnlijke informatie aan de minderjarige mee te delen is echter niet vanzelfsprekend omdat een ander artikel in dezelfde wet (art. 52 ter, derde lid) bij het opleggen van voorlopige maatregelen dan weer de verplichting oplegt aan de jeugdrechter om in zijn beschikking een samenvatting te geven van de elementen die betrekking hebben op zijn persoonlijkheid of op zijn milieu. De minderjarige krijgt een afschrift van deze beschikking¹⁶³. Hij krijgt hier m.a.w. een expliciet recht om ingelicht te worden. Volgens sommige rechtsleer is de kans dat de minderjarige informatie bekomt uit zijn persoonlijkheidsdossier via kabinetsbeschikking klein¹⁶⁴.

De reden waarom de **burgerlijke partij** geen inzage krijgt in de delen van het strafdossier over de persoonlijkheid en de leefomstandigheden van de minderjarige¹⁶⁵ is omdat zij materiële belangen verdedigt of belangen die in strijd zijn met die van de minderjarige¹⁶⁶.

Dit verschil in behandeling met de ouders (zie *infra*) achtte het Grondwettelijk Hof niet in strijd met het Grondwettelijk gelijkheidsbeginsel (art. 10 GW)¹⁶⁷.

Het gaf wel toe in een arrest van 20 mei 1998 dat de personen die zich burgerlijke partij hebben gesteld omdat ze schade hebben geleden door een als misdrijf gekwalificeerd feit, legitieme redenen kunnen hebben om het gehele dossier te raadplegen, om er elementen in te vinden die de argumenten van de tegenpartij kunnen weerleggen. Toch oordeelde het Grondwettelijk Hof dat de wetgever gelijk had door te beslissen dat de burgerlijke partij geen inzage moest krijgen in deze stukken¹⁶⁸. Dit werd verantwoord vanuit de overweging

---

¹⁶⁰ P., DE HERT en R., SAELENS, "Recht op bescherming van het privé-leven", *TPR* 2009, afl. 2, 838.

¹⁶¹ Cass. 30 juni 2009, AR P090308N.

¹⁶² F., TULKENS en T., MOREAU, *Droit de la jeunesse: aide, assistance, protection*, Brussel, Larcier, 2000, 748; B., DE SMET, "Verschillen tussen straf(proces)recht en jeugdbeschermingsrecht", *RW* 2004-05, 1168; Cass. 30 juni 2009, AR P090308N.

¹⁶³ Art. 52ter, derde en vierde lid, Jeugdwet.

¹⁶⁴ G., VERMEULEN, *Privacy en strafrecht: nieuwe en grensoverschrijdende verkenningen*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2007, 66.

¹⁶⁵ B., DE SMET, "Verschillen tussen straf(proces)recht en jeugdbeschermingsrecht", *RW* 2004-05, 1168; B., DE SMET, "De strafprocedure voor minderjarigen na de wetten van 15 mei 2006 en 13 juni 2006: Jeugdbeschermingsrecht met een vleugje jeugdsanctierecht", *RW* 2006-07, 358.

¹⁶⁶ Arbitragehof 20 februari 2002, nr. 45/2002.

¹⁶⁷ Arbitragehof 20 mei 1998, nr. 1998/56; J., PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 328.

¹⁶⁸ K., DEWEERDT en J., PUT, "Veertig jaar jeugdbeschermingsrecht. Overzicht van rechtspraak: 1965-2004", *NJW* 2004, 839.

dat men moet vermijden dat de vertrouwelijke inlichtingen betreffende de jongere in deze expertiseverslagen onnodig verspreid worden¹⁶⁹. Het is de burgerlijke partij echter niet verboden elementen betreffende de persoonlijkheid of het milieu van de minderjarige aan te voeren¹⁷⁰. Bij wege van gemeenschappelijke bewijsvoering mag zij dus over de persoonlijkheid en het milieu argumenten aanhalen¹⁷¹. De burgerlijke partij is eigenlijk de zwakste partij. In de omzendbrief 1/2006¹⁷² wordt er aan haar belangen geen rubriek gewijd, terwijl er wel een hoofdstuk is voor de rechtswaarborgen van de minderjarige en zijn ouders. Haar privé-belangen moeten duidelijk wijken voor de bescherming en het belang van de minderjarige¹⁷³.

De ouders van de minderjarige hebben een inzage-recht in het hele dossier, verantwoord vanuit de wens van de wetgever hen nauw te willen betrekken bij het opleggen van maatregelen t.a.v. hun kinderen¹⁷⁴. Tijdens de voorbereidende fase (voorafgaand aan het debat ter terechtzitting) hebben zij dus het recht, al dan niet bijgestaan of vertegenwoordigd door een raadsman, kennis te nemen van alle stukken van het strafonderzoek en van het maatschappelijk onderzoek¹⁷⁵. Zij hebben tevens een recht van afschrift van het persoonlijkheidsdossier (op grond van art. 125 K.B. 28 december 1950), wat betekent dat ze kopies mogen nemen van alle stukken uit het dossier¹⁷⁶. Als zij kopies willen nemen, moeten zij wel de machtiging bekomen van de procureur-generaal (of procureur des Konings bij delegatie) en kan de toestemming gebonden worden aan voorwaarden¹⁷⁷.

De ouders die de informatie toch doorspelen naar hun minderjarig kind kunnen niet worden vervolgd, ook niet op basis van art. 460ter Sw (verbod om misbruik te maken van door inzage van het strafdossier verkregen inlichtingen)¹⁷⁸.

---

¹⁶⁹ J., PUT en I., VAN DER STRAETE, "Het vertrouwelijk karakter van het jeugdbeschermingsdossier", (noot onder Cass. 1 maart 2000), *T.Strafr.* 2001, 83; J., SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht*, Deurne, Kluwer, 1996, 590.

¹⁷⁰ K., DEWEERDT en J., PUT, "Veertig jaar jeugdbeschermingsrecht. Overzicht van rechtspraak: 1965-2004", *NJW* 2004, 839.

¹⁷¹ J., PUT en I., VAN DER STRAETE, "Het vertrouwelijk karakter van het jeugdbeschermingsdossier", (noot onder Cass. 1 maart 2000), *T.Strafr.* 2001, 83; Arbitragehof 20 mei 1998, nr. 1998/56 (zie overwegingen B.3.2 en B.3.3.).

¹⁷² FOD Justitie, Ministeriële Omz. nr. 1/2006 betreffende de wetten van 15 mei 2006 en 13 juni 2006 tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, *BS* 29 september 2006.

¹⁷³ B., DE SMET, "Verschillen tussen straf(proces)recht en jeugdbeschermingsrecht", *RW* 2004-05, 1166.

¹⁷⁴ K., DEWEERDT en J., PUT, "Veertig jaar jeugdbeschermingsrecht. Overzicht van rechtspraak: 1965-2004", *NJW* 2004, 839; J., SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht*, Deurne, Kluwer, 1996, 590.

¹⁷⁵ B., DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in kort bestek*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 85.

¹⁷⁶ L., DRESER, "De strafprocedure en het vertrouwelijk karakter van het persoonlijkheidsdossier van de minderjarige", (noot onder Cass. 19 oktober 2005), *TJK* 2006, afl. 4, 325.

¹⁷⁷ J., SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht*, Deurne, Kluwer, 1996, 591.

¹⁷⁸ Dit artikel geldt enkel voor de inverdenkinggestelde en de burgerlijke partij voor stukken van een gerechtelijk onderzoek (B., DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in kort bestek*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 269).

Volgens het Grondwettelijk Hof, bijgetreden door het Hof van Cassatie, mogen de ouders in geval van een procedure voor de jeugdrechtbank waar hun burgerlijke aansprakelijkheid¹⁷⁹ voor hun minderjarig kind aan bod komt, geen elementen putten uit het persoonlijkheidsdossier om hun aansprakelijkheid te betwisten¹⁸⁰. De jeugdrechter mag zich dus niet, voor de beoordeling van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de ouders, baseren op elementen hieruit¹⁸¹.

Het OM krijgt tevens het gerechtelijk dossier in handen, het persoonlijkheidsdossier inbegrepen¹⁸².

2.4.2. Na uithandengeving : vertrouwelijkheid ?

Volgens vaste rechtspraak van het Hof van Cassatie mogen deze stukken door **de ouders van de minderjarige** niet worden aangewend in het kader van een strafvervolgning, omdat het maatschappelijk en medisch-psychologisch onderzoek een inmenging betekenen op het privé-en gezinsleven van de betrokkenen en omdat de wet aan deze onderzoeken een vertrouwelijk karakter toekent met het oog op het samenstellen van een zo ruim mogelijk persoonlijkheidsdossier¹⁸³. Volgens het Hof hebben de stukken enkel tot doel de modaliteiten vast te leggen i.v.m. het bestuur over de persoon van de minderjarige en uit te maken *welke middelen voor zijn opvoeding of behandeling geschikt zijn*. De gegevens kunnen dus niet worden aangewend door de ouder-beklaagde als verdediging, noch om een tenlastelegging in hoofde van een ouder bewezen te verklaren¹⁸⁴.

Het Grondwettelijk Hof heeft geoordeeld dat artikel 55 derde lid van de Jeugdwet artikel 10 van de Grondwet niet schendt wanneer de ouders in het kader van burgerrechtelijke aansprakelijkheid het recht ontzegd wordt om voor de correctionele rechtbank (nu de bijzondere kamer, zie *infra*) stukken uit het persoonlijkheidsdossier van hun minderjarig kind te raadplegen en ter verdediging aan te voeren terwijl zij wel over deze mogelijkheid beschikken tijdens een procedure die erop gericht is jeugdbeschermingsmaatregelen op te leggen¹⁸⁵. Dit werd volgens het Grondwettelijk Hof verantwoord vanuit de

---

¹⁷⁹ Wanneer hun kind een als misdrijf omschreven feit begaat, begaat het automatisch een burgerrechtelijke fout, zodat de ouders burgerrechtelijk aansprakelijk zijn voor de schade die hiervan het gevolg is. Ook de gerechtskosten komen mede ter hunner laste: J., PUT en M., ROM, *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent, Larcier, 2007, 217.

¹⁸⁰ L., DRESER, "De strafprocedure en het vertrouwelijk karakter van het persoonlijkheidsdossier van de minderjarige", (noot onder Cass. 19 oktober 2005), *TJK* 2006, afl. 4, 327.

¹⁸¹ J., SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht*, Deurne, Kluwer, 1996, 527; J., Put, I., VAN DER STRAETE, "Het vertrouwelijk karakter van het jeugdbeschermingsdossier", (noot onder Cass. 1 maart 2000), *T.Strafr.* 2001, 83.

¹⁸² Art. 57bis, §3 Jeugdwet.

¹⁸³ Cass. 12 mei 1999, AR P990036F; Cass. 19 oktober 2005, AR P050807F; Cass. 4 maart 2008, AR P071541N; Cass. 20 oktober 2010 P090529F.

¹⁸⁴ L., DRESER, "De strafprocedure en het vertrouwelijk karakter van het persoonlijkheidsdossier van de minderjarige", (noot onder Cass. 19 oktober 2005), *TJK* 2006, afl. 4, 326.

¹⁸⁵ Arbitragehof 20 februari 2002, nr. 45/2002.

algemene opzet van de Jeugdwet en het beginsel van de tegenspraak, aangezien het persoonlijkheidsdossier ook niet wordt meegedeeld aan de minderjarige of de burgerlijke partij¹⁸⁶. De ouders hebben dus wel een inzage-recht tijdens de procedure voor de jeugdrechtbank, maar mogen de stukken uit het persoonlijkheidsdossier nooit aanwenden in een burgerlijke procedure, een strafprocedure of een procedure voor de jeugdrechtbank om hun materiële belangen te verdedigen en hun argumenten te staven¹⁸⁷. Een recht op inzage impliceert immers niet het recht om er op onbeperkte wijze gebruik van te maken¹⁸⁸.

De burgerlijke partij heeft ook na uithandengeving geen inzage in het persoonlijkheidsdossier¹⁸⁹, of de minderjarige nu wordt berecht door de bijzondere jeugdkamer of door het Hof van Assisen.

De minderjarige heeft na uithandengeving wel inzage¹⁹⁰ (zie *supra*, vorige onderzoeksvraag).

a. Situatie vóór de wetswijziging van 2006

De wetgever was vroeger van oordeel dat het persoonlijkheidsdossier niet aan derden moest worden voorgelegd ter inzage, en dus ook **niet aan de strafrechter**¹⁹¹.

Vroeger verwees men de minderjarige, in geval van een correctionaliseerbare misdaad, naar de correctionele rechtbank. Tot oktober 2007 kwam de uit handen gegeven jongere dus voor een alleenzetelende correctionele rechter¹⁹², welke de verslagen over de maatschappelijke en medisch-psychologische onderzoeken die de jeugdrechter had bevolen, niet mocht aanwenden¹⁹³. Deze verslagen moesten dus door het OM uit de debatten worden gelaten¹⁹⁴ en de strafrechter moest opnieuw een maatschappelijke enquête vragen zo hij persoonlijke gegevens over de betrokkene wou bekomen. Werden de verslagen per ongeluk mee overgedragen, dan moest strafrechter deze stukken uit de debatten weren en mocht hij er in geen geval informatie uit putten of bewijzen

¹⁸⁶ L., DRESER, “De strafprocedure en het vertrouwelijk karakter van het persoonlijkheidsdossier van de minderjarige”, (noot onder Cass. 19 oktober 2005), *TJK* 2006, afl. 4, 327.

¹⁸⁷ Arbitragehof 20 februari 2002, nr. 45/2002; Arbitragehof 15 september 2004, nr. 153/2004; B. DE SMET, “De strafprocedure voor minderjarigen na de wetten van 15 mei 2006 en 13 juni 2006: Jeugdbeschermingsrecht met een vleugje jeugdsanctierecht”, *RW* 2006-07, 358.

¹⁸⁸ J., SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht*, Deurne, Kluwer, 1996, 528.

¹⁸⁹ Art. 31 V.T. Sv.

¹⁹⁰ Art. 31 V.T. Sv.

¹⁹¹ *Parl.St.*, Senaat, 1992-1993, nr. 633-2, 92.

¹⁹² J., PUT en M., ROM, *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent, Larcier, 2007, 137.

¹⁹³ Wetsontwerp betreffende de jeugdbescherming, *Parl.St.* Kamer, 1963-1964, nr. 637/7, 9; J., SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht*, Deurne, Kluwer, 1996, 424; K., DEWEERDT en J., PUT, “Veertig jaar jeugdbeschermingsrecht. Overzicht van rechtspraak: 1965-2004”, *NJW* 2004, 839; DRESER, L., “De strafprocedure en het vertrouwelijk karakter van het persoonlijkheidsdossier van de minderjarige”, (noot onder Cass. 19 oktober 2005), *TJK* 2006, afl. 4, 325.

¹⁹⁴ Cass. 8 juni 1988, *RW* 1988-89, 1056.

uit afleiden door vermoedens¹⁹⁵. Vroeg de beklagde (de jongere dus) voeging van deze stukken aan het dossier, dan werd dit geweigerd.¹⁹⁶

De rechtspraak van lagere hoven¹⁹⁷ alsook van het Hof van Cassatie volgde dit standpunt.

Volgens verschillende arresten van het Hof van Cassatie ging het wel degelijk enkel om het persoonlijkheidsdossier (de stukken die betrekking hebben op de persoonlijkheid en het milieu) en niet om andere stukken uit de jeugdbeschermingsprocedure, zoals bv. aanmaningen tot gedragsverbetering die de jeugdrechtbank vroeger had uitgesproken¹⁹⁸.

Het persoonlijkheidsdossier mocht dus niet aan het OM worden overgemaakt met het oog op vervolging¹⁹⁹. Het OM diende het dossier jeugdbescherming 'uit te zuiveren' en enkel processen-verbaal over de strafbare feiten aan de strafrechter voor te leggen²⁰⁰.

I.g.v. verwijzing naar het Hof van Assisen (bij niet correctionaliseerbare misdaden) gold dit ook²⁰¹.

Toch kregen de strafgerechten gedeeltelijk kennis van de persoonlijke gegevens omdat door sommige jeugdrechters vaak hele passages uit de verslagen werden opgenomen in hun vonnissen om de uithandengeving te motiveren²⁰². De uit handen gegeven minderjarigen konden dus veroordeeld worden op basis van fragmenten van rapporten waarvan ze zelf geen kennis hadden kunnen nemen²⁰³.

De onderzoeken zelf mogen volgens de rechtspraak nog steeds niet worden gebruikt voor andere doeleinden dan *het bepalen van maatregelen geschikt voor de opvoeding of behandeling van de minderjarige of het bestuur van zijn persoon*. "*Immers, de aard van het psychosociaal of medisch onderzoek dat door de jeugdrechtbank wordt bevolen, de inmenging die het betekent in het privé- en familieleven en de vertrouwelijkheid die de wet eraan toekent teneinde de overdracht van een volledig opsporingsonderzoek te garanderen*

---

¹⁹⁵ Brussel (K.I.) 18 februari 1993, *RDPC* 1993, 666; J., PUT en I., VAN DER STRAETE, "Het vertrouwelijk karakter van het jeugdbeschermingsdossier", (noot onder Cass. 1 maart 2000), *T.Strafr.* 2001, 84.

¹⁹⁶ F., KUTY, *Justice pénale et procès équitable*, Brussel, Larcier, 2006, 505.

¹⁹⁷ Corr. Luik 10 maart 1981, *JL* 1981, 305.

¹⁹⁸ Cass. 28 juni 1989, *Arr. Cass.* 1989, 1289; Cass. 19 mei 1993, *JT* 1993, 667; Cass. 12 mei 1999, *JT* 1999, 645. Het Hof van Cassatie oordeelde in een ander arrest (Cass. 16 februari 1999, *RDPC* 1999, 1181) dat een dossier van de jeugdrechtbank betreffende een beklagde die niet in toepassing van de Jeugdbeschermingswet (en dus niet in het kader van een uithandengeving) voor de strafrechter is gebracht, daarentegen wel aan de strafrechter mocht worden overlegd, mits deze overlegging op regelmatige wijze en met inachtneming van het recht van verdediging geschiedde.

¹⁹⁹ J., PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 327-328.

²⁰⁰ B., DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in kort bestek*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 196.

²⁰¹ F., KUTY, *Justice pénale et procès équitable*, Brussel, Larcier, 2006, 505.

²⁰² B., DE SMET, "De strafprocedure voor minderjarigen na de wetten van 15 mei 2006 en 13 juni 2006: Jeugdbeschermingsrecht met een vleugje jeugdsanctierecht", *RW* 2006-07, 358.

²⁰³ F., TULKENS en T., MOREAU, *Droit de la jeunesse: aide, assistance, protection*, Brussel, Larcier, 2000, 681.

aan de opdrachtgevende overheid, verbieden de aanwending van het verslag van dit onderzoek voor om het even welk ander doeleinde dan dat waarvoor het werd uitgevoerd²⁰⁴”. Dit maakt volgens het Hof van Cassatie zelfs een regel uit van openbare orde²⁰⁵.

In het Cassatiearrest van 8 juni 1988 stelt het Hof wel dat het vonnis tot uithandengeving integraal deel uitmaakt van het strafdossier. Als stuk in de rechtspleging in correctionele zaken kan het zo aldus inlichtingen verschaffen aan de strafrechter over de persoonlijkheid en het milieu van de minderjarige en beïnvloedt het mogelijks zijn oordeel²⁰⁶. Het Hof van Cassatie houdt in latere rechtspraak niettemin nog steeds vast aan het verbod op aanwending van de persoonlijkheidsverslagen in het kader van strafrechtelijke vervolgingen²⁰⁷.

b. Situatie na de wetswijziging van 2006

Sinds de wetswijziging van 2006²⁰⁸ die aangebracht werd aan de Jeugdwet kan het OM in geval van uithandengeving (en zo het beslist te vervolgen) nu het integrale dossier (zowel over de feiten als over de persoonlijkheid en het milieu²⁰⁹) van de jeugdrechtbank overmaken aan de rechtsinstantie die de minderjarige berecht na uithandengeving²¹⁰. Ook **het OM** krijgt bijgevolg inzage in het maatschappelijk en medisch-psychologisch onderzoek²¹¹.

Na uithandengeving zullen de leden van **het Hof van Assisen** of de 3 rechters van **de bijzondere jeugdkamer** de minderjarige berechten.

Ook na uithandengeving zullen dus de mooie en minder fraaie kanten van de persoonlijkheid van de minderjarige aan bod komen²¹². Wel verhindert de bijzondere finaliteit van het persoonlijkheidsdossier dat deze stukken door het

²⁰⁴ Antwerpen (10de k.) 26 september 2007, <http://jure.juridat.just.fgov.be>.

²⁰⁵ De verrichte onderzoeken hebben geen ander doel dan het bestuur over de persoon van de minderjarige te regelen of de geschikte middelen voor zijn opvoeding of behandeling te bepalen en mogen niet worden aangewend voor andere doeleinden (Cass. 12 november 2002, AR P020095N); F. TULKENS en T. MOREAU, *Droit de la jeunesse: aide, assistance, protection*, Brussel, Larcier, 2000, 962.

²⁰⁶ J., PUT en I., VAN DER STRAETE, “Het vertrouwelijk karakter van het jeugdbeschermingsdossier”, (noot onder Cass. 1 maart 2000), *T.Strafr.* 2001, 84.

²⁰⁷ Cass. 12 november 2002, AR P020095N; Cass. 27 juli 2004, AR P040912F; Cass. 19 oktober 2005, AR P051287F, concl. VANDERMEERSCH; Cass. 19 oktober 2005, AR P050807F; Cass. 21 maart 2006, AR P060211N.

²⁰⁸ Art. 21 wet van 13 juni 2006 tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, *BS* 19 juli 2006.

²⁰⁹ R., DEFRENCQ *et al.*, *Kids-Codex I: Kinderrechten in de Grondwet, Implementatie van het IVRK, Jeugdrecht, Minderjarigen en het procesrecht*, Gent, Larcier, 2009, 132.

²¹⁰ Art. 57bis, § 6 Jeugdwet.

²¹¹ R., DEFRENCQ *et al.*, *Kids-Codex I: Kinderrechten in de Grondwet, Implementatie van het IVRK, Jeugdrecht, Minderjarigen en het procesrecht*, Gent, Larcier, 2009, 132.

²¹² B., DE SMET, “De strafprocedure voor minderjarigen na de wetten van 15 mei 2006 en 13 juni 2006: Jeugdbeschermingsrecht met een vleugje jeugdsanctierecht”, *RW* 2006-07, 358.

OM worden aangewend als bewijselement. Indien dit toch gebeurt, dienen ze uit de debatten te worden geweerd als ontoelaatbaar bewijs²¹³.

Door de recente invoering van de **bijzondere kamer binnen de jeugdrechtbank** zal men niet meer louter van ‘een strafrechter’ spreken, daar deze kamer zowel uit twee rechters met een opleiding jeugdrecht als uit een correctionele rechter bestaat²¹⁴. Vanwege die bijzondere samenstelling zal de bijzondere kamer ook rekening houden met de persoonlijkheid van de minderjarige beklaagde. Naast het strafdossier beschikt ze daartoe over de verslagen van de Sociale Dienst van de jeugdrechtbank omtrent de persoonlijkheid en de leefsituatie van de beklaagde²¹⁵.

I.g.v. verwijzing naar het **Hof van Assisen** verschijnt de minderjarige eveneens voor drie rechters en een jury van gezworenen²¹⁶. Deze gezworenen dienen geen specifieke opleiding te volgen i.g.v. berechting van een

---

²¹³ L., DRESER, “De strafprocedure en het vertrouwelijk karakter van het persoonlijkheidsdossier van de minderjarige”, (noot onder Cass. 19 oktober 2005), *TJK* 2006, afl. 4, 328. Dit gebeurde in een bepaalde zaak, die tot in cassatie ging (Cass. 19 oktober 2005, AR P051287F, concl. VANDERMEERSCH), waarin het OM via het persoonlijkheidsdossier van de minderjarige bij de jeugdrechtbank kennis kreeg van bepaalde inlichtingen die konden wijzen op zedenfeiten gepleegd door de vader. De processen-verbaal die naar aanleiding van deze inlichtingen werden opgesteld, werden nietig verklaard via de zuiveringsprocedure voor de Kamer van Inbeschuldigingstelling. Op deze manier werd de wapengelijkheid hersteld tussen het OM en de andere partijen (beklaagden en/of burgerlijke partijen) die zich ook niet op deze stukken kunnen beroepen. Het is echter niet verboden dat het OM, wanneer het kennis krijgt van mogelijks strafbare feiten, een strafonderzoek opent met het oog op vergaren van bewijzen. Volgens het OM bij het Hof van Cassatie dient immers een onderscheid te worden gemaakt tussen bewijs en inlichting. De inlichting heeft op zich geen bewijswaarde maar is informatie die naar het ontdekken van of verkrijgen van andere bewijselementen kan leiden. Bijgevolg kan aan de inlichtingen die het OM verkrijgt uit stukken die worden opgemaakt en die de persoonlijkheid van de betrokken minderjarige en het milieu waarin hij wordt grootgebracht betreffen, als dusdanig geen bewijswaarde worden toegekend. Zij gelden alleen als aangifte of verklaring die toelaat een onderzoek te openen of in een welbepaalde richting te sturen en op zelfstandige wijze bewijzen verzamelen (Cass. 19 oktober 2005, AR P051287F, concl. VANDERMEERSCH).

²¹⁴ Art. 92, §1, 7° en art. 78, tweede lid Ger. W; J., PUT en M., ROM, *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent, Larcier, 2007, 138.

²¹⁵ C., VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht, strafprocesrecht en internationaal strafrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2009, 655.

²¹⁶ Wet 31 juli 2009 tot wijziging van artikel 119 van het Gerechtelijk Wetboek en van artikel 57bis van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade, *BS* 18 augustus 2009. In een arrest van 13 maart 2008 (GwH 13 maart 2008, nr. 49/2008) stelde het Grondwettelijk hof een discriminatie vast t.a.v. de minderjarigen die berecht werden door het Hof van Assisen (tegenover de andere uit handen gegeven jongeren die voor de bijzondere jeugdkamer worden berecht), daar de leden van Assisen geen specifieke opleiding genoten. Dit leidde tot de wijziging van artikel 119 Gerechtelijk Wetboek, waarbij werd bepaald dat het Hof van Assisen, indien het zetelt na een beslissing tot uithandengeving, moet bestaan uit minstens twee magistraten die een opleiding in jeugdzaken hebben gevolgd (G., DECOCK, “Ook voor het Hof van Assisen is, na de uithandengeving, het belang van het kind de eerste overweging”, *TJK* 2011, 64.)

minderjarige²¹⁷. Ze hebben toegang tot alle processtukken, met inbegrip van de maatschappelijke en medisch-psychologische onderzoeken²¹⁸.

Aangezien tijdens de procedure voor het Hof van Cassatie het onderzoek mondeling wordt overgedaan (de debatten zijn mondeling tijdens de hele procedure)²¹⁹, kan men zich de vraag stellen in welke mate de vertrouwelijkheid van de verslagen nog wordt gerespecteerd. Door het mondelinge karakter van het debat is het goed mogelijk dat ook andere personen dan de minderjarige en zijn raadsman weet krijgen van de inhoud van de stukken.

In een **arrest van 2006** sprak het Hof van Cassatie zich uit over de verwijdering van deze stukken uit het dossier voor het Hof van Assisen en over de ter zitting mondeling afgelegde verklaringen van getuigen met betrekking tot de persoonlijkheid en het milieu van de toen berechte minderjarige. Het Hof zegt in zijn arrest geen probleem te zien in de mondelinge aard van het debat, omdat de jury met de verwijderde stukken en de ter zitting mondeling afgelegde verklaringen van getuigen met betrekking tot de persoonlijkheid en het milieu van de minderjarige beschuldigen, toch geen rekening mag houden²²⁰. Niettegenstaande het arrest een andere bepaling betreft, behandelt het hetzelfde probleem, waardoor deze interpretatie van het Hof van Cassatie volgens de wetgever naar analogie lijkt te kunnen worden toegepast op het probleem van het vertrouwelijke karakter van de gegevens over de persoonlijkheid en het milieu²²¹. Dit betekent dat, volgens het Hof van Cassatie, het geen belang heeft dat deze stukken gekend zijn door andere personen dan de betrokkene zelf of zijn advocaat. Het volstaat dat de voorzitter van het Hof van Assisen zegt dat er geen rekening mee mag worden gehouden²²².

Zowel de bijzondere jeugdkamer als het Hof van Assisen kunnen dus na uithandengeving kennis nemen van het volledige strafdossier²²³. Bij de straftoemeting kunnen de rechters (en juryleden) dan ook rekening houden met

---

²¹⁷ G., DECOCK, "Ook voor het Hof van Assisen is, na de uithandengeving, het belang van het kind de eerste overweging", *TJK* 2011, 64. Aangezien de juryleden deze opleiding niet hoeven te volgen, stelt de vraag zich of de bovenvermelde discriminatie hierdoor volledig werd weggewerkt.

²¹⁸ FOD Justitie, Ministeriële Omz. nr. 2/2007 betreffende de wetten van 15 mei 2006 en 13 juni 2006 tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, *BS* 8 maart 2007, 11528; GwH 22 december 2010, nr. 154/2010.

²¹⁹ F., KUTY, *Justice pénale et procès équitable*, Brussel, Larcier, 2006, 566.

²²⁰ Cass. 21 maart 2006, AR P060211N.

²²¹ FOD Justitie, Ministeriële Omz. nr. 2/2007 betreffende de wetten van 15 mei 2006 en 13 juni 2006 tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, *BS* 8 maart 2007, 11528.

²²² FOD Justitie, Ministeriële Omz. nr. 2/2007 betreffende de wetten van 15 mei 2006 en 13 juni 2006 tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, *BS* 8 maart 2007, 11528.

²²³ C., VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht & strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2009, 472.

de inhoud van het persoonlijkheidsdossier, waar men vroeger wou vermijden dat deze werd gebruikt in andere dan jeugdbeschermingsprocedures.

Of het jeugdossier in andere zaken mag worden ingekeken (bv. door een penitentiaire administratie in het kader van voorwaardelijke invrijheidsstelling) is volgens de rechtsleer niet helemaal duidelijk. Het antwoord lijkt volgens PUT negatief te zijn²²⁴. De parketten zouden geen uniforme praktijk hanteren en verlenen soms inzage of bezorgen stukken. De strafuitvoeringsrechtbanken zouden, bij het beoordelen van de voorwaardelijke invrijheidsstelling, genoopt zijn tot kennisname van het jeugdbeschermingsdossier omwille van artikel 30 Sw., dat het in mindering brengen van eerdere jeugdrechtmaatregelen op de vrijheidsstraf verplicht stelt²²⁵. Het personeel werkzaam in federale detentiecentra of gevangenissen waar uit handen gegeven jongeren hun straf uitzitten, zal echter geen inzage krijgen²²⁶.

2.4.3. Waarom de wetgever de wetswijziging van 2006 invoerde

In de voorbereidende wetgeving vinden we het volgende terug: *“Beoogd wordt om de rechtsmacht van gemeen recht de mogelijkheid te bieden om kennis te nemen van de feiten die aanleiding gaven tot de uithandengeving van de jongere en om de rechtsmacht meer informatie te verstrekken over de persoonlijkheid van de minderjarige en over zijn leefomgeving”*²²⁷. En elders ook dat het *“aangewezen lijkt dat het dossier van de jeugdrechtbank mee verhuist met de minderjarige zodat de rechter die de feiten moet beoordelen ook een goed zicht heeft op de antecedenten en kennis kan nemen van alle strafbare feiten die de minderjarige heeft gepleegd”*²²⁸. Deze visie kwam er blijkbaar ten gevolge van een onderzoek van de VUB²²⁹ waaruit blijkt dat de uithandengeving vooral tot straffeloosheid leidde, omwille van (o.a.) het onvoldoende gedetailleerde dossier waarover de strafrechter beschikte²³⁰. Jonge delinquenten bleven na een maatregel van uithandengeving blijkbaar al

---

²²⁴ J., PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 327.

²²⁵ J., PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 328.

²²⁶ J., PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 328.

²²⁷ Wetsontwerp tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, *Parl.St.* Kamer 2004-05, nr. 1467/004, 23.

²²⁸ Wetsontwerp tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, *Parl.St.* Kamer 2004-05, nr. 1467/012, 142.

²²⁹ A., NUYTIENS, J., CHRISTIAENS en C., ELIAERTS, *Ernstige jeugddelinquenten gestraft? Praktijk van de uithandengeving*, Gent, Academia Press, 2005, 130-133.

²³⁰ Wetsontwerp tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, *Parl.St.* Kamer 2004-05, nr. 1467/012, 18; *Vr. en Antw.* Kamer 2010-2011, 10 november 2010, 123 (*Vr. nr.* 187 R., TERWINGEN).

te vaak ongestraft, omdat de volwassenenrechtbank niet over het volledige dossier beschikte en eventuele recidive niet kon vaststellen²³¹.

In de voorbereidende wetgeving verantwoordt men de wetswijziging ook vanuit de mening dat de overdracht van het dossier een amendement betreft dat tot doel heeft “*de minderjarige meer bescherming te bieden*” want: “*de rechter mag zich niet uitspreken over de vraag of de gepleegde feiten al dan niet als recidive kunnen worden aangemerkt, maar zal wel kennis kunnen nemen van de volledige voorgeschiedenis van de jongere en daar bijgevolg rekening mee houden bij de straftoemeting*”²³².

De vrijwaring van het privé- en gezinsleven kan volgens het Grondwettelijk Hof enkel beperkt worden door de federale wetgever, door een voldoende precieze beperkingsclausule die beantwoordt aan **een dwingende maatschappelijke behoefte** en die **evenredig is met de nagestreefde wettige doelstelling**²³³. Hier wordt (door de wetswijziging in de Jeugdwet) de privacy van de jongere beperkt (een extra actor krijgt inzage in zijn persoonlijkheidsdossier) vanuit de bezorgdheid om de rechtsmacht na uithandengeving meer informatie te bieden over hem.

2.4.4. *Verskillende standpunten in de rechtsleer*

Wat betreft de wetswijziging van 2006 is het standpunt van de rechtsleer verdeeld.

Sommigen vragen zich af of het gepast is dat in een strafvordering stukken worden gebruikt die tot stand kwamen in de context van beschermingsmaatregelen²³⁴. Ze zijn van oordeel dat het recht van de minderjarige om vrijuit te kunnen spreken tijdens het onderzoek naar zijn persoon en milieu fundamenteel wordt aangetast indien de gegevens die hierdoor worden bekomen gebruikt worden in andere procedures (o.a. de strafprocedure na uithandengeving)²³⁵. Het is volgens hen niet onwaarschijnlijk dat de minderjarige, zijn ouders en personen uit zijn leefomgeving verregaandere informatie prijsgeven over de persoonlijkheid en

²³¹ Wetsontwerp tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, *Parl.St.* Kamer 2004-05, nr. 1467/012, 21.

²³² Wetsontwerp tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, *Parl.St.* Kamer 2004-05, nr. 1467/012, 146.

²³³ Arbitragehof 19 januari 2005, nr. 16/2005.

²³⁴ J., PUT en M., ROM, *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent, Larcier, 2007, 141-142.

²³⁵ J., SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht*, Deurne, Kluwer, 1996, 527; F., TULKENS en T., MOREAU, *Droit de la jeunesse: aide, assistance, protection*, Brussel, Larcier, 2000, 837; J., PUT, I., VAN DER STRAETE, “Het vertrouwelijk karakter van het jeugdbeschermingsdossier”, (noot onder Cass. 1 maart 2000), *T.Strafr.* 2001, 83; G., VERMEULEN, *Privacy en strafrecht: nieuwe en grensoverschrijdende verkenningen*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2007, 93; J., PUT, M., ROM, *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent, Larcier, 2007, 141-142.

het leefmilieu dan in het kader van een “normale strafzaak”. Als zij weten dat er mogelijks een uithandengeving volgt, is het plausibel dat er een grotere terughoudendheid zal bestaan om vertrouwelijke informatie vrij te geven²³⁶. Volgens VERSTRAETEN, DE DECKER en VAN HOOGENBEMT wordt het beschermingsmodel door de minderjarige echter reeds als een klassieke bestraffing aangevoeld zodat voorgaande hypothese onrealistisch is. Volgens hen valt het toe te juichen dat de strafrechter nu voor elke minderjarige over evenveel gegevens beschikt. Vroeger bestonden er immers grote verschillen naargelang de jeugdrechter meer of minder gegevens uit het persoonlijkheidsdossier in zijn beslissing tot uithandengeving had vermeld²³⁷. Volgens VAN DIJK blijven er toch nog steeds ongelijkheden bestaan omwille van de grote verschillen in hoeveelheid en kwaliteit van de sociale en medisch-psychologische verslaggeving²³⁸.

KUTY is de mening toegedaan dat de rechten van de verdediging primeren boven de vertrouwelijkheid van het dossier zodat de minderjarige er baat bij kan hebben elementen uit het persoonlijkheidsdossier in te roepen ter verdediging²³⁹. Volgens hem zou een bepaalde instantie (bv. de Kamer van inbeschuldigingstelling) er wel op moeten toezien dat de vertrouwelijkheid enigszins gewaarborgd wordt, door het dossier te filteren.

Ten slotte is er de commentaar van NOUWYNCK, die meent dat het blijven rechtspreken van het Hof van Cassatie in de lijn van haar vorige rechtspraak (ondanks de wetwijziging), met zich meebrengt dat de wetwijziging van 2006 als enkel doel heeft de rechtsmacht die het strafrecht zal toepassen *te informeren* over het geheel van de elementen die tot een uithandengeving hebben geleid, *zonder dat men gebruik kan maken van deze stukken in het debat over de schuld van de betrokkene*²⁴⁰. De auteur vindt de voorbereidende werkzaamheden over de wetwijziging heel raadselachtig.

Volgens NOUWYNCK is de vertrouwelijkheid van deze documenten primordiaal omdat het werkinstrument van de ‘professionals’ die de vertrouwelijke informatie moeten verzamelen op het spel staat: aangezien de minderjarige en zijn omgeving niet verplicht worden tot medewerking zijn de navorsingen slechts mogelijk als er een vertrouwelijkheids sfeer kan worden gecreeërd²⁴¹. Hij vraagt zich dan ook af of het gebruik, voor andere doelen, van informatie van psycho-medische-sociale aard die met een specifieke finaliteit werd ingezameld geen inbreuk maakt op artikel 8 EVRM en artikel 22 GW die

---

²³⁶ J., PUT en M., ROM, *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent, Larcier, 2007, 142.

²³⁷ J., PUT en M., ROM, *Het nieuwe jeugdrecht*, Gent, Larcier, 2007, 141-142.

²³⁸ C., VAN DIJK, *Deskundigen geven advies aan jeugdrechters: een onderzoek naar de expertisepraktijk in het kader van de uithandengeving*, Brussel, VUBPress, 2010, 138.

²³⁹ F., KUTY, *Justice pénale et procès équitable*, Brussel, Larcier, 2006, 506.

²⁴⁰ L., NOUWYNCK, “Rapports psychosociaux: à manipuler avec précaution”, (noot onder Cass. 20 oktober 2010), *RDPC* 2011, 203.

²⁴¹ L., NOUWYNCK, “Rapports psychosociaux: à manipuler avec précaution”, (noot onder Cass. 20 oktober 2010), *RDPC* 2011, 205.

het respect voor de privacy waarborgen²⁴². Het niet respecteren van de finaliteit waarmee de informatie wordt ingezameld heeft volgens hem een dubbel gevolg: de betrokkenen zullen minder mondig zijn tegenover de experts en consultants omdat er minder vertrouwen zal heersen, en de auteurs van de verslagen zullen een grotere terughoudendheid aan de dag leggen tijdens de redactie van deze documenten die mogelijkwijze een ander doel krijgen dan het informeren van de opdrachtgever²⁴³.

Wat betreft het verbod op inzage voor de burgerlijke partij lijkt het volgens GEENS en PUT onmogelijk om absolute prioriteit te verlenen aan het recht van verdediging wanneer een afweging gebeurt van het belang van het recht op privacy van de minderjarige en zijn ouders tegenover het belang van een tegensprekelijk debat voor de burgerlijke partij²⁴⁴.

2.4.5. Conclusie: wetgever versus rechtspraak?

Men kan zich inderdaad afvragen of het gepast is dat in een strafvordering stukken worden gebruikt die tot stand kwamen in de context van het jeugdrecht en of men dan echt nog van ‘vertrouwelijkheid’ van de verslagen kan spreken. De vertrouwelijke verslagen bevatten immers informatie over de diepste zielenroerselen van de jongere, het reilen en zeilen van zijn gezin, zijn schoolcarrière, zijn vrijetijdsbesteding²⁴⁵, enz. Eigenlijk draait het allemaal rond het criterium van **de finaliteit** waarmee de verslagen werden opgesteld, dat immers de hoeksteen uitmaakt van de wetgeving m.b.t. de privacy²⁴⁶. Welke deze finaliteit nu is, is echter onduidelijk. Welk is nu ‘het doel waarvoor de onderzoeken werden uitgevoerd’? Volgens de strekking²⁴⁷ die oordeelt dat het medisch-psychologisch onderzoek zowel in het strafrecht als het jeugdbeschermingsrecht thuishoort lijkt de finaliteit: het begrijpen van de oorzaken die aan de basis van delinquent gedrag liggen of het kunnen bepalen van de meest gepaste behandelingsmaatregel. Volgens de strekking²⁴⁸ die meent dat het medisch-psychologisch onderzoek echter een *sui generis* onderzoeksmaatregel is (zie *infra*: hoofdstuk 0), zal de finaliteit van de navorsingen wellicht inhouden: het verzamelen van informatie om de jeugdrechter (de opdrachtgever) te informeren.

²⁴² L., NOUWYNCK, "Le secret professionnel et ses implications sur l'utilisation des rapports d'expertise, d'enquêtes sociales, d'études sociales et de rapports de guidance sociale dans des procédures distinctes de celles dans lesquelles ils ont été établis", *RDPC* 2002, 640.

²⁴³ L., NOUWYNCK, "Rapports psychosociaux: à manipuler avec précaution", (noot onder Cass. 20 oktober 2010), *RDPC* 2011, 207.

²⁴⁴ P., GEENS en J., PUT, "Het persoonlijkheidsdossier van de minderjarige", *NJW* 2002, 415.

²⁴⁵ C., VAN DIJK, *Deskundigen geven advies aan jeugdrechters: een onderzoek naar de expertisepraktijk in het kader van de uithandengeving*, Brussel, VUBPress, 2010, 323.

²⁴⁶ L., NOUWYNCK, "Rapports psychosociaux: à manipuler avec précaution", (noot onder Cass. 20 oktober 2010), *RDPC* 2011, 206.

²⁴⁷ cf. JADOUL, GILLARDIN en DIGNEFFE (zie *supra*, noot 73).

²⁴⁸ cf. TULKENS en MOREAU (zie *infra*, noot 272) alsook PUT en GEENS (zie *supra*, noot 8).

In ieder geval lijkt veel rechtspraak²⁴⁹ te contrasteren met de wetswijziging. Het is begrijpelijk dat de wetgever tot zo'n belangrijke wetswijziging overgaat als de praktijk uitwijst dat dit noodzakelijk is. Deze wees blijkbaar uit dat het verschaffen van meer informatie over de minderjarige aan de rechtsmacht van gemeen recht (via inzage in het persoonlijkheidsdossier) een *dwingende maatschappelijke behoefte* is. Toch is het opmerkelijk dat de wetgever met deze wetswijziging de cassatierechtspraak over dit punt zonder voorwerp lijkt te maken. De cassatierechtspraak zegt immers in het algemeen dat de verslagen niet voor repressieve doeleinden gebruikt mogen worden. De vraag is dus of het louter informeren van de rechters die het strafrecht toepassen buiten 'repressieve doelstellingen' valt. M.a.w. of men onder *het verbod op het aanwenden van de persoonlijkheidsverslagen in het kader van strafrechtelijke vervolgingen* ook het *informeren van de rechter* moet verstaan of niet.

We zetten ook vraagtekens bij de invloed die de wetswijziging zal hebben op de bestraffing na uithandengeving. De mening van de advocaten hierover zal alvast meer inzicht verschaffen.

Men kan zich vervolgens ook de vraag stellen (de visie van KUTY indachtig) of de minderjarige deze vertrouwelijke verslagen niet ter verdediging moet kunnen inroepen voor de rechtsmacht na uithandengeving. Het hierboven aangehaalde cassatiearrest van 2006 en NOUWYNCK zeggen dat hij zich niet op de persoonlijkheidsverslagen en de verslagen van zijn leefmilieu kan beroepen om aan te tonen dat hij zich in moeilijke omstandigheden bevindt (om zo bv. aanspraak te kunnen maken op alternatieve straffen). Het Hof van Cassatie zegt in een ander arrest (van 2005) ter zake: "*De algemene opzet van de Jeugdbeschermingswet en de finaliteit van de onderzoeken die in dit kader worden bevolen en die betrekking hebben op de persoonlijkheid van de betrokken minderjarige en het milieu waarin hij wordt grootgebracht, staan eraan in de weg dat die stukken in het kader van een strafvervolging worden aangevoerd, zelfs als de overlegging ervan gevraagd wordt door een beklaagde tot staving van zijn verweer*"²⁵⁰. Het cassatiearrest (van maart 2006) dat verbiedt de vertrouwelijke verslagen te gebruiken in het debat voor de rechtsmacht na uithandengeving werd wel gewezen vóór de invoering van de

---

²⁴⁹ Het standpunt van de Ministerraad is dat het persoonlijkheidsdossier uitsluitend dient om de jeugdrechtbank in te lichten over de persoonlijkheid van de minderjarige (Arbitragehof 20 februari 2002, nr. 45/2002); Cass. 12 november 2002, AR P020095N; Deze verslagen worden opgesteld na een onderzoek en hebben een hulpverlenend karakter aangezien ze worden opgesteld vanuit het oogpunt van de mogelijke reactiviteit op elke hulpverlenende maatregel (Luik 29 januari 2004, *JDJ* 2004, afl. 240, 35); Cass. 27 juli 2004, AR P040912F; Cass. 19 oktober 2005, AR P051287F, concl. VANDERMEERSCH; Cass. 19 oktober 2005, AR P050807F; Cass. 21 maart 2006, AR P060211N; Antwerpen (10de k.) 26 september 2007; Cass. 4 maart 2008, AR P071541N; Cass. 20 oktober 2010 P090529F.

²⁵⁰ Cass. 19 oktober 2005, AR P051287F, concl. VANDERMEERSCH; Cass. 19 oktober 2005, AR P050807F.

wetswijziging die bepaalt dat de stukken nu verplicht worden gevoegd aan het strafdossier (van juni 2006), maar ook in haar latere rechtspraak houdt ze vast aan een verbod van gebruik van deze stukken voor repressieve doeleinden. Hoogstwaarschijnlijk zal het Hof van Assisen dus in de toekomst de cassatierechtspraak volgen en opnieuw deze stukken laten verwijderen zodat ze niet kunnen worden gebruikt in het debat. Het is dan ook verwonderlijk dat de voorbereidende wetgeving in die wetswijziging ‘meer bescherming’ ziet voor de betrokkene. Hoe kan de betrokkene er immers zeker van zijn dat de vertrouwelijke verslagen na uithandengeving niet in zijn nadeel zullen worden gebruikt ?

Ook kan men zich afvragen of de huidige toestand voor de burgerlijke partij geen hypocriete situatie schept: ze krijgt geen inzage in het persoonlijkheidsdossier maar mag wel argumenten aandragen over de persoonlijkheid van de minderjarige. Het lijkt echter moeilijk om sterke argumenten naar voren schuiven over de persoonlijkheid als men deze niet uit het persoonlijkheidsdossier zelf kan halen. Bovendien krijgt de burgerlijke partij na uithandengeving nog steeds geen inzage terwijl de minderjarige dit wel krijgt, zodat ook de wapengelijkheid in vraag kan worden gesteld. Tijdens de interviews zal aan de advocaten worden gevraagd wat zij vinden van het inzageverbod voor de burgerlijke partij.

2.5. DERDE ONDERZOEKSVRAAG: TEGENSpraak T.A.V. DE VERSLAGEN EN TEGENEXPERTISE

In deze onderzoeksvraag wordt onderzocht of de inhoud van het persoonlijkheidsdossier (meer bepaald het medisch-psychologisch verslag) in het kader van een procedure tot uithandengeving tegensprekelijk is. Eerst en vooral zal worden stilgestaan bij de term ‘tegenspraak’. Vervolgens wordt onderzocht welke regels t.a.v. het medisch-psychologisch onderzoek gelden. Ten slotte wordt er nagegaan of er (in het algemeen) tegenspraak mogelijk is t.a.v. het medisch-psychologisch verslag en of men voor de jeugdrechtbank een tegenexpertise kan voeren.

2.5.1. Tegenspraak: wat houdt het in?

Volgens de rechtspraak van het Europees Hof is het recht op tegenspraak een essentieel bestanddeel van het recht van verdediging en het recht op een eerlijk proces²⁵¹. De partijen moeten krachtens de rechtspraak van het Europees Hof

---

²⁵¹ F., KUTY, *Justice pénale et procès équitable, II*, Brussel, Larcier, 2006, 379; R., VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2007, 794. « *La Cour rappelle que l'un des éléments d'une procédure équitable au sens de l'article 6 par. 1 (art. 6-1) est le caractère contradictoire de celle-ci: chaque partie doit en principe avoir la faculté non seulement de faire connaître les éléments qui sont nécessaires au succès de ses prétentions, mais aussi de prendre connaissance et de discuter toute pièce ou observation présentée au juge en vue d'influencer sa décision [...]* » (EHRM 7 juli 1989, nr. 10454/83, Gaskin/Verenigd Koninkrijk, § 33).

hun observaties kenbaar kunnen maken t.a.v. alle stukken van het dossier.²⁵² Ten opzichte van minderjarigen heeft het Europees Hof nooit de gelegenheid gehad zich klaar en duidelijk uit te spreken over de toepasbaarheid van artikel 6 EVRM op de vervolgingen uitgeoefend voor de Belgische jeugdrechter maar in een van haar beslissingen (*Dal Degan en Stocchero v. Italie*) heeft de Commissie²⁵³ wel impliciet toegegeven dat artikel 6, §1 van het EVRM toepasbaar is in jeugdbeschermingsrecht²⁵⁴. In latere arresten heeft het Europees Hof (*Nortier, T., V. en S.C.*) zich ook gunstig uitgesproken ten aanzien van de toepasbaarheid van het artikel 6 in geval van vervolging t.a.v minderjarige delinquenten²⁵⁵.

Ook in de Belgische strafprocedure wordt de tegenspraak als een fundamenteel beginsel beschouwd om van een **eerlijk proces** (*fair trial*) te kunnen spreken, door zowel rechtsleer als rechtspraak²⁵⁶. Het staat echter nergens als dusdanig geformuleerd in het Wetboek van strafvordering²⁵⁷. Volgens het Hof van Cassatie bestaat er geen algemeen rechtsbeginsel inzake tegenspraak dat verschilt van het algemeen beginsel van het recht van verdediging²⁵⁸.

Het wetsontwerp tot wijziging van de wet op de jeugdbescherming werd getoetst door het Kinderrechtencommissariaat. Dit laatste stelt in ieder geval dat :

“- *In elk geval het IVRK het vertrekpunt moet zijn.*²⁵⁹

- *In elk geval de minderjarige gelijkwaardige rechtswaARBorgen moet genieten als*

volwassenen die eenzelfde feit pleegden.

- *Legaliteit, proportionaliteit, **fair trial** enz. hierin vervat liggen.*²⁶⁰”

Ook minderjarigen hebben dus recht op een eerlijk proces.

Sterk verweven met het recht op tegenspraak en eerlijk proces is het beginsel van de **equality of arms** dat in het strafprocesrecht wordt gehandhaafd. Dat belangrijk beginsel wordt niet expliciet genoemd in artikel 6 EVRM maar ligt

---

²⁵² F., KUTY, *Justice pénale et procès équitable*, Brussel, Larcier, 2006, 573.

²⁵³ F., KUTY, *Justice pénale et procès équitable, II*, Brussel, Larcier, 2006, 79. De Europese Commissie voor de Rechten van de Mens (ECRM) maakte tot 1998 deel uit van de originele structuur van het EHRM.

²⁵⁴ F., KUTY, *Justice pénale et procès équitable, II*, Brussel, Larcier, 2006, 79;

²⁵⁵ F., KUTY, *Justice pénale et procès équitable, II*, Brussel, Larcier, 2006, 80-81.

²⁵⁶ Cass. 13 juni 2001, JT 2002, 238; Liège (jeun.) 15 juillet 2002, inédit. J141/02; F., KUTY, *Justice pénale et procès équitable, II*, Brussel, Larcier, 2006, 81; F., KUTY, *Justice pénale et procès équitable*, Brussel, Larcier, 2006, 559).

²⁵⁷ R., VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2007, 794.

²⁵⁸ Cass. 19 januari 2000, AR P990503F; F., KUTY, *Justice pénale et procès équitable*, Brussel, Larcier, 2006, 561.

²⁵⁹ Het Hof van Cassatie oordeelde trouwens dat de uithandengeving niet tot gevolg heeft dat het IVRK niet meer van toepassing is op de minderjarige wiens zaak wordt behandeld voor het gerecht dat krachtens het gemeen recht bevoegd is (Cass. 22 maart 2005, AR P050340N).

²⁶⁰ Wetsontwerp tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, *Parl.St.* Kamer 2004-05, nr. 1467/015, 9.

er wel in besloten volgens o.a. VERSTRAETEN, DESMET, LATHOUWERS, RIMANQUE en VAN DEN WIJNGAERT. Deze gelijke armslag van de partijen houdt in dat de verdachte dezelfde kansen moet krijgen als de vervolgende partij (het OM) om bewijsmateriaal aan te brengen, gegevens te betwisten en rechtsmiddelen aan te brengen²⁶¹. Het principe van de tegenspraak is eigenlijk slechts de vertaling van het principe van de *equality of arms*²⁶². In de mate dat de wetsbepalingen betreffende de vervolgingen in correctionele zaken van toepassing zijn bij vervolging van minderjarigen voor de jeugdrechtbank (krachtens art. 62 Jeugdwet), zou dit beginsel ook in de procedure voor de jeugdrechtbank moeten gelden.

Men moet een onderscheid maken tussen de specifieke **tegenspraak tijdens het deskundigenonderzoek (tijdens de voorbereidende fase)** en de **tegenspraak van het debat op de terechtzitting**. De tegenspraak tijdens het deskundig onderzoek houdt deelname aan de expertise in, waarbij de partijen de verrichtingen van de deskundige kunnen bijwonen of voorlopige conclusies kunnen tegenspreken²⁶³. De tegenspraak op de terechtzitting houdt in dat elke partij het recht heeft om opmerkingen te formuleren over de schriftelijke conclusies van andere partijen²⁶⁴.

2.5.2. Tegenspraak t.a.v. de verslagen in de fase voor de jeugdrechtbank

In deze scriptie, die eerder beperkt diende te blijven, zal er enkel aandacht worden besteed aan de medisch-psychologische verslagen, omdat de jeugdrechter hier doorgaans meer belang aan hecht dan aan de sociale/maatschappelijke verslagen²⁶⁵.

Artikel 57bis, §2, tweede lid van de Jeugdwet zegt dat een KB de nadere regels, volgens dewelke het medisch-psychologisch onderzoek zal worden verricht, zal vaststellen. Dit KB is echter nog niet uitgevaardigd (zie *supra*, hoofdstuk 0). Hoe de tegenspraak geregeld is t.a.v. het medisch-psychologisch verslag is dus nog niet wettelijk vastgelegd.

²⁶¹ J., VANDE LANOTTE en Y., HAECK, *Handboek EVRM, Deel II: Artikelsgewijze commentaar*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2004, 465; C., VAN DEN WIJNGAERT, *Kennismaking met het strafprocesrecht*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2010, 30. Volgens diezelfde rechtsgeleerden vereist het tevens dat de verdachte *op dezelfde manier* als het OM kennis kan nemen van de processtukken, m.a.w. dat er een gelijke toegang is van beide partijen tot het strafdossier. Er weze echter aan herinnerd (zie *supra*) dat het Europees Hof het feit dat enkel de raadsman van de beklagde het dossier kan inzien op zich niet in strijd is met de vereiste van een eerlijk proces omdat zij als één geheel worden beschouwd.

²⁶² F., KUTY, *Justice pénale et procès équitable*, Brussel, Larcier, 2006, 561.

²⁶³ B., DE SMET, *deskundigenonderzoek in strafzaken*, Antwerpen, Story-Scientia, 2001, 162.

²⁶⁴ R., VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2007, 794.

²⁶⁵ A., NUYTIENS, J., CHRISTIAENS en C., ELIAERTS, *Ernstige jeugddelinquenten gestraft? Praktijk van de uithandengeving*, Gent, Academia Press, 2005, 230; C., VAN DIJK, *Deskundigen geven advies aan jeugdrechters: een onderzoek naar de expertisepraktijk in het kader van de uithandengeving*, Brussel, VUBPress, 2010, 152.

In de rechtsleer en rechtspraak bestaat er alvast een controverse betreffende **de regels die van toepassing moeten zijn op het medisch-psychologisch onderzoek**. Sommige rechtsleer is van oordeel dat (op basis van artikel 62 Jeugdwet) op dit deskundigenonderzoek de regels van het deskundigenonderzoek in strafzaken van toepassing zijn, vanaf het moment dat de deskundige wordt gevorderd door de jeugdrechter²⁶⁶. In de regel zijn immers de wetbepalingen betreffende de vervolgingen in correctionele zaken van toepassing op de rechtspleging m.b.t. de minderjarigen die voor de jeugdrechtbank wegens een MOF vervolgd worden²⁶⁷. Deze rechtsleer wordt hierin gevolgd door bepaalde rechtspraak²⁶⁸. Andere rechtsgeleerden alsook bepaalde rechtspraak²⁶⁹ hanteren dan weer de visie dat het medisch-psychologisch onderzoek een *sui generis* onderzoeksmaatregel is: aangezien het in de fase voor de jeugdrechtbank een specifieke door de Jeugdwet geregelde vorm van onderzoek betreft, kan het niet worden gelijkgesteld aan een deskundigenonderzoek en is het dan ook aan geen enkele specifieke procedureregeling onderworpen²⁷⁰. Het bepalen en uitvoeren van de onderzoeksmaatregelen wordt volgens hen beslist in het kabinet van de jeugdrechter, waarbij de jeugdrechter de partijen niet op voorhand hoeft te horen, noch zijn beslissing hoeft te verantwoorden of aan hen te communiceren²⁷¹. Ten gevolge van de arresten van het Grondwettelijk Hof van 30 april 1997 en 27 mei 1998 kan men volgens TULKENS en MOREAU stellen dat het eerder een *sui generis* onderzoek is²⁷², omdat het Hof te kennen geeft dat wanneer de strafrechter, in de fase ten gronde, een deskundigenonderzoek beveelt, dit onderzoek op tegenspraak moet zijn. Volgens diegenen die pleiten voor het toepassen van de regels van de expertise in strafzaken op het medisch-psychologisch onderzoek, zou het medisch-psychologisch onderzoek dan ook op tegenspraak moeten zijn. Artikel 55,

---

²⁶⁶ F., DIGNEFFE, J., GILLARDIN *et al.*, *Le placement des mineurs en institution psychiatrique*, Brussel, Facultés universitaires Saint-Louis, 1990, 37; J., GILLARDIN, P., JADOUL, *L'expertise*, Brussel, Facultés universitaires Saint-Louis, 1994, 34-35; F., TULKENS en T., MOREAU, *Droit de la jeunesse: aide, assistance, protection*, Brussel, Larcier, 2000, 742.

²⁶⁷ Cass. 19 januari 2000, AR P990503F; Artikel 62 Jeugdwet.

²⁶⁸ Bergen 18 september 2000, *JDJ* 2000, afl. 199, 40. Wanneer de geneesheer en de psycholoog rechtstreeks door de rechter zijn aangezocht, is het verslag van het medisch-psychologisch onderzoek onderworpen aan de regels van het deskundigenonderzoek in strafrechtelijke aangelegenheden.

²⁶⁹ Jeugdbr. Brussel 20 oktober 2004, *JDJ* 2005, afl. 250, 64. Het medisch-psychologisch onderzoek betreft een onderzoeksmaatregel en geen gerechtelijk deskundigenonderzoek. Het is dan ook geenszins onderworpen aan de bepalingen van het Ger.W. inzake het deskundigenonderzoek.

²⁷⁰ F., TULKENS en T., MOREAU, *Droit de la jeunesse: aide, assistance, protection*, Brussel, Larcier, 2000, 742.

²⁷¹ F., TULKENS en T., MOREAU, *Droit de la jeunesse: aide, assistance, protection*, Brussel, Larcier, 2000, 736.

²⁷² Arbitragehof 30 april 1997, nr. 24/97; Arbitragehof 27 mei 1998, nr. 60/98; F. TULKENS en T. MOREAU, *Droit de la jeunesse: aide, assistance, protection*, Brussel, Larcier, 2000, 742-43. Het Grondwettelijk Hof zegt in deze arresten dat de deskundige, die is aangesteld door de strafrechter, handelend in de hoedanigheid van feitenrechter, verplicht is de regels betreffende het contradictoair karakter in acht te nemen, op straffe de artikelen 10 en 11 van de Grondwet te schenden.

derde lid van de Jeugdwet verhindert echter dat de burgerlijke partij kennis krijgt van de inhoud van dat onderzoek. Volgens deze redenering kan men dus volgens deze rechtsgeleerden stellen dat het medisch-psychologisch onderzoek niet de regels van de strafrechtelijke expertise volgt.

De raadsman van de minderjarige mag niet aanwezig zijn bij het verrichten van het onderzoek naar de leefomstandigheden van de minderjarige²⁷³. De houding van jeugdadvocaten hier tegenover zal in het laatste hoofdstuk aan bod komen.

Wat de tegenspraak betreft van de persoonlijkheids- en milieu-onderzoeken in de voorbereidende fase, vindt men in sommige rechtsleer dat het verrichten ervan niet op tegenspraak gebeurt²⁷⁴. Deze interpretatie werd alvast gehanteerd in de jaren '90 in het arrondissement Brussel²⁷⁵. Dit zou dus betekenen dat de partijen niet kunnen deelnemen aan het deskundig onderzoek en er ook geen voorlopige conclusies zijn die men kan tegenspreken. VAN DIJK vond in de door haar onderzochte persoonlijkheidsdossiers echter één medisch-psychologisch verslag waarin een commentaar van de advocaat was opgenomen, voorzien van een wedercommentaar van de deskundige. Deze deskundige in kwestie gaf tijdens een interview aan: "(...) *in het vonnis stond dat het op tegensprekelijke basis is. Dus dat betekent dat ik mijn verslag in voorlezing moet opsturen naar alle partijen en die kunnen opmerkingen maken, begrijp je*"²⁷⁶. Blijkbaar gebeurt het zéér zelden, maar zou het toch kunnen.

Wat de tegenspraak van de verslagen zelf betreft die na zulke onderzoeken worden opgesteld (m.a.w. **de tegenspraak tijdens het debat ter terechtzitting**), zegt het Grondwettelijk Hof in het algemeen dat een beslissing tot uithandengeving alleen kan worden genomen na een debat op tegenspraak²⁷⁷.

In de hypothese dat de regels van het deskundigenonderzoek **in strafzaken** naar analogie van toepassing zouden zijn, dan zouden de regels gelden die hieronder worden uiteengezet.

Er moet eerst en vooral, **wat betreft de tegenspraak van het deskundigenonderzoek in strafzaken**, een onderscheid gemaakt worden tussen **de fase van het vooronderzoek** en **de fase voor de vonnisrechter**. De hierna volgende analyse beperkt zich echter tot de situatie in het vooronderzoek aangezien de navorsingen over persoonlijkheid en milieu in het

²⁷³ J., SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht*, Deurne, Kluwer, 1996, 521; B., DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in kort bestek*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 258.

²⁷⁴ J., SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht*, Deurne, Kluwer, 1996, 518.

²⁷⁵ F., DIGNEFFE, J., GILLARDIN *et al.*, *Le placement des mineurs en institution psychiatrique*, Brussel, Facultés universitaires Saint-Louis, 1990, 37.

²⁷⁶ C., VAN DIJK, *Deskundigen geven advies aan jeugdrechters: een onderzoek naar de expertisepraktijk in het kader van de uithandengeving*, Brussel, VUBPress, 2010, 115.

²⁷⁷ GwH 13 maart 2008, nr. 49/2008.

jeugdrecht plaatsvinden in de voorbereidende fase²⁷⁸, welke overeenstemt met het vooronderzoek in het strafrecht.

Het Hof van Cassatie en het Grondwettelijk Hof delen beiden de visie dat **tijdens het vooronderzoek** het deskundigenonderzoek **geheim en niet-tegensprekelijk is**²⁷⁹. Aangezien de deskundige niet dient samen te werken met de partijen, gebeurt het onderzoek dus buiten hun aanwezigheid²⁸⁰. Hieruit kan er op zichzelf geen schending van het recht van verdediging worden afgeleid wanneer de partijen in de fase voor de vonnisrechter (terechtzing) het deskundigenverslag kunnen tegenspreken, zodat het recht op een eerlijk proces blijft gewaarborgd²⁸¹. In deze fase is er dus principieel geen tegenspraak, maar het is volgens het Grondwettelijk Hof echter niet verboden dat een deskundigenonderzoek in deze fase *wel op tegenspraak* verloopt. Hiermee nodigt het Grondwettelijk Hof uit om, waar mogelijk, de voorafgaande fase eveneens een meer contradictoair karakter geven of, minstens, met het niet-contradictoir karakter rekening te houden bij de beoordeling²⁸².

Het Europees Hof, op zijn beurt, heeft gesteld dat er **geen algemeen principe is volgens hetwelk, bij de aanstelling van een deskundige door de rechtbank, de partijen in alle gevallen de mogelijkheid moeten hebben om de onderzoeksverrichtingen van de deskundige bij te wonen of om mededeling te krijgen van alle stukken waarop hij zich baseert**²⁸³. Een niet-contradictoir deskundigenonderzoek vormt op zichzelf dus niet noodzakelijk een schending van art. 6 EVRM, op voorwaarde dat het proces *in zijn geheel* als eerlijk kan worden bestempeld²⁸⁴. Het niet contradictoire karakter van het deskundigenonderzoek alleen is dus geen voldoende voorwaarde om te kunnen besluiten dat niet aan het vereiste van een eerlijk

---

²⁷⁸ Art. 52bis Jeugdwet.

²⁷⁹ P., TRAEEST en P., VAN CAENEGEM, "De tegensprekelijkheid van het deskundigenonderzoek in strafzaken: een status questionis ten behoeve van de praktijk", *T.Strafr.* 2000, 46; B., DE SMET, "Hoofddlijnen van het deskundigenonderzoek in strafzaken", *Panopticon* 2002, afl. 5, 409; C., VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht & strafprocesrecht in hoofddlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2009, 1013.

²⁸⁰ C., VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht & strafprocesrecht in hoofddlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2009, 1013.

²⁸¹ P., TRAEEST en P., VAN CAENEGEM, "De tegensprekelijkheid van het deskundigenonderzoek in strafzaken: een status questionis ten behoeve van de praktijk", *T.Strafr.* 2000, 46; P., DUINSLAEGER, "Het probleem van het contradictoire karakter van het deskundigenonderzoek in strafzaken", *RW* 2000-01, 227.

²⁸² P., DUINSLAEGER, "Het probleem van het contradictoire karakter van het deskundigenonderzoek in strafzaken", *RW* 2000-01, 227.

²⁸³ P., DUINSLAEGER, "Het probleem van het contradictoire karakter van het deskundigenonderzoek in strafzaken", *RW* 2000-01, 223.

²⁸⁴ Art. 6 EVRM houdt dus geen algemene of absolute verplichting in om het deskundigenonderzoek in alle gevallen op tegenspraak te laten verlopen en zelfs in het geval van een niet-contradictoir deskundigenonderzoek kan aan het vereiste van een eerlijk proces worden voldaan door andere waarborgen die, tijdens het verdere verloop van het proces, het evenwicht herstellen (P., DUINSLAEGER, "Het probleem van het contradictoire karakter van het deskundigenonderzoek in strafzaken", *RW* 2000-01, 222); J., VANDE LANOTTE, Y., HAECK, *Handboek EVRM, Deel II: Artikelsgewijze commentaar*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2004, 592.

proces is voldaan. De procedure moet telkens individueel worden getoetst aan de voorschriften van dit artikel²⁸⁵.

Of uit de rechtspraak van het Europees Hof voortvloeit dat reeds een zekere tegenspraak van de expertise tijdens het vooronderzoek moet worden ingebouwd is vooralsnog onzeker²⁸⁶.

In ieder geval heeft het Europees Hof wel gesteld dat **het *becommentariëren of beantwoorden van de conclusies* van de experts een waarborg uitmaakt op het recht van een eerlijk proces** dat de partijen niet kan worden verweten tijdens een proces²⁸⁷.

2.5.3. *Verdeelde rechtsleer: pro en contra meer tegenspraak in het strafrecht*

Het geheim van het vooronderzoek in het strafrecht is reeds in belangrijk mate afgezwakt geworden²⁸⁸ en zoals hierboven aangehaald heeft het Grondwettelijk Hof de deur op een kier gezet voor wat betreft de tegenspraak van het deskundigenonderzoek in het vooronderzoek.

Het geheime karakter van de expertise kent dus minder succes dan voordien²⁸⁹. Het enige middel dat de verdediging immers rest is de verslagen te bespreken op de terechtzitting, waarbij de pijlen vooral gericht zullen zijn op de methodologie van de expertise²⁹⁰. Dergelijke waarborg brengt volgens DE SMET echter weinig soelaas "*doordat bij gebrek aan tegenspraak in de voorfase van het proces de vaststellingen van de expert veelal een dogmatisch karakter krijgen*"²⁹¹. Als de verdediging niet reeds kan tussenkomen tijdens de voorfase van het proces wanneer het onderzoek hierin geconcentreerd is, dreigt het proces volgens hem uit evenwicht te geraken²⁹².

Gerechtspsychiater DILLEN is alvast van oordeel dat de tegenspraak een soort kwaliteitsbewaking is, waarbij deskundigen hun visie niet tegenover leken moeten verdedigen maar wel in confrontatie met vakgenoten²⁹³.

In het strafrecht wordt tegen de invoering van een grotere mate aan tegenspraak door DUINSLAEGER echter als argument aangevoerd dat dit tot een

²⁸⁵ P., DUINSLAEGER, "Het probleem van het contradictoire karakter van het deskundigenonderzoek in strafzaken", *RW* 2000-01, 223.

²⁸⁶ C., VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2009, 1014.

²⁸⁷ EHRM 20 december 2001, nr. 34158/96, Zawadzki/Polen, § 92.

²⁸⁸ O.a. omdat de verdachte en de burgerlijke partij nu reeds in deze fase inzage kunnen hebben in het strafdossier en bijkomende opsporingen kunnen vragen (B. DE SMET, "De afbrokkeling van het geheim karakter van het deskundigenonderzoek in strafzaken", *RW* 1998-1999, 108).

²⁸⁹ B. DE SMET, "De afbrokkeling van het geheim karakter van het deskundigenonderzoek in strafzaken", *RW* 1998-1999, 108.

²⁹⁰ B. DE SMET, "De afbrokkeling van het geheim karakter van het deskundigenonderzoek in strafzaken", *RW* 1998-1999, 108.

²⁹¹ B. DE SMET, "De afbrokkeling van het geheim karakter van het deskundigenonderzoek in strafzaken", *RW* 1998-1999, 108.

²⁹² B. DE SMET, "De afbrokkeling van het geheim karakter van het deskundigenonderzoek in strafzaken", *RW* 1998-1999, 108.

²⁹³ W., BRUGGEMAN *et al.*, *Van Pionier naar onmisbaar, over dertig jaar panopticon*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2009, 204.

situatie kan leiden waarbij de inverdenkinggestelde weinig anders kan doen dan actief meewerken aan onderzoeksverrichtingen, die uiteindelijk als finaliteit hebben bewijselementen op te leveren die zich tegen hem zullen keren. En dergelijke ‘druk’ is volgens hem strijdig met het zwijgrecht van de betrokkene²⁹⁴.

2.5.4. Tegenexpertise

Er werd besloten ook aandacht te besteden aan het aspect van het uitvoeren van een tegenexpertise, omdat dit veelal als onderdeel van de tegenspraak wordt beschouwd.

Over de tegenexpertise in de fase voor de jeugdrechtbank is er weinig informatie in wetgeving en rechtsleer. We weten enkel dat de Jeugdwet de jongere of zijn ouders geen enkel vorderingsrecht verleent tot het al dan niet laten verrichten van bepaalde onderzoeken²⁹⁵. Niets belet dat die personen mondeling of schriftelijk bepaalde onderzoeken suggereren, maar de jeugdrechtbank beoordeelt souverain of hieraan gevolg moet worden gegeven en is niet verplicht hieromtrent een beslissing te nemen. Zo hij weigert moet hij deze weigering dus niet motiveren in een beslissing²⁹⁶.

Wellicht zou bovenvermeld KB (zie *supra* 1.3.2.) hier meer details over moeten verschaffen, maar voorlopig is het afwachten. Om toch enige nuttige informatie hierover te verwerven werd alvast gekeken naar de situatie in het strafrecht (die mogelijks naar analogie zal worden toegepast indien het KB het zo bepaalt).

Wat de tegenexpertise in het strafrecht betreft, is het recht van de verdachte om deze te laten verrichten in ieder geval geen afdwingbaar recht²⁹⁷.

Volgens het Europees Hof moet de verdachte een tegenexpertise kunnen laten verrichten wanneer er een gerechtvaardigde twijfel bestaat over de objectiviteit van de officiële deskundige, aangesteld door de rechter²⁹⁸.

---

²⁹⁴ P., DUINSLAEGER, “Het probleem van het contradictoire karakter van het deskundigenonderzoek in strafzaken”, *RW* 2000-01, 230-31.

²⁹⁵ J., SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht*, Deurne, Kluwer, 1996, 518; F. TULKENS en T. MOREAU, *Droit de la jeunesse: aide, assistance, protection*, Brussel, Larcier, 2000, 735.

²⁹⁶ J., SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht*, Deurne, Kluwer, 1996, 518; Het al dan niet laten verrichten van onderzoeken is volgens bepaalde rechtsleer in hoofde van de jongere of zijn ouders niet vatbaar voor hoger beroep. Het OM kan echter wel hoger beroep instellen tegen de afwijzing van de jeugdrechter van haar vordering tot het (laten) verrichten van onderzoeken betreffende de persoon of het milieu van de betrokkene. TULKENS en MOREAU vragen zich af of dit verschil in situatie niet afbreuk doet aan het beginsel van het eerlijk proces (F. TULKENS en T. MOREAU, *Droit de la jeunesse: aide, assistance, protection*, Brussel, Larcier, 2000, 735).

²⁹⁷ B., DE SMET, *deskundigenonderzoek in strafzaken*, Antwerpen, Story-Scientia, 2001, 202; J., VANDE LANOTTE en Y., HAECK, *Handboek EVRM, Deel II: Artikelsgewijze commentaar*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2004, 616.

²⁹⁸ B., DE SMET, *Deskundigenonderzoek in strafzaken*, Antwerpen, Story-Scientia, 2001, 200; J., VANDE LANOTTE en Y., HAECK, *Handboek EVRM, Deel II: Artikelsgewijze commentaar*, Vol. I, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2004, 465

Het Europees Hof is ook van oordeel dat in sommige gevallen de rechter moet ingaan op het verzoek van de beklaagde om een tegenexpert aan te stellen, om het gebrek aan tegenspraak tijdens de expertise te compenseren²⁹⁹. In de zaak Mantovanelli oordeelde het Europees Hof dat het niet is omdat de partijen het deskundigenverslag op de terechtzitting kunnen aanvechten dat aan de waarborg van een eerlijk proces steeds is voldaan. Daarom moeten de partijen soms de kans krijgen deel te nemen aan de expertise of een tegenexpertise te laten verrichten³⁰⁰. De vonnisrechter dient eigenlijk na te gaan hoe tegenspraak het best tot stand komt en dit kan hij vrij kiezen, opdat het proces *in zijn geheel* als eerlijk kan worden aangemerkt³⁰¹.

Een gebrek aan contradictoir karakter in het deskundigenonderzoek kan achteraf dus worden 'recht getrokken' volgens het Europees Hof. Hiervoor moeten de partijen over een **daadwerkelijke mogelijkheid beschikken om op een doeltreffende wijze te kunnen reageren op de bevindingen van de expert**³⁰².

Naar Belgisch recht is de deskundige geen vertegenwoordiger van een procespartij maar een onpartijdige raadsman. Zijn neutrale rol impliceert dan ook dat de beklaagde niet steeds de deskundige moet kunnen ondervragen of een tegenexpert moet kunnen aanstellen opdat er sprake zou zijn van een eerlijk proces³⁰³.

Toch erkent het Belgisch Hof van Cassatie dat tegenspraak vaak slechts mogelijk is wanneer de beklaagde de conclusies van de deskundige aan een 'eigen' expert kan voorleggen. Om die reden dient de rechter de kans te bieden aan de verdediging haar specialist op te roepen als getuige à décharge, tenminste als dit verhoor noodzakelijk is voor de waarheidsvinding. De onmogelijkheid een tegenexpertise te verrichten tast het recht op een eerlijk proces echter niet aan volgens het Hof van Cassatie, voor zover de beklaagde het deskundigenverslag kan betwisten op de terechtzitting³⁰⁴. Ook andere rechtspraak spreekt zich uit in die zin³⁰⁵.

²⁹⁹ B., DE SMET, *Deskundigenonderzoek in strafzaken*, Antwerpen, Story-Scientia, 2001, 201.

³⁰⁰ B., DE SMET, *Deskundigenonderzoek in strafzaken*, Antwerpen, Story-Scientia, 2001, 201; Het Europees Hof zegt in het arrest Mantovanelli : « ...le respect du contradictoire, comme celui des autres garanties de procédure consacrées par l'article 6 par. 1 (art. 6-1), vise l'instance devant un "tribunal"; il ne peut donc être déduit de cette disposition (art. 6-1) un principe général et abstrait selon lequel, lorsqu'un expert a été désigné par un tribunal, les parties doivent avoir dans tous les cas la faculté d'assister aux entretiens conduits par le premier ou de recevoir communication des pièces qu'il a prises en compte. L'essentiel est que les parties puissent participer de manière adéquate à la procédure devant le "tribunal" » (EHRM 18 maart 1997, nr. 21497/93, Mantovanelli/Frankrijk, § 33).

³⁰¹ B., DE SMET, *Deskundigenonderzoek in strafzaken*, Antwerpen, Story-Scientia, 2001, 201.

³⁰² P., DUINSLAEGER, "Het probleem van het contradictoire karakter van het deskundigenonderzoek in strafzaken", *RW* 2000-01, 223.

³⁰³ J., VANDE LANOTTE en Y., HAECK, *Handboek EVRM, Deel II: Artikelsgewijze commentaar*, Vol. I, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2004, 615.

³⁰⁴ Cass. 25 februari 1997, *Arr.Cass.* 1997, nr. 110; P., DUINSLAEGER, "Het probleem van het contradictoire karakter van het deskundigenonderzoek in strafzaken", *RW* 2000-01, 223; B., DE SMET, *Deskundigenonderzoek in strafzaken*, Antwerpen, Story-Scientia, 2001, 201; J., VANDE

2.5.5. De rechtsleer wijst op gevaar : het recht verliest terrein

Sommige rechtsgeleerden wijzen erop dat de verschuiving naar *een justitie van deskundig onderzoek in het jeugdrecht* het risico inhoudt van algemene verwarring inzake rolverdeling en de kaders van het proces ondermijnt, omdat een dergelijke justitie zich vrijheden veroorlooft tegenover de waarborgen van het klassieke strafprocesrecht³⁰⁶. Volgens VAN DE KERCHOVE had reeds in de jaren '70 het jeugdrecht meer weg van een decisieconferentie, dan van een uitspraak op basis van een betwisting. Om de technische geloofwaardigheid van zijn uitspraak te bevestigen steunt de jeugdrechter op andere instanties van medisch-psychologische aard, waarmee hij overlegt. Dit lijkt volgens VAN DE KERCHOVE meer op de bevestiging van een norm of een medisch-psychologische normaliteit waarvan de humane wetenschappen de 'handlangers' zijn dan op de sanctie voor een wetsovertreding³⁰⁷: « *Dit getuigt van een progressieve verwatering van de ideeën zelf van het conflict, van het recht op verdediging en van het beginsel van een tegensprekelijk debat.* »³⁰⁸. Volgens CARTUYVELS is dit spanningsveld nog steeds aanwezig³⁰⁹.

Ook GILLARDIN en JADOUL wijzen op het gevaar in het jeugd- en familierecht van « *sacraliser le pouvoir des experts, comme s'ils étaient les détenteurs d'un savoir qui permettrait d'apporter des réponses à des questions que le droit et la justice ne parvenaient plus à résoudre par leurs propres moyens. (...) Dans cette perspective, une des manières de conjurer le risque d'une expropriation du droit par la science consiste précisément à affirmer l'obligation dans laquelle l'expert se trouve de respecter lui-même les règles de droit et notamment celles qui régissent le déroulement de la procédure d'expertise en mettant en œuvre son caractère contradictoire.* »³¹⁰.

DE TERWAGNE ten slotte, is eveneens van oordeel dat het principe van de tegenspraak moet primeren in jeugdbeschermingsrecht. Het is volgens deze auteur fundamenteel omdat de maatregelen die de rechter neemt een determinerende invloed kunnen hebben op de rechten van de minderjarige en zijn ouders³¹¹.

LANOTTE en Y., HAECK, *Handboek EVRM, Deel II: Artikelsgewijze commentaar*, Vol. I, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2004, 616.

³⁰⁵ Antwerpen (14de k.) 20 mei 2010.

³⁰⁶ Y., CARTUYVELS, "De grote etappes in het Belgisch jeugdrecht: continuïteit, circulariteit of breuk?", *TJK* 2001, afl. 4, 146.

³⁰⁷ Y., CARTUYVELS, "De grote etappes in het Belgisch jeugdrecht: continuïteit, circulariteit of breuk?", *TJK* 2001, afl. 4, 146.

³⁰⁸ Y., CARTUYVELS, "De grote etappes in het Belgisch jeugdrecht: continuïteit, circulariteit of breuk?", *TJK* 2001, afl. 4, 146.

³⁰⁹ Y., CARTUYVELS, "De grote etappes in het Belgisch jeugdrecht: continuïteit, circulariteit of breuk?", *TJK* 2001, afl. 4, 156.

³¹⁰ J., GILLARDIN en P., JADOUL, *L'expertise*, Brussel, Facultés universitaires Saint-Louis, 1994, 49-50.

³¹¹ A., DE TERWAGNE, "Droits de la défense au tribunal de la jeunesse. Assistance judiciaire et protection du dossier", *JDJ* 2002, afl. 211, 11.

2.5.6. Conclusie: een lacune in de wetgeving

Er is nog steeds **geen set wettelijke regels** voorzien die het medisch-psychologisch onderzoek in het kader van een uithandengeving regelt. De rechtsleer is dan ook verdeeld over het feit of de regels van het strafrechtelijk deskundig onderzoek worden toegepast of dat er integendeel geen procedurevoorschriften zijn omdat dit onderzoek een *sui generis* maatregel uitmaakt.

Wat de **tegenspraak van dit onderzoek** betreft (in de voorbereidende fase), is bepaalde rechtsleer van oordeel dat *het verrichten* ervan niet op tegenspraak gebeurt (dus buiten aanwezigheid van de partijen gebeurt) en dat er dus ook geen tussentijdse opmerkingen of conclusies vanwege de advocaat van de minderjarige mogelijk zijn.

Sommige rechtsleer is het gebrek aan tegenspraak in dezelfde fase *in het strafrecht* (het vooronderzoek) niet goedgezind. Er heeft reeds enige afbrokkeling van het geheim karakter van dit vooronderzoek plaatsgevonden maar het invoeren van meer tegenspraak lijkt een moeilijke evenwichtsoefening. Als er steeds meer tegenspraak komt in het strafrecht, kunnen we ons de vraag stellen of dat ook niet moeten gebeuren in het kader van het jeugdrecht.

Wat de **tegenspraak op de terechtzitting t.a.v. de verslagen** betreft, bepaalt het Grondwettelijk Hof dat er sowieso een debat op tegenspraak plaatsvindt. Als men de strekking volgt, die meent dat de regels van het strafrecht moeten worden toegepast, moeten de verslagen volgens het Europees Hof alvast kunnen worden becommentarieerd of beantwoord opdat er sprake zou zijn van een eerlijk proces (ter compensatie van het gebrek aan tegenspraak in de fase van het vooronderzoek, i.e. de voorbereidende fase in het jeugdrecht).

Ten slotte is **niet duidelijk of er effectief een tegenexpertise mogelijk is** bij de jeugdrechtbank. Er bestaat voor de partijen alleszins geen vorderingsrecht wat dit betreft. Als men opnieuw (parallel) de situatie in het strafrecht bekijkt, ziet men dat het Europees Hof het recht op een tegenexpertise niet als afdwingbaar beschouwt. Wel moeten de partijen, bij gebrek aan contradictoir karakter, achteraf *een daadwerkelijke mogelijkheid krijgen om op doeltreffende wijze te reageren op de verslagen van de expert*. Ook het Hof van Cassatie is de mening toegedaan dat de beklagde de bevindingen van de expert moet kunnen betwisten op de terechtzitting opdat er sprake zou zijn van een eerlijk proces.

Het is dus de vraag, eens het KB zal worden uitgevaardigd, welk uitgangspunt zal worden toegepast in de procedure voor de jeugdrechtbank voor wat de modaliteiten van het medisch-psychologisch onderzoek betreft. De rechtsleer wijst alvast op het gevaar van gebrek aan tegenspraak als gevolg van het

gedeeltelijk vervangen van de rechtswaarborgen door de wetenschappelijke waarborgen (van deskundig onderzoek)³¹².

Aan de advocaten zal gevraagd worden wat de tegenspraak in de huidige rechtspraktijk inhoudt en of een tegenexpertise mogelijk is.

3. PRAKTIJKANALYSE - INTERVIEWS MET ADVOCATEN

3.1. METHODOLOGIE VOOR DE MONDELINGE BEVRAGING VAN ADVOCATEN

Om de bevoorrechte getuigen van de problematiek (die in de voorbije hoofdstukken werd uiteengezet) aan het woord te laten werd een kwalitatief interview afgenomen bij tien jeugdadvocaten die in hun carrière te maken hebben gehad met een uithandengeving alsook bij een strafpleiter die heel wat minderjarigen heeft bijgestaan na uithandengeving.

Kwalitatief onderzoek verdient hier de voorkeur omdat men hiermee diepgaande informatie kan verwerven door in te gaan op meningen, achterliggende ideeën en wensen van een kleine doelgroep : hun belevingen, ervaringen en betekenisverlening helpen bij de interpretatie van de problematiek³¹³. Een kwantitatief onderzoek viel in het kader van deze relatief beperkte scriptie moeilijk te verwezenlijken.

In het totaal werden data verzameld bij elf respondenten. Zes hiervan zijn werkzaam in het gerechtelijk arrondissement Brussel, de vijf andere in het gerechtelijk arrondissement Antwerpen. Er werd bewust gezocht naar respondenten waarvan de behandelde uithandengevingdossiers dateren van na de wetwijziging van 2006. Slechts voor één respondent was dit niet het geval. Bij deze respondent, werkzaam in het arrondissement Brussel, kwam het uiteindelijk niet tot uithandengeving. Er werd besloten deze persoon toch te interviewen omdat zijn ervaring ook een interessante invalshoek bood voor een interview.

Er werd gekozen voor deze arrondissementen omdat Brussel en Antwerpen (samen met andere arrondissementen zoals Mechelen en Bergen) tot de koplopers behoren in het aantal uithandengevingen in België³¹⁴. Aangezien verschillende studies³¹⁵ al bewezen hebben dat de praktijk van de uithandengeving territoriaal verschilt (regionale verschillen in de toepassing

---

³¹² C., VAN DIJK, *Deskundigen geven advies aan jeugdrechters: een onderzoek naar de expertisepraktijk in het kader van de uithandengeving*, Brussel, VUBPress, 2010, 22.

³¹³ B., BAARDA en M., DE GOEDE, *Basisboek Methoden en Technieken*, Noordhoff Uitgevers, 2006, woord vooraf.

³¹⁴ I., DETRY en C., VANNESTE, "Une image chiffrée du recours au désaisissement", *JDJ* 2004, afl. 231, 25; A., NUUYTIENS, J., CHRISTIAENS, en C., ELIAERTS, *Ernstige jeugddelinquenten gestraft? Praktijk van de uithandengeving, I*, Gent, Academia Press, 2005, 66.

³¹⁵ C., VAN DIJK, *Deskundigen geven advies aan jeugdrechters: een onderzoek naar de expertisepraktijk in het kader van de uithandengeving*, Brussel, VUBPress, 2010, 161.

ervan), zou een vergelijking tussen deze twee grootsteden interessant kunnen zijn om eventuele gelijkenissen en verschillen in de rechten i.v.m. het persoonlijkheidsdossier aan te kaarten. Bovendien behoren de jeugdpermanentie van Antwerpen en van Brussel tot de meest ervaren³¹⁶. De beperkte omvang van deze scriptie en de bedoeling om *zo diepgaand mogelijk* de mening van respondenten te bevragen (i.p.v. *zoveel mogelijk* respondenten te bevragen) verhinderden dat nog andere arrondissementen (bv. aan Franstalige kant) werden opgenomen in het onderzoek. Ook zijn hierdoor *geen veralgemenende conclusies* mogelijk.

Via de sneeuwbalsteekproef³¹⁷ werd op het spoor van de respondenten gekomen: aangezien uithandengeving niet zo vaak voorkomt³¹⁸, was het niet zo gemakkelijk de respondenten te vinden. Door aan een persoon uit mijn doelgroep te vragen of deze collega's of andere jeugdadvocaten kende die (in het verleden) te maken hadden met een uithandengeving, en op hun beurt aan deze mensen hetzelfde te vragen, kon ik het aantal contacten uitbreiden.

Het gebrek aan ervaring (als jurist in opleiding) met het afleggen van kwalitatieve interviews werd opgevangen door de verdieping in verschillende handboeken over 'kwalitatief onderzoek en interviewen' en door de bijstand en het advies van Professor Marcus Leys.

Er werd steeds ethisch verantwoord te werk gegaan: noch de namen van de respondenten³¹⁹, noch van hun cliënten worden vrijgegeven en niemands belangen worden bij dit onderzoek geschaad. Ook werd geprobeerd suggestieve vragen te vermijden, in de hoop aldus de kwaliteit van de ingezamelde data te waarborgen.

Voor de interviews werd met semi-gestructureerde interviews gewerkt die uit open vragen bestaan (zie bijlage). Voor één respondent (de strafpleiter) was er een lichtjes verschillende vragenlijst (zie bijlage).

Voorafgaand³²⁰ aan of bij de aanvang van de interviews werd eerst en vooral aan de groep respondenten een woordje uitleg gegeven over het onderwerp van deze paper en de doelstelling van de bevraging. De interviews werden vervolgens geopend met een aantal vragen over het profiel van de respondenten. Er werd onder meer gevraagd naar het aantal

---

³¹⁶ C., ELIAERTS en P., VANSTEENKISTE, *Proceswaarborgen voor minderjarigen*, Brussel, DWTC, 1995, 111.

³¹⁷ Bij een onderzoek naar een niet specifiek geregistreerde populatie (hier jeugdadvocaten die een uithandengevingsdossier hebben behandeld) kan men door deze methode een steekproef trekken (B., BAARDA en M., DE GOEDE, *Basisboek Methoden en Technieken*, Noordhoff Uitgevers, 2006, 163).

³¹⁸ I., DETRY en C., VANNESTE, "Une image chiffrée du recours au désaisissement", *JDJ* 2004, afl. 231, 26. In absolute cijfers gaat het om een honderdtal vonnissen en arresten per jaar.

³¹⁹ De stem van de respondenten (op de CD-rom in bijlage) werd vervormd om hun anonimiteit te beschermen.

³²⁰ Voor een aantal respondenten van het arrondissement Brussel werd een uiteenzetting gegeven op de vergadering van de jeugdsectie Brussel op 5 maart 2012.

uithandengevingsdossiers dat ze hebben behandeld in de loop van hun carrière, of ze hun cliënt na uithandengeving hebben opgevolgd, van wanneer deze uithandengeving(en) dateert(dateren), enz.

Het volgende deel van het interview behandelt meer specifiek het persoonlijkheidsdossier zelf en het daaraan verbonden inzageverbod. In deze reeks vragen wordt er gepeild naar de visie van de advocaten over dat inzageverbod en hoe zij tegenover hun appreciatiemacht (om bepaalde gegevens mee te delen) staan.

Daarop volgen een aantal vragen over de tegenspraak en tegenexpertise van de medisch-psychologische verslagen: aangezien er nog geen wettelijke regels zijn werd gepeild naar het verloop in de praktijk alsook naar de perceptie van de advocaten over deze aspecten.

Ten slotte worden een aantal vragen gesteld i.v.m. de vertrouwelijkheid van het persoonlijkheidsdossier: wat vinden de advocaten van de wetswijziging van 2006 (dat het dossier nu overgaat naar de rechter na uithandengeving)³²¹, enz.

In de uitgeschreven interviews staat I voor ‘interviewer’ en R voor ‘respondent’. De interviews werden uitgetypt in spreektaal, die een weergave is van het luidop redeneren van de respondenten (vandaar de vaak onafgewerkte zinnen en herhalingen).

3.2. VERLOOP EN ANALYSE VAN DE INTERVIEWS EN VRAGENLIJSTEN³²²

De elf interviews werden afgenomen tussen 9 maart en 10 april 2012 en duurden gemiddeld 54min47. Ze werden digitaal opgenomen en vervolgens allen volledig uitgetypt (getranscribeerd) wat de uitspraken van de respondenten betreft. De vragen van de interviewer werden verkort of niet letterlijk weergegeven. De eerste en de laatste topic werden ook niet letterlijk uitgetypt omdat ze in het kader van deze scriptie minder relevant zijn. Aangezien deze werkwijze een selectie inhoudt van de uitspraken van de respondenten werd in bijlage een CD-rom gevoegd die de digitale geluidsfiles bevat van de gesprekken. Hiermee kan de juistheid van de gerapporteerde gegevens en de correctheid van de conclusies na analyse op elk ogenblik worden getoetst.

De gesprekken gingen door op het kabinet van de advocaten, het justitiepaleis of een jeugdrechtbank. Geen enkel van de interviews werd onderbroken, ze konden allen volledig worden afgenomen op één doorlopend moment.

Aan deze gebruikte onderzoeksmethode is een methodologische beperking inherent: het kan zijn dat, door tijdsverloop, de advocaten zich bepaalde zaken niet goed meer herinnerden. Sommige informatie kan hierdoor vertekend zijn.

---

³²¹ Een aantal korte vragen over het frequentiecontact van de advocaat met de minderjarige uit handen gegeven cliënt(en) en de mededeling dat de respondent zelf nog opmerkingen kan formuleren sloten de interviews af maar worden hier niet verder behandeld.

³²² C., VAN DIJK, *Deskundigen geven advies aan jeugdrechters: een onderzoek naar de expertisepraktijk in het kader van de uithandengeving*, Brussel, VUBPress, 2010, 389.

De interviews gebeurden allen aan de hand van een semi-gestructureerde vragenlijst en namen de vorm aan van een gesprek. Met semi-gestructureerd wordt er bedoeld dat de topiclijst niet ‘af’ is en er bijkomende of aanvullende vragen kunnen gesteld worden op basis van een ingeving of vorige interviews. Hierbij was de volgorde van de vragen ook mede afhankelijk van wat de respondent vertelde. De verschillende topics (onderwerpen en subonderwerpen op basis van de probleemstelling) kwamen dan ook door elkaar aan bod en niet alle elementen kwamen bij iedere advocaat (even diepgaand) aan de orde. Met het oog op de dynamiek van het gesprek en het respecteren van de tijdslimiet werden sommige vragen dus niet aan iedereen gesteld.

Voor de analyse van de transcripten werd gebruikt gemaakt van een ‘codeboom’ (zie bijlage). De uitgetypte interviews werden ingedeeld in stukken tekst (naargelang het thema/de topic), waarbij de relevante fragmenten werden gelabeld met ‘codes’. De codes die werden toegekend, zijn vanuit de respondenten zelf gecreeërd. De codes zijn dus gebaseerd op hun letterlijke woorden en uitspraken. Het coderen gebeurde handmatig en niet via een computerprogramma wegens het gebrek aan ervaring met software die gebruikt wordt voor kwalitatieve data-analyse.

Op deze manier konden alle fragmenten die onder eenzelfde code vallen aan de hand van deze codeboom thematisch horizontaal vergeleken worden op overeenkomsten.³²³

3.3. KWALITATIEF ONDERZOEK: VIERDE ONDERZOEKSVRAAG

3.3.1. Wat betreft het inzagerecht

a. Het wettelijk inzageverbod: visie van de advocaten

Aan de 10 jeugdadvocaten en de strafpleiter³²⁴ werd hun visie over het wettelijk **inzageverbod** voor de minderjarige in zijn persoonlijkheidsdossier vóór uithandengeving gevraagd. Zeven jeugdadvocaten³²⁵ zijn van oordeel dat het wettelijk inzageverbod geen goede zaak is, waaronder twee³²⁶ benadrukken dat dit zeker het geval is bij uithandengeving. Volgens één jeugdadvocaat³²⁷ maakt het geen verschil uit (wel of geen inzage). Verder treden twee respondenten³²⁸ het inzageverbod bij. De strafpleiter³²⁹ ten slotte, is de mening toegedaan dat het inzageverbod “*niet meer van deze tijd*” is. De meerderheid

³²³ T., DECORTE en D., ZAITCH, *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie*, Acco, Leuven, 2010, 456.

³²⁴ Wanneer de term ‘respondenten’ wordt gebruikt, wordt de strafpleiter hieronder gerekend. De term wijst op zowel mannelijke als vrouwelijke advocaten.

³²⁵ Respondenten 1, 2, 4, 5, 6, 9 en 11.

³²⁶ Respondenten 1 en 2.

³²⁷ Respondenten 8.

³²⁸ Respondenten 3 en 7.

³²⁹ Respondent 10.

van de respondenten (acht van de elf) heeft dus geen hoge dunk van het wettelijk inzageverbod.

“Ik vind dat eigenlijk een soort hypocriete verzwijging naar de minderjarige. Men zegt “ok we willen die minderjarige beschermen” en ik ben daarmee akkoord en als men dat doet ok, mij best. Maar dan moete consequent...dan moet het Openbaar Ministerie ook niet pleiten daarop. Dan moet die niet vermelden, of dan mag die zelfs niet vermelden: “ja ma hij heeft voordien al daar gezeten, hij heeft voordien al daar gezeten en da en da is gebeurd”, dat moet ook volledig verzwegen worden. Want wat krijgt ge nu, ge krijgt een zitting...toegankelijk, waar tòch alles gezegd wordt...”³³⁰

“Maar dan nog, op een bepaald moment is men wel bezig over het uit handen geven en het laten berechten door de correctionele rechtbank³³¹ van een jongen of meisje van 16-17-18 jaar. Die ge dan toch opeens moet beginnen beschermen tegen zichzelf omdat er gevoelige informatie in een verslag staat over hem of haar...? Ik vind dat een beetje dubbel.”³³²

Er werd dan gepolst bij de respondenten wat volgens hen **de oorzaak** is van het huidig wetsverbod, m.a.w. wat het probleem is om een rechtstreekse inzage te verlenen aan de minderjarigen. De bedoeling was na te gaan of de respondenten de redenering van de wetgever beamen, nl. dat de informatie in deze verslagen mogelijk *traumatiserend kan zijn, of nadelig voor de opvoeding van de minderjarige*.

Voor drie³³³ van de elf respondenten houdt de verantwoording van het inzageverbod door de wetgever een correcte redenering in. Volgens deze personen kan de informatie in de verslagen wel degelijk confronterend, zelfs traumatiserend zijn. Een voorbeeld:

“Ik denk dat ge als minderjarige dat leest zonder meer in een dossier, dat ze dat over jou zeggen, dat dat zou kunnen zijn, zonder dat daar onmiddellijk toch bepaalde verzachtende omstandigheden door een advocaat aan gekleefd worden waardat ge zegt “enfin ja maar bon, ’t is niet omdat men dat schrijft dat dat ook zo is, men denkt dat dat zo zou kunnen zijn” dan denk ik dat je op dat moment die minderjarige confronteert met een omstandigheid die zeer zwaarwichtig is, die eigenlijk op dat moment totaal ook de moed gaat ontnemen omdat... allé ja bon...dat zijn zware bewoordingen hé als men dat leest, over uzelf.”³³⁴

---

³³⁰ Interview met respondent 4.

³³¹ De respondent bedoelt wellicht de bijzondere jeugdkamer (vroeger corr. Rb.).

³³² Interview met respondent 11.

³³³ Respondenten 2, 6 en 7.

³³⁴ Interview met respondent 7.

Acht respondenten³³⁵ zijn niet overtuigd dat dat de reden is of voeren zelfs een andere reden aan. Voorbeelden:

“Ik denk, wat da'k toch heel vaak hoor van de hulpverleners is dat ze niet vrijuit kunnen spreken als het ook door de minderjarige wordt ingezien.

I: Dat de hulpverlener zelf...? Hoezo, kan u dat nader toelichten?

R: *Wel, dat ze gemakkelijker zeggen van “'t zit zo en zo en zo en we stellen dat voor...”, dat dat veel gemakkelijker schrijft als ze direct kunnen zijn dan als ze rond de pot moeten draaien omdat ze weten dat den diene en den diene het nog allemaal ook leest.*³³⁶”

*“(...) terwijl dat dat het type van minderjarigen zijn die toch wel een ernstig signaal moeten krijgen vanuit hun opvoeding gezien. Dus al die ‘kwatch’ als ik het mag zeggen, dat het traumatiserend voor hun zou werken omdat daar een paar woordjes in staan, dat is van ondergeschikt belang in de context van waar dat dat zich allemaal afspeelt en dat die eigenlijk moeten bijgestuurd worden. En dat verslag'ske dat gaat niet echt traumatiserend zijn, toch ni bij mijn weten in de praktijk moesten ze dat inkijken, nee dat kan misschien juist hen tot bezinning brengen van “waar ben ik mee bezig en waar wil ik naartoe in 't leven”.*³³⁷”

*“(...) allé waarom is die regel ingevoerd, eigenlijk zogezegd om die minderjarige te beschermen, maar wat is het eigenlijk, eigenlijk is dat een beetje om de mensen die werken in die zaak geen...hoe zou ik zeggen, dat ze geen blad voor de mond moeten nemen, daar komt het uiteindelijk op neer. Maar ge moogt toch verwachten van professionelen, dat als ze iets op papier zetten dat ze daar dan ook wel achter staan, ongeacht wie het leest. Als ik mijn medewerkers moet beoordelen, evaluatie geven, ja ok dan ga ik dat ook wel doen en dan mogen ze dat ook wel lezen. Dus ik vind dat een beetje flauw zo. 'K vind dat 'n beetje allemaal wat pampere... wat pamperverhaal zo.*³³⁸”

Er werd vervolgens gepeild naar **het voorkomen van gevoelige informatie** in de persoonlijkheidsdossiers. Uit het gesprek met twee respondenten³³⁹ kan worden afgeleid dat die gevoelige informatie **vaak** voorkomt, uit de conversatie met twee respondenten³⁴⁰ dat die **niet** voorkomt (toch niet in de door hen behandelde dossiers) en uit de interviews met de overige zeven respondenten³⁴¹ dat gevoelige informatie **mogelijks** kan voorkomen. Aangezien slechts twee respondenten vinden dat er geen gevoelige informatie in de persoonlijkheidsdossiers besloten zit, was ik benieuwd naar het **soort**

³³⁵ Respondenten 1, 3, 4, 5, 8, 9 en 11.

³³⁶ Interview met respondent 5.

³³⁷ Interview met respondent 8.

³³⁸ Interview met respondent 10.

³³⁹ Respondenten 5 en 7.

³⁴⁰ Respondenten 8 en 9.

³⁴¹ Respondenten 1, 2, 3, 4, 6, 10 en 11.

informatie dat enige **bescherming** verdient. Er werd dan ook aan alle respondenten een vb. gevraagd van informatie die volgens hen beschermd moet worden, die ze m.a.w. misschien toch niet zouden meedelen (of verzacht zouden meedelen) omdat het de minderjarige potentieel kan traumatiseren. Tien³⁴² van de elf respondenten gaven een concreet voorbeeld. Van deze tien concrete voorbeelden verwijzen zeven voorbeelden naar de ouders van de minderjarige: hun historiek of situatie, gegevens die zij geheim houden of die niet gekend zijn door anderen, details over hun echtscheiding... Zulke zaken zullen de respondenten niet meteen meedelen aan de minderjarige (of toch niet in detail). De andere voorbeelden verwijzen naar de thuissituatie of familie in het algemeen, de psychiatrische problematiek van de betrokkene en misbruikfeiten.

“En bv. heel de geschiedenis die vooraf gaat, de ouders die gescheiden zijn of dit..., want dat wordt daar ook allemaal in verwerkt...’K ga dat wel vermelden, maar daarom ga ik daar niet in detail op in, omdat dat voor mij op dat moment niet relevant lijkt.”³⁴³

“Misschien dat...’k bedoel als blijkt dat papa nog ’n ander gezin zou hebben met drie kinderen waar dat niks van afgeweten is, dan is daar inderdaad de vraag: gaat het veel bijbrengen aan het probleem dat we nu moeten oplossen, met name hoe verhinderen we die uithandengeving?”³⁴⁴

Als **reden** waarom de respondenten zich op de vlakte houden i.v.m. dit soort informatie kwam in de gesprekken o.a. naar voor dat het de minderjarige “geen boodschap geeft”³⁴⁵, “nodeloos kan verontrusten”³⁴⁶, zijn “wondes kan optrekken”³⁴⁷, hem kan “traumatiseren”³⁴⁸, de “moed kan ontnemen”³⁴⁹, “een fixatie kan geven naar de toekomst”³⁵⁰, “zelf niet onmiddellijk aanbelangt”³⁵¹ en “een fatalistische houding kan geven”³⁵² maar ook: dat het “wel wat gevoelig ligt”³⁵³, “niet relevant is”³⁵⁴, “het een verkeerde reflex kan veroorzaken”³⁵⁵, “niet van belang is voor de verdediging”³⁵⁶ of dat het “niets bijbrengt aan de oplossing van het probleem”³⁵⁷.

---

³⁴² Respondenten 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10 en 11. De respondent die geen concreet voorbeeld gaf (resp. 8) zei dat het niet meedelen afhangt van concrete omstandigheden.

³⁴³ Interview respondent 5.

³⁴⁴ Interview met respondent 11.

³⁴⁵ Interview met respondent 1.

³⁴⁶ Interview met respondent 2.

³⁴⁷ Interview met respondent 4.

³⁴⁸ Interview met respondent 5.

³⁴⁹ Interview met respondent 7.

³⁵⁰ Interview met respondent 7.

³⁵¹ Interview met respondent 10.

³⁵² Interview met respondent 9. Deze respondent vindt de info in de verslagen niet ‘traumatiserend’ maar sluit niettemin een bepaalde reactie daarop vanwege de minderjarige niet uit.

³⁵³ Interview met respondent 1.

³⁵⁴ Interview met respondent 5.

³⁵⁵ Interview met respondent 7.

Een voorbeeld:

“(...) allé ja je merkt ook dat uiteindelijk in zo’n context je heel voorzichtig moet zijn van bepaalde zaken kenbaar te maken vanaf moment 1 aan die minderjarige omdat je uiteindelijk daar soms, zoals ze dat in Antwerpen dan zeggen “de pries mee kunt uittrekken hé” en als je dat doet, ja dan is’t helemaal ne vogel voor de kat en dat mag ook niet de bedoeling zijn vind ik van een uithandengeving (...)”³⁵⁸

Opmerkelijk is dat volgens sommige van diezelfde respondenten de minderjarige niettemin “groot genoeg is”³⁵⁹ om met bepaalde informatie geconfronteerd te worden of dat m.a.w. de minderjarigen “de leeftijd hebben om bepaalde informatie te kunnen verwerken”³⁶⁰, dat zij “tegen een stoot kunnen/mogen wakker gemaakt worden”³⁶¹ en dat het “tijd wordt om erover na te denken”³⁶² of “tijd is dat hij het begint te weten”³⁶³.

Aangezien de wetgever in de voorbereidende wetgeving impliciet zegt dat jongeren die worden uit handen gegeven **matuur** zijn (in de zin dat ze een volwassen persoonlijkheidsstructuur hebben), was het relevant om te vragen aan de advocaten of zij deze visie bijtreden omdat dit gegeven zou kunnen meespelen in een afweging bij het verlenen van inzagerecht aan deze jongeren. Geen enkele respondent verkondigde eenduidig dat zijn cliënt(en) waarvoor een procedure tot uithandengeving was opgestart matuur was (waren).

De geïnterviewde personen vinden ‘maturiteit’ geen gepast begrip, omdat hun cliënt(en) vaak zowel immature als mature kenmerken vertoonde(n). Een bij de respondenten dikwijls terugkerend verhaal is dat de minderjarigen ergens matuur waren omdat ze “goed voorbereid”³⁶⁴ of “georganiseerd”³⁶⁵ waren bij het plegen van de feiten of “zeer zelfredzaam”³⁶⁶ waren, maar anderzijds ook immatuur omdat ze “nog in ontwikkeling zijn”³⁶⁷, “de domste dingen”³⁶⁸ doen en “tegen de lamp lopen”³⁶⁹, “emotioneel immatuur”³⁷⁰ zijn, “verstandelijk immatuur”³⁷¹ zijn, “afwijkingen hebben in hun beeld over hoe je het leven

---

³⁵⁶ Interview met respondent 2.

³⁵⁷ Interview met respondent 11.

³⁵⁸ Interview met respondent 7.

³⁵⁹ Interview met respondent 4.

³⁶⁰ Interview met respondent 6.

³⁶¹ Interview met respondent 8.

³⁶² Interview met respondent 8.

³⁶³ Interview met respondent 11.

³⁶⁴ Interview met respondent 4.

³⁶⁵ Interview met respondent 5.

³⁶⁶ Interview met respondent 7 en 8.

³⁶⁷ Interview met respondent 1.

³⁶⁸ Interview met respondent 4.

³⁶⁹ Interview met respondent 4.

³⁷⁰ Interview met respondent 5.

³⁷¹ Interview met respondent 7.

*benadert*³⁷² of “*geen inmenging willen in hun leven*”³⁷³. Er kwam dus algemeen zeker geen beeld van ‘mature minderjarigen’ naar voor. Zes³⁷⁴ van de elf respondenten vinden de maturiteitsgraad geen goed omlijdend criterium. Vijf respondenten³⁷⁵ vinden dat uithandengeving zelfs niets te maken heeft met maturiteit (of er ‘niet echt’ mee te maken heeft) omdat men in de praktijk eerder naar andere zaken kijkt zoals de omgeving, de feiten en de opvoedingsmogelijkheden. Verschillende respondenten³⁷⁶ zijn dan ook van mening dat de term beter moet worden omschreven in de wetgeving. De wetgever zou dus niet kunnen aanvoeren dat uit handen gegeven jongeren de persoonlijkheid (en dus maturiteit) van een volwassene hebben, om te verantwoorden dat ze inzage krijgen na uithandengeving.

b. De appreciatiemacht van de advocaten

Voor verschillende respondenten³⁷⁷ moet het inzageverbod bekeken worden in het licht van elke minderjarige. Criteria als de *maturiteit*, de *mogelijkheden of capaciteiten* en de *verstandelijke vermogens* van de minderjarige zijn voor de meeste advocaten belangrijk bij de invulling van hun appreciatiemacht.

Om een beter beeld te krijgen van de manier waarop ze hun appreciatiemacht invullen, werd aan alle jeugdadvocaten gevraagd **op welke manier zij informatie uit de verslagen meedelen**. Alle jeugdadvocaten³⁷⁸ benadrukten in ieder geval hun rol bij het communiceren van de inhoud: begeleiden, zaken uitleggen, dingen kaderen,...

Drie jeugdadvocaten³⁷⁹ namen hierbij het woord ‘**voorzichtigheid/oppassen**’ en vijf³⁸⁰ het woord ‘**moelijk**’ in de mond. Het appreciëren van de informatie die men meedeelt lijkt dus geen eenvoudige klus.

Wat betreft de **volledigheid van het overbrengen van de informatie**, bevestigden slechts drie jeugdadvocaten³⁸¹ dat ze de totaliteit van de gegevens meedeelden aan hun cliënten. De overige zeven jeugdadvocaten maken een *selectie* in de gegevens die ze mondeling overbrengen naar hun cliënt. De manier waarop deze selectie in hun behandelde dossiers gebeurde was: via hun eigen “*maturiteit*”³⁸², “*in functie van de conclusie van de deskundige*”³⁸³, via “*aanvoelen en ervaring*”³⁸⁴, d.m.v. “*nagaan voor zichzelf wat*

---

³⁷² Interview met respondent 8.

³⁷³ Interview met respondent 9.

³⁷⁴ Respondenten 2, 4, 5, 7, 9 en 11.

³⁷⁵ Respondenten 1, 3, 6, 8 en 10.

³⁷⁶ Respondenten 3, 6, 7 en 11.

³⁷⁷ Respondenten 1, 2, 5, 6 en 7.

³⁷⁸ Respondenten 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 en 11.

³⁷⁹ Respondenten 1, 6 en 7.

³⁸⁰ Respondenten 1, 3, 6, 7 en 11.

³⁸¹ Respondenten 2, 4 en 6.

³⁸² Interview met respondenten 1 en 4.

³⁸³ Interview met respondent 9.

³⁸⁴ Interview met respondenten 3 en 7.

*nuttig/belangrijk is*³⁸⁵, via het *“distilleren van de essentiële/relevante elementen*³⁸⁶, *“naargelang er voldoende vertrouwen is*³⁸⁷ en *“naargelang de manier waarop de minderjarige kan worden geholpen*³⁸⁸. Een paar voorbeelden:

*“(…) ik denk dat je als advocaat genoeg matuur moet zijn om te weten “wa kan ik meedelen of wa ni” (…)*³⁸⁹

*“Ik denk wel da 'k zal selecteren, beetje afhankelijk van...euh...beetje afhankelijk van wat dat erin staat. (...) Als ik op een of ander manier vind of denk dat het hem kan helpen... door die informatie te krijgen...dan denk ik wel dat ik daar nogal uitbundig in zal zijn, ja.”*³⁹⁰

De **elementen die worden meegedeeld** (zowel bij de advocaten die selecteerden als bij diegenen die alles meedeelden) gaan van vrij algemene aspecten, bijvoorbeeld: *“belangrijke informatie/dingen die doorwegen/essentiële of relevante elementen*³⁹¹, *“wat in het belang van de verdediging is*³⁹² en *“wat ter sprake kan komen op de zitting*³⁹³ tot meer specifiekere, bijvoorbeeld: *“de conclusies van de verslagen en hoe men daartoe komt*³⁹⁴, *“het functioneren van de minderjarige in de maatschappij en in zijn gezin*³⁹⁵ en *“wat belangrijk is voor de beoordeling van de rechtbank en vragen die door de rechter kunnen worden gesteld en die zijn ingegeven o.b.v. het verslag*³⁹⁶.

*“Ik ga voor mijzelf kijken wat dat belangrijk is in het belang van de verdediging van de minderjarige en zaken die belangrijk zijn waar dat ik uitklaring over wil met de minderjarige en die belangrijk is dat de minderjarige ook weet, die zal 'k zeker bekijken met hem want 't zou kunnen dat dat ter sprake komt op de zitting dus ge moet uw minderjarige daar ook op voorbereiden hé.”*³⁹⁷

Verschillende advocaten³⁹⁸ menen in ieder geval dat zij beter kunnen bepalen dan de minderjarige zelf wat essentieel/in zijn belang is.

---

³⁸⁵ Interview met respondenten 5 en 8.

³⁸⁶ Interview met respondenten 7 en 8.

³⁸⁷ Interview met respondent 7.

³⁸⁸ Interview met respondent 11.

³⁸⁹ Interview met respondent 1.

³⁹⁰ Interview met respondent 11.

³⁹¹ Interview met respondenten 3, 5, 7 en 8.

³⁹² Interview met respondent 5.

³⁹³ Interview met respondenten 3 en 5.

³⁹⁴ Interview met respondenten 1, 8 en 9.

³⁹⁵ Interview met respondent 11.

³⁹⁶ Interview met respondent 2.

³⁹⁷ Interview met respondent 5.

³⁹⁸ Respondenten 5, 7 en 8.

“K heb der eerlijk gezegd nog niet bij stilgestaan maar 't maakt geen probleem uit omdat ik zelf de kapitein van 't schip ben in de procedurebehandeling of afwikkeling van de procedure. Het is de kapitein die z'n bemanning...die de cliënt gaat spreken en de strategie gaat voeren. Dus in dat opzicht moet mijn cliënt niet zeggen...Hij kan wel aangeven in welke richting dat hem uitwilt maar 't is de advocaat die nog altijd beslist hoe dat dossier aangepakt wordt dus in dat opzicht moet de cliënt niet advocaat beginnen spelen.”³⁹⁹

“Ik denk dat, wanneer we in zulke omstandigheid zitten, dat ik veel beter kan bepalen wat in het belang van de minderjarige op dat moment een essentieel gegeven is, dan dat hij dat kan.”⁴⁰⁰

Zes jeugdadvocaten⁴⁰¹ haalden ook het aspect van **de taal** van de verslagen aan. Het begrijpen ervan is voor de minderjarigen niet voor de hand liggend. Het is volgens hen dan ook belangrijk dat zijn raadsman de gebruikte terminologie kan toelichten of het taalgebruik omzet in *“de taal van de minderjarige”*⁴⁰².

Omdat mijn inziens **de houding van de minderjarige** waarschijnlijk een rol speelt bij deze appreciatiemacht werd er gevraagd aan negen respondenten⁴⁰³ of hun cliënten interesse hadden of niet en of ze doorvroegen bij het bespreken van de verslagen dan wel beseften dat er soms nog meer info was dan hetgeen men hen vertelde.

Vijf respondenten⁴⁰⁴ gaven aan dat hun minderjarige cliënt (of één van hun cliënten) **interesse** had voor zijn persoonlijkheidsdossier. Bij twee⁴⁰⁵ daarvan vroegen de minderjarigen echt door bij de bespreking van de verslagen.

“En ik vond dat op dat moment heel moeilijk dat hij dat verslag niet mocht lezen. Want uiteindelijk hebt ge 't recht op een tegenexpertise. En ja, die blijft natuurlijk wel doorvragen hé. Dus dan moet ge als advocaat, ja... allé 't is moeilijk om dan de belangen van uw cliënt te verdedigen.”⁴⁰⁶

“Sommigen zijn ook vragende partij en ja dan niet alleen voor zo'n specifiek verslag bij uithandengeving maar gewoon voor maatschappelijke verslagen,

---

³⁹⁹ Interview met respondent 8.

⁴⁰⁰ Interview met respondent 7.

⁴⁰¹ Respondenten 1, 2, 3, 5, 9 en 11.

⁴⁰² Interview met respondent 3.

⁴⁰³ Vóór uithandengeving bij de jeugdadvocaten en na uithandengeving bij de strafpleiter.

Bij één jeugdadvocaat werd de vraag niet gesteld wegens tijdsgebrek, een ander sprak zich niet uit over de vraag en een derde jeugdadvocaat kon hier niet op antwoorden omdat de bespreking van de verslagen met zijn cliënt nog niet had plaatsgevonden (de procedure was hangende). Slechts 9 respondenten gaven hier dus een antwoord op.

⁴⁰⁴ Respondenten 1, 2, 4, 6 en 10.

⁴⁰⁵ Respondenten 1 en 6.

⁴⁰⁶ Interview met respondent 1.

zijn daar vragende partij voor om dat te kunnen inkijken en dan is het wel raar...allé zij snappen ook ni....'t gaat over hen en ze mogen het zelf ni lezen."⁴⁰⁷

*"Ik denk in dit gevallen van uithandengeving... en dan spreek ik wel over de zaken die ik in mijn gedachten heb, heb ik één minderjarige die echt zelf de feiten niet kan vatten. En dus ergens een antwoord zoekt en die er echt mee gebaat zou zijn als hij kan lezen wat er letterlijk in staat."*⁴⁰⁸

Vier respondenten⁴⁰⁹ gaven aan dat de minderjarige een **totaal gebrek aan interesse** had.

I: En zijn er minderjarigen die bv. doorvragen?

R: Nee.

I: En hebben zij soms niet het besef dat er meer schuilt achter hetgeen u hen kan verstellen?

R: Nee want het zijn meestal minderjarigen die geen geloof ni meer hechten aan de jeugdrechtbank en aan alles wat met de jeugdrechtbank te maken heeft. Dus ook de psychiater achten zij eigenlijk niet geloofwaardig.

I: Dus eigenlijk is er niet echt een nieuwsgierigheid achter dat persoonlijkheidsdossier?

R: Nee. Waar dat dat bij andere minderjarigen toch wel het geval is, soms bij POSSEN komt dat ook voor dat er ergens een psychisch verslag wordt opgesteld om te weten welke richting dat men uit wilt en waar dat ge dan toch wel...soms wel een nieuwsgierigheid is.

I: Ahja dus daar wel. Maar bij MOFFERS dus niet echt...

R: Nee."⁴¹⁰

*"En dat was een vrij mondige, intelligente jongen trouwens, maar daar ook zelf geen vragen naar stelde en...hoe moet 'k het zeggen, daar ook weinig mee te doen had."*⁴¹¹

Toch zal de meerderheid⁴¹² van de jeugdadvocaten zelfs bij oninteresse van de minderjarige de verslagen in het persoonlijkheidsdossier met hem/haar bespreken om zich voor te bereiden op de zittingen voor de jeugdrechtbank. Zo is een respondent van oordeel dat je door communicatie en aandringen toch enige interesse naar voren kan laten komen:

"Ik denk dat dat zowel met meerder- als met minderjarigen is en dat je altijd moet proberen ne vertrouwensrelatie te scheppen met uw cliënt waardoor ook

---

⁴⁰⁷ Interview met respondent 6.

⁴⁰⁸ Interview met respondent 4.

⁴⁰⁹ Respondenten 3, 4, 8 en 9.

⁴¹⁰ Interview met respondent 9.

⁴¹¹ Interview met respondent 8.

⁴¹² Respondenten 1, 2, 3, 4, 5, 6, en 7.

op 'n moment de communicatie tot stand komt, wat maakt dat zowel de communicatie tot stand komt, die interesse van de cliënt over bepaalde omstandigheden ook naar voor laat komen. Ge moet dat ook wat proberen als advocaat uit te lokken. In de zin dat, wanneer je ziet dat iemand stijf verdoofd...dat gebeurt hé, of stoned bij u zit, dat je ook probeert dat een beetje te distilleren, daar hardnekkig tegenin te gaan en te zeggen: “ ja goe, komt es terug als ge geïnteresseerd zijt” En op dat moment merkt ge ook een totaal veranderde houding soms. Soms moet je hard zijn wanneer het nodig is, soms moet je mensen die in ernstige nood zitten, moet je proberen uiteraard met zachte woorden dat vertrouwen op 'n bepaalde manier terug te winnen en te zien dat je ook die mensen kan laten communiceren.”⁴¹³

Aangezien sommige rechtsleer (zie *supra*, hoofdstuk 0) van oordeel is dat de appreciatiemacht van de jeugdadvocaten hen in een **moeilijke positie** kan plaatsen, werd gevraagd aan de jeugdadvocaten of zij dit ook zo aanvoelen, of dat zij eerder de appreciatiemacht als een **vertrouwensinstrument** hanteren (nl. door het meedelen van gegevens een vertrouwensrelatie kunnen opbouwen).

Van de negen⁴¹⁴ ondervraagde jeugdadvocaten zijn er vijf⁴¹⁵ van oordeel dat de appreciatiemacht hen wel degelijk (soms) in een moeilijke positie kan plaatsen t.o.v. de minderjarige.

I: Dus volgens u plaatst die appreciatiemacht u ergens toch in een moeilijke positie als u zou beslissen van “ok dit ga ik niet meedelen” omdat dat het vertrouwen zou kunnen aantasten?

R: *Ja. Ik zou mij zelfs in mijn eigen plaats stellen en zeggen van “ja kijk moest ik op een zitting zijn en ik hoor daar bepaalde informatie die mijne cliënt mij niet heeft meegedeeld...”*

I: Uw raadsman bedoelt u?

R: *Nee nee, dus ik stel... omgekeerd hé, ik als advocaat ga op een zitting en er blijkt informatie die mijne cliënt mij niet gezegd heeft, zou ik ook iets hebben van “zeg ej, wat moet ik hier staan doen als jij mij niet alles zegt?” Dus ik vind omgekeerd...”⁴¹⁶*

“Ja. Ja, omdat ge inderdaad, 't is zoals ge zegt: als ge iemand hebt die behoorlijk bij de pinken is en die zegt “er is nog” en “ge vertelt het mij ni allemaal en waarom is da?” “Ja ik mag ni...” Zeker in een situatie zoals deze, van...”der hangt veel vanaf voor mij”. En dan denk ik inderdaad da ge problemen kunt krijgen, ja.”⁴¹⁷

---

⁴¹³ Interview met respondent 7.

⁴¹⁴ Bij respondent 7 werd de vraag niet gesteld omwille van het aanslepen van het gesprek en de tijdsnood. Ook aan de strafpleiter werd de vraag uiteraard niet gesteld.

⁴¹⁵ Respondenten 3, 4, 5, 6 en 11.

⁴¹⁶ Interview met respondent 4.

⁴¹⁷ Interview met respondent 11.

“In de situatie dat ge inderdaad een verslag hebt waar dat informatie staat dat ge vindt dat een ander moet brengen, dan zit ge inderdaad wel efkes in een lastig parket. Maar dat heeft zich gelukkig bij mij nog niet voorgedaan maar dat ge dan inderdaad...stel dat de jongere dan heel actief vraagt van “wat staat daar allemaal in?” en achteraf verneemt dat er iets in stond wat dat ge niet hebt gezegd...(...)”⁴¹⁸

Van de vier jeugdadvocaten die deze mening niet bijtreden vonden twee⁴¹⁹ advocaten zelfs dat deze appreciatiemacht eerder een *vertrouwensinstrument* is.

“I: Dus volgens u is ook die appreciatiemacht om gegevens mee te delen een instrument om de vertrouwensrelatie op te bouwen?

R: *Absoluut.*”⁴²⁰

Ook de jeugdadvocaat die hierover niet werd ondervraagd (respondent 7) gaf uit zichzelf aan:

“(...) zodanig dat je op een bepaald ogenblik die jongeman of jongedame ook mededeelt van “voilà, er zijn bepaalde elementen die ik toch es even met jou wil overleggen want, ik vind dat toch wel belangrijk dat we es samen bekijken, want ik zou bepaalde van die elementen in die context ook willen gebruiken om bepaalde mensen te overtuigen om u op dat moment toch niet uit handen te geven. Maar het lijkt mij belangrijk dat je jouw visie daar omtrent es eventjes met mij probeert uiteen te zetten” en dan kan je op dat ogenblik ook het vertrouwen winnen van die persoon. Want het punt is ook zo, dan stelt die ook vast dat hij 100% op u kan rekenen omdat jij de gegevens naar hem brengt (...)”⁴²¹

Volgens twee respondenten⁴²² kan de appreciatiemacht gewoon de twee zijn (zowel een vertrouwensinstrument als een instrument dat je in een moeilijke positie kan plaatsen).

De aanwezigheid van een **vertrouwen** in de verhouding cliënt-advocaat is in ieder geval iets wat alle tien ondervraagde jeugdadvocaten betrachten. Dat de appreciatiemacht om gegevens voor zich te houden deze vertrouwensband in het gedrang kan brengen bleek uit minstens acht interviews⁴²³, zelfs uit de gesprekken met jeugdadvocaten die de appreciatiemacht net een vertrouwensinstrument vinden.

---

⁴¹⁸ Interview met respondent 6.

⁴¹⁹ Respondenten 2 en 3.

⁴²⁰ Interview met respondent 2.

⁴²¹ Interview met respondent 7.

⁴²² Respondenten 3 en 11.

⁴²³ Interviews met respondenten 1, 2, 3, 4, 6, 7, 9 en 11.

c. Invoering van een wetswijziging?

Naar aanleiding van wat vooraf gaat werd er gepolst naar de ingesteldheid van de respondenten tegenover een voorstel tot wetswijziging met invoering van een **principiële inzage** voor de **minderjarigen** (met afwijkingsmogelijkheden), waarbij de appreciatiemacht van de advocaat niet meer ter sprake zou komen.

Blijkt dat acht⁴²⁴ (waaronder de strafpleiter) van de elf respondenten **eerder voorstanders** zijn van deze wetswijziging. Bovendien is **niemand** van de respondenten **gekant tegen** een volledig persoonlijk inzage-recht door de minderjarige, voor zover daar *bepaalde voorwaarden* aan gekoppeld zijn. Heel wat respondenten⁴²⁵ vinden immers dat aan de minderjarige alle informatie niet alleen kan voorgeschiedeld worden en dat de advocaat een belangrijke rol moet blijven spelen in het helpen begrijpen en kaderen van de informatie. Sommige advocaten opperen voor een *gezamenlijke inzage*, anderen verkiezen een *inzage-recht met de volgorde: inzage door de advocaat – bespreken van de inhoud – inzage door de minderjarige*.

Voorbeelden:

“Ik vind wel, dat is dat hij het recht zou moeten hebben om het dossier en om dat verslag zelf in te kijken, 't is toch uiteindelijk zeer belangrijk in het kader ook van zijn verdediging. Maar ik denk wel dat het belangrijk is op dat ogenblik, als er wordt ingekeken, dat tegelijkertijd de advocaat er ook bij aanwezig is, om te zorgen dat de minderjarige wordt begeleid en de uitleg krijgt bij hoe dat zo'n verslag samengesteld is, wat dat ook bepaalde zaken willen zeggen en probeert ook bepaalde dingen te kaderen.”⁴²⁶

“(…) ik vind gewoon dat de inzage moet gebeuren maar, na een gesprek met de advocaat nadat de advocaat ook het dossier heeft ingezien, en dat dan samen het dossier kan ingezien worden en de minderjarige onmiddellijk ook een vertrouwenspersoon heeft waar hij bepaalde zaken mee kan bespreken.”⁴²⁷

“'K denk dat het simpelste is: geen verbod. En 'k denk dat je op dat moment, 'k denk dat je als advocaat dan wel de taak hebt om dat eerst toch te gaan inzien en misschien de minderjarige ofwel voor te bereiden ofwel advies te geven, 'k denk dat je daar wel invloed op hebt, van het niet te gaan inzien bv.”⁴²⁸

Wat ten slotte *de afwijkingsmogelijkheden* betreft, is er veel minder eensgezindheid over **wie** nu precies moet bepalen wanneer een uitzondering op

---

⁴²⁴ Respondenten 1, 2, 4, 5, 6, 9, 10 en 11.

⁴²⁵ Respondenten 2, 3, 5, 7, 9 en 11.

⁴²⁶ Interview met respondent 2.

⁴²⁷ Interview met respondent 7.

⁴²⁸ Interview met respondent 9.

het inzagerecht verantwoord is. Drie respondenten⁴²⁹ waren van oordeel dat *de advocaat* het best geplaatst is om deze beslissing te nemen (nl. het verbieden van de inzage). Een andere respondent⁴³⁰ vond dat *de rechter* dit beter kon appreciëren en nog een andere⁴³¹ vond dat *het Openbaar Ministerie* misschien beter de knoop kan doorhakken. Ten slotte zijn er vijf respondenten die vinden dat dit niet door één persoon alleen kan beslist worden: drie⁴³² van hen vinden dat dit *in samenspraak tussen jeugdrechter en jeugdadvocaat* moet gebeuren (of dat er alleszins discussie mogelijk is), en twee⁴³³ van hen vinden dat dit *wettelijk* bepaald moet worden.

3.3.2. Wat betreft de vertrouwelijkheid

a. Visie op de wetswijziging van 2006 en de bestraffing sinds 2006

Aangezien de onderzoeken naar de persoonlijkheid en het milieu van de minderjarigen een verregaande inmenging in hun privé-leven betekenen, was ik eerst en vooral nieuwsgierig naar de **inhoudelijke omvang van het persoonlijkheidsdossier**. Aangezien in de literatuur geen informatie werd gevonden over de vraag of in dit dossier alle informatie zit vanaf het eerste moment dat de jongere in het jeugdbeschermingssysteem belandt (bijvoorbeeld reeds als POS-jongere) of dat het slechts de verslagen bevat die in het kader van een welbepaalde rechtszaak (op bevel van de rechter) worden opgesteld, werd de vraag gesteld aan de respondenten.

Alle elf bevraagde personen wisten te vertellen dat het persoonlijkheidsdossier wel degelijk **alle verslagen** bevat die ooit over de minderjarige werden opgesteld en die dus tot zeer ver in de tijd kunnen teruggaan (bv. reeds van toen de minderjarige als jong kind in aanraking kwam met de jeugdrechtsbank vanwege een POS). Een respondent⁴³⁴ preciseerde dat dit wel enkel geldt voor de gedwongen hulpverlening en niet voor de vrijwillige. Twee respondenten⁴³⁵ merkten ook op dat het ‘groene mapje’ (persoonlijkheidsdossier) slechts dikker wordt door toevoeging van verslagen zolang het dossier ‘lopende’ is. Wanneer het dossier echter wordt afgesloten en er zich achteraf nieuwe feiten voordoen, worden de oude verslagen niet noodzakelijk bij de nieuwe gevoegd.

Vervolgens werd aan de respondenten gevraagd wat zij vinden van **de wetswijziging van 2006**, die bepaalt dat het persoonlijkheidsdossier nu, na uithandengeving, wordt voorgelegd aan de rechters van de bijzondere jeugdkamer of aan de jury en de rechters van het Hof van Assisen.

---

⁴²⁹ Respondenten 1, 2 en 3.

⁴³⁰ Respondent 4.

⁴³¹ Respondent 9.

⁴³² Respondenten 5, 6 en 7.

⁴³³ Respondenten 10 en 11. Respondent 10 specificeerde dat de jeugdrechter niettemin het laatste woord moet hebben.

⁴³⁴ Respondent 8.

⁴³⁵ Respondenten 6 en 11.

Vier respondenten⁴³⁶ zijn niet te vinden voor de wetswijziging, waarvan er twee wel een nuance aanbrengen: één jeugdadvocaat vindt dat de redenering van de wetgever wel kan begrepen worden omdat de rechter zicht moet hebben op het verleden van de betrokkene, de andere meent dat je kan verwijzen naar omstandigheden in het voordeel van de cliënt. Toch zijn ook deze twee personen in het algemeen eerder contra de wetswijziging. Twee voorbeelden:

“Ik vind dat misschien nu toch een minderjarige op dat moment toch wel dezelfde rechten...als hij toch zo beschouwd zou worden als ne meerderjarige, dat hij toch een nieuwe kans moet krijgen en met een nieuwe lei moet kunnen beginnen en dat men niet op basis van die verslagen...eigenlijk weet men dan veel te veel van die minderjarige. En ik denk dat een professionele rechter daar teveel rekening mee zou houden en dat zou leiden tot een verzwaring van de straf (...) (...) dan houdt men eigenlijk teveel rekening met het verleden van de minderjarige. Terwijl eigenlijk...men eigenlijk de minderjarige toch een deel moet beschermen.”⁴³⁷

“Ik kan wel begrijpen dat ze zeggen “voor de rechter is het heel belangrijk dat hij een zicht krijgt ook op het verleden van die minderjarige”. Maar dat kan volgens mij ook in belangrijke mate tegen die minderjarige zich keren. Want ik zie dat vaak toch ook op 't ogenblik dat meerderjarigen feiten hebben gepleegd toen dat ze nog minderjarig waren, dan hoor ik vaak de opmerking, alhoewel dat ze daar eigenlijk niet op mogen terugkomen: van “ja, hij is al tijdens zijn minderjarigheid met de jeugdrechtbank in aanraking gekomen”. Dus dat is toch iets wat dat zeer sterk meeleeft. En ja, men gaat dan werkelijk, volgens mij, gaan besluiten uit de hardleersheid. Ik denk dat men alleen maar de negatieve dingen eruit kan halen. Ik denk niet dat men de positieve zaken eruit gaat halen.”⁴³⁸

Één jeugdadvocaat is zeer verdeeld over de kwestie en vindt dat er een onderscheid moet worden gemaakt naargelang men te maken heeft met een recidiverende minderjarige of niet. Bij veelplegers moet het dossier wel worden overgemaakt, zodat de strafrechter weet *“wat voor vlees hij in de kuip heeft”⁴³⁹*.

Ten slotte zijn zes respondenten⁴⁴⁰ van oordeel dat de wetswijziging een goede zaak is.

---

⁴³⁶ Respondenten 2, 4, 9 en 11.

⁴³⁷ Interview met respondent 9.

⁴³⁸ Interview met respondent 2.

⁴³⁹ Interview met respondent 1.

⁴⁴⁰ Respondenten 3, 5, 6, 7, 8 en 10.

“Dus dat is alleen maar omdat dit een uitvloeisel is van de uithandengeving. Dus ik begrijp wel enigszins ook die rechtbank, dat die met kennis van zaken willen spreken. Dus ik begrijp dat wel.”⁴⁴¹

Al voegen er vier⁴⁴² meteen aan toe dat het ook wel in het nadeel van de minderjarige kan uitdraaien.

“(...) ja 't hangt er een beetje af van wat in die verslagen gezegd hebben hé. Als die negatief zijn voor uwe cliënt... 't kan niet altijd in z'n voordeel spelen hé.”⁴⁴³

“(...) 'k zeg het, 't is een tweesnijdend mes. 'T kan in uw voordeel spelen, 't kan in uw nadeel spelen. Als ge ene hebt die niks anders dan kattenkwaad uitgehaald heeft voor u hebt, dat ge de ene inbreuk op de andere hebt, dan gaat het in uw nadeel spelen. Als ge iemand hebt die een zeer pijnlijke achtergrond heeft dan gaat dat juist helpen, dan gaat dat juist medelijden opwekken of compassie opwekken bij de strafrechter.”⁴⁴⁴

Aan tien respondenten⁴⁴⁵ werd ook gevraagd of volgens hen de wetwijziging enige **invloed heeft op de bestraffing na uithandengeving**. Drie personen⁴⁴⁶ bleven het antwoord schuldig, drie jeugdadvocaten⁴⁴⁷ zijn van oordeel dat men nu strenger zal straffen en drie jeugdadvocaten⁴⁴⁸ zijn ervan overtuigd dat men integendeel niet strenger of zelfs lichter zal straffen. De strafpleiter⁴⁴⁹ ten slotte, denkt dat men genuanceerder zal straffen, omdat de rechter nu een correct beeld zal hebben van de persoon die hij voor zich heeft. Twee voorbeelden ter illustratie van deze contrasterende meningen:

“Ik denk dat men alleen maar de negatieve dingen eruit kan halen. Ik denk niet dat men de positieve zaken eruit gaat halen.

I: Dus volgens u zal het eigenlijk eerder leiden tot meer of strenger straffen?

R: *Ik denk dat dat leidt tot een meer strengere straf dan op een andere manier.”⁴⁵⁰*

---

⁴⁴¹ Interview met respondent 3.

⁴⁴² Respondenten 5, 6, 8 en 10.

⁴⁴³ Interview met respondent 6.

⁴⁴⁴ Interview met respondent 8.

⁴⁴⁵ Respondenten 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 en 11. Deze vraag werd op basis van het eerste gesprek ingegeven en vervolgens in alle volgende interviews gesteld.

⁴⁴⁶ Respondenten 3, 5 en 11.

⁴⁴⁷ Respondenten 2, 4 en 9.

⁴⁴⁸ Respondenten 6, 7 en 8.

⁴⁴⁹ Respondent 10.

⁴⁵⁰ Interview met respondent 2.

“I: Dus u denkt niet dat die rechters nu, na die wetswijziging, strenger/meer gaan straffen?

R: *‘K denk dat zeker niet, ik denk dat in die context er een totaalbeeld over iemand...op de momenten dat het moet, een voordeelsituatie kan creëren. En op de momenten dat het hopeloos is, of dat hij dat nu weet of niet, als het hopeloos is maakt dat in se weinig verschil ook hé. Als er redenen zijn voor die hopeloosheid, gaat hij dat nu ook duidelijk weten waarom dat dat zo ver is kunnen komen.’*⁴⁵¹

b. Visie over de vertrouwelijkheid van het persoonlijkheidsdossier na uithandengeving

Aangezien de cassatierechtspraak van lijkt te zijn dat het persoonlijkheidsdossier niet uit zijn vertrouwelijkheidssfeer (voor de jeugdrechtbank) hoort te worden gehaald om in andere procedures te worden gebruikt, werd er gepolst naar de meningen van de respondenten over de mate waarin **de vertrouwelijkheid van dit dossier** volgens hen **na uithandengeving** wordt gewaarborgd. Het is immers zo dat ook na uithandengeving de burgerlijke partij dit deel van het dossier niet hoort in te zien.

Dit aspect kwam bij negen respondenten⁴⁵² aan bod, maar doordat één advocaat⁴⁵³ zich hierover niet kon uitspreken brengt ons dat op acht relevante antwoorden. Vier jeugdadvocaten⁴⁵⁴ zijn van oordeel dat de vertrouwelijkheid van het persoonlijkheidsdossier bij overdracht na uithandengeving *minder* wordt gerespecteerd, waarvan één advocaat⁴⁵⁵ specificeert dat dit enkel bij Assisen zo is en niet voor de bijzondere jeugdkamer. Hierbij moet er wel op gewezen worden dat twee van deze respondenten⁴⁵⁶ hun cliënten niet opvolgden na uithandengeving en dus ook nog niet gepleit hebben voor de bijzondere kamer of het Hof van Assisen. Hun waardeoordeel is dus niet gebaseerd op hun ervaring.

“I: En als die jongere naar Assisen gaat, daar gaat die jury dat mogen inzien plus ook de 3 rechters, denkt u dan dat de vertrouwelijkheid van dat dossier echt nog gewaarborgd wordt?

R: *Daar zijn inderdaad...daar kunt ge u ernstig vragen bij stellen. Want de opmerking al, vanaf dat er een burgerlijke partij bij is kan het al sneller in de media terecht komen en zeker bij een Assisenproces als we dan nog es...’k denk dan is de kans heel groot dat zo’n informatie natuurlijk gelekt wordt en*

---

⁴⁵¹ Interview met respondent 7.

⁴⁵² Respondenten 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10 en 11. Bij twee respondenten kwam de kwestie niet aan bod om de tijdslimiet van het gesprek te respecteren.

⁴⁵³ Respondent 5.

⁴⁵⁴ Respondenten 1, 4, 6 en 11.

⁴⁵⁵ Respondent 1.

⁴⁵⁶ Respondenten 6 en 11.

*dat komt niemand ten goede dus... 'T risico is veel groter natuurlijk, dat wel...'*⁴⁵⁷

“Enerzijds zeggen, zolang als dat je minderjarig bent mag zelfs de minderjarige het niet lezen maar nadien, als ge dan echt zeer zware feiten pleegt, dan gaan we het te grabbel gooien voor iedereen. ‘K vind da redelijk hypocriet eigenlijk. 'T is 't een of 't is 't ander.

I: Ja, maar zogezegd wordt het niet te grabbel gegooid omdat er nog die bepaling in de wet staat... R: *Ja maja, een procedure voor het Hof van Assisen wordt mondeling gedaan hé, zoals dat u terecht opmerkt hé.*

I: Ja ok. Maar misschien voor de jeugdkamer, dat het dan toch nog vrij vertrouwelijk blijft... R: *Ja, ja in dat opzicht dan weer wel hé....'*⁴⁵⁸

Als we dan gaan kijken naar wat de drie personen⁴⁵⁹ zeggen (waarvan twee ervaring hebben met het opvolgen van cliënten na uithandengeving) die menen dat de vertrouwelijkheid van het dossier wel gewaarborgd blijft, zien we een visie die opmerkelijk verschilt van de vorige:

“I: Maar stel, voor het Hof van Assisen gaat die jury ook inzage krijgen in dat persoonlijkheidsdossier. En heel het debat voor het Hof van Assisen is grotendeels mondeling. Dan gaat sowieso de burgerlijke partij toch heel veel elementen uit het persoonlijkheidsverslag mondeling horen he?

R: *Ja, maar dat zijn de weinige zaken die voor Assisen... (...) Maar ja, dat klopt, dat een burgerlijke partij dan mondeling...maar die gaat dat ook niet kunnen inzien. 'T is alleen die jury die dat kunnen inzien en die moeten oordelen.*

I: Maar kan de burgerlijke partij toch niet zo'n element...daarvan profiteren om te zeggen: “kijk, ik heb echt recht op mijn schadevergoeding, want kijk wat die minderjarige allemaal gedaan heeft.”

R: *Maar dan gaat het alleen over die feiten, want waar dat dat moet voorkomen hé. En die assisenjury, die gaat niet al zeggen... er gaat niemand letterlijk zeggen wat daar instaat he.*⁴⁶⁰

“I: (...) Maar ik stel mij toch de vraag: als die naar Assisen vliegt, die jury die heeft geen opleiding jeugdrecht en die gaat ook inzage krijgen in die persoonlijkheid. En dat is misschien wel goed om te begrijpen hoe die persoon tot de feiten is kunnen komen, maar aangezien al die debatten voor Assisen mondeling zijn, gaat die vertrouwelijkheid dan toch niet compleet verdwijnen omdat alle andere partijen (o.a. de burgerlijke partij, de media enzo) elementen gaan horen uit het persoonlijkheidsdossier?”

---

⁴⁵⁷ Interview met respondent 6.

⁴⁵⁸ Interview met respondent 1.

⁴⁵⁹ Respondenten 3, 7 en 8.

⁴⁶⁰ Interview met respondent 3.

R: Punt is dat je altijd, ook op grond van artikel 6 EVRM kan vragen, in het belang van minderjarigen, om te zaak met gesloten deuren te doen. Dus ik denk, in het gegeven dat je met zo'n informatie zit die inderdaad shockerend zou kunnen zijn voor bepaalde media die zich spijtig genoeg menen zich daar altijd te moeten voegen, dan denk ik dat op dat moment je als advocaat de taak hebt om te vragen dat met gesloten deuren te doen.

I: Ja, maar de rechter moet daar niet op ingaan...

*R: Ik moet u eerlijk zeggen dat, in het belang van minderjarigen, de rechtbank daar toch zal... Da's een heel ander gegeven: meerder-of minderjarigen. Omdat het voor minderjarigen ook uitdrukkelijk in de wet vermeld staat: dat het in z'n belang toch wel kan gebeuren.*⁴⁶¹

Ook de visie van de strafpleiter hierover (die heel veel uit handen gegeven jongeren heeft bijgestaan) is bijzonder interessant. Hij is van oordeel dat er net 'teveel vertrouwelijkheid' is bij Assisen. Men probeert daar volgens de respondent "een bepaald heilig huisje te beschermen"⁴⁶² omdat men niet toestaat dat de vertrouwelijke informatie in het openbare debat voor Assisen gebruikt wordt:

"T zelfde met minderjarigen die naar het Hof van Assisen gaan. (...) hij was eerst zelfs niet uit handen gegeven door de jeugdrechter en in beroep wel. En dus, euh... men heeft mij nooit toegestaan, ik heb dat wel gedaan, maar men heeft mij eigenlijk nooit toegestaan om op een authentieke manier in het debat te brengen wat de reden was van de jeugdrechter waarom dat hij niet uit handen gegeven was, wat de verslagen waren, wat die dingen allemaal waren...die waren er allemaal uitgehaald. Ik had die natuurlijk wel, ik heb die ook gebruikt maar niemand kon die bevestigen. I: Hoe bedoelt u, bevestigen? R: Wel der is natuurlijk niemand die der over mag spreken hé. Op een Hof van Assisen is alles mondeling hé... I: Ja...Maar mag er dan niet mondeling over gesproken worden? R: Er is niemand die dat wil doen hé...al de sociaal assistenten, als ge die... wij hebben die gedagvaard, die beroepen zich allemaal op hun beroepsgeheim. Eigenlijk is dat...ik vind dat crimineel. I: Maar mag u zelf niet gewoon... R: Ja ja ok, maar ik sta der dan maar als advocaat. En ik bedoel de jury... in welke mate dat de jury accepteert van al die papierkes en die documentjes da 'k ik voorlees, ik mag ze niet aan het debat toevoegen, ik mag ze zelfs niet aan het dossier toevoegen...(...) Allé 'k bedoel, dat is gewoon niet meer ernstig. Het belang van de minderjarige op dat ogenblik ligt veel groter in het feit...en dat is ook de reden waarom dat wij de cassatie⁴⁶³ van het arrest van het Hof van Assisen hebben moeten uitlokken...

(...) I: Ahja, dus zelfs als die maatschappelijk assistenten en zo niks willen zeggen, mag u als advocaat ook niet die informatie daaruit... R: Jawel, ik mag

---

⁴⁶¹ Interview met respondent 7.

⁴⁶² Interview met respondent 10.

⁴⁶³ De respondent verwijst hier naar het arrest Cass. 21 maart 2006, AR P060211N.

dat wel doen...maar pakt dat u assistente bent en u zit daar, dan kan ik zeggen "kunt u ne keer bevestigen dat u in dat rapport dat en dat en dat hebt gezegd", da's nog helemaal anders dan dat die daar zelf zit en zegt "ja ok, die jongere is bij mij gekomen, 'k heb die twee jaar gehad, diene is heel goed geëvolueerd,...". 'K bedoel, da's een heel ander verhaal.

I: Ja, maar aangezien de jury en de rechters het wel hebben gelezen...

R: *Ja, maar de jury... theoretisch kan de jury dat lezen maar de jury leest genen dossier op twee uren tijd van 1500 of 2000 of 5000 bladzijden.*

I: Ook niet het persoonlijkheidsdossier? Want dat is toch tenslotte... Allé ik kan mij niet voorstellen dat je als jurylid zo... R: *Dat is omdat u niet werkzaam bent in die situatie...*⁴⁶⁴

De respondent zegt verder nog in het interview dat aangezien de debatten mondeling zijn, alle informatie die niet mondeling wordt verkregen of bevestigd, waardeloos is.

c. Visie op inzage in het persoonlijkheidsdossier door de burgerlijke partij

Ten slotte werd aan sommige respondenten⁴⁶⁵ de vraag gesteld wat zij ervan vinden mocht de burgerlijke partij een samenvatting van de vertrouwelijke verslagen ter inzage worden gegeven. Deze vraag werd gesteld op basis van een ingeving naar aanleiding van het tweede en vierde interview waarin de respondenten aangeven dat het inzageverbod voor de burgerlijke partij niet te verzoenen is met het strafrechtelijke *equality of arms* beginsel. De vierde respondent bv. poneert dat het inzageverbod wat hem betreft moet worden opgeheven en dat deze partij een samenvatting van het persoonlijkheidsdossier moet worden gegeven opdat ze het proces beter kan volgen:

I: Ah ja, bent u dan van oordeel, ook voor de burgerlijke partij, dat die inzage moet krijgen in dat vertrouwelijk dossier?

R: *Ik ben van oordeel van wel, omdat ge nu die partij voor een stuk monddood maakt. Euhm, als ik zie dat slachtoffers van bv... Allé stel inderdaad, bv. een groepsverkrachting, waarin sprake is van...die gast op dat ogenblik werd gezegd van "ja kijk, hij heeft niet de neiging om zich te controleren of hij heeft een afwijking of wat dan ook..." uiteindelijk is dat de basis van mijn pleidooi, de burgerlijke partij kan zich daar op geen enkele moment op voorbereiden en weten wa k'ik ga pleiten. En dat zorgt ervoor da ge... Op dat ogenblik gaan die zeggen "ja maar ja, hoe, wat, waar?" Ge hebt geen heel open en eerlijk debat. En dat stuit mij gewoon als rechten van verdediging voor de borst (...)*

Kijk in een normale strafzaak hebben ook de burgerlijke partij volledige kennis van het strafdossier, dat wil zeggen van A tot Z. Ik ben akkoord, 100% akkoord dat bij POS-situaties dat dossier compleet moet afgeschermd worden, volledig. Maar in 't kader van een uithandengeving, waar ge achteraf als volwassene

---

⁴⁶⁴ Interview met respondent 10.

⁴⁶⁵ Respondenten 5, 6, 7, 9, 10 en 11.

berecht gaat worden, vind ik dat op dat vlak de verdediging ook open getrokken moet worden, dat men moet zeggen “voilà ik gooi de kaarten op tafel.” (...) Maar dat ge iemand niet hun volledige wapens kunt afnemen. En ik weet dat er zeggen “absolute bescherming”, maar ik denk dat uw recht op eerlijk proces daar ook ergens tussen dwarrelt.”⁴⁶⁶

Twee andere respondenten beamen - wellicht om verschillende redenen - dat de burgerlijke partij dit inzage recht zou moeten hebben:

“(...) ik denk da ge de burgerlijke partij het wel moet toelaten op 't moment dat de verdediging het doet en gebruikt. (...) als ge het à fond wil uitwerken denk ik, moet de raadsman van de burgerlijke partij dat ook krijgen. Om de hele simpele reden dat zij sowieso ook gebonden zijn door een beroepsgeheim en door een inzage recht misbruik-clausule.”⁴⁶⁷

“(...) ik vind, het slachtoffer heeft ook wel enige rechten om te weten: wat is er misgelopen? 'T kan misschien ook wel helpen in het herstelproces dat ze daar toch meer de informatie over hebben, maar dan moeten er wel garanties zijn dat dat niet 's anderendaags in de kranten staat, zo 'n zaken... (...) 'T is wel zo, 't principe in strafzaken... een burgerlijke partij wordt niet geacht over de straf te pleiten, zij pleiten enkel over een burgerlijk aspect dus in die zin vind ik niet dat ze 't nodig hebben om in hun pleidooi daar naar te verwijzen, want dat is aan 't Openbaar Ministerie....Zij heeft die taak, dus in het proces vind ik dat niet zozeer noodzakelijk maar ik denk wel meer specifiek naar 't slachtoffer toe en naar de verwerking dat het wel nuttig kan zijn maar 't is niet aan de burgerlijke partij om daarover te pleiten op de zitting dus in die zin hebben ze dat strict genomen niet nodig.”⁴⁶⁸

Toch zijn er ook respondenten⁴⁶⁹ die dat helemaal geen goed idee vinden. Twee citaten ter illustratie:

“I: En vindt u dat de raadsman van de burgerlijke partij ook inzage zou moeten hebben in dat persoonlijkheidsdossier? R: Nee. I: En waarom niet? R: Omdat dat eigen is aan de persoon van de minderjarige. Maar da's wel moeilijk hé, want als ge over de maatregel dan pleit moogt ge eigenlijk ook niks van de omstandigheden uit het persoon...want hij heeft daar geen kennis van en dus hij zou zich daar niet op kunnen verdedigen zoals het hoort. Maar ik vind dat toch wel beter (...)”⁴⁷⁰

“Dus daarom vind ik het wel logisch dat daar eigenlijk uit dat verhaal, de burgerlijke partij in het begin en zeker bij minderjarigen, wordt weggelaten. Dat die geen inzage hebben in die omstandigheden over de uithandengeving en

---

⁴⁶⁶ Interview met respondent 4.

⁴⁶⁷ Interview met respondent 10.

⁴⁶⁸ Interview met respondent 6.

⁴⁶⁹ Respondenten 5, 7, 9 en 11.

⁴⁷⁰ Interview met respondent 5.

toestanden. Ik vind dat ze daar ook niks mee te maken hebben op dat moment."⁴⁷¹

3.3.3. Wat betreft de tegenspraak en tegenexpertise

a. Tegenspraak volgens de jeugdadvocaten

Aangezien er in de rechtsleer hoofdzakelijk informatie werd gevonden over het tegensprekelijk karakter van de persoonlijkheidsonderzoeken zelf (nl. dat het verrichten ervan niet op tegenspraak kan, zie *supra* hoofdstuk 0) en niet over de tegenspraak van de verslagen eens ze zijn opgesteld, werd er bij de jeugdadvocaten gepolst hoe het er in de praktijk aan toe gaat.

Een eerste onthulling is dat de jeugdadvocaten, wanneer hen gevraagd wordt wat de tegenspraak-mogelijkheden zijn voor de raadsman in het kader van een medisch-psychologisch onderzoek voor de jeugdrechtbank, allen het woord '*tegenexpertise*' in de mond nemen. Op de vraag of de tegenexpertise volgens hen dan een onderdeel is van de tegenspraak antwoorden acht jeugdadvocaten⁴⁷² bevestigend. Bij de twee overige jeugdadvocaten⁴⁷³ kon dit eveneens uit het gesprek worden afgeleid.

De jeugdadvocaten maken een duidelijk onderscheid tussen tegenspraak als *het louter leveren van commentaar op de deskundige verslagen tijdens hun pleidooi en in hun conclusies op de zitting voor de jeugdrechtbank* en tegenspraak onder vorm van *het voeren van een tegenexpertise of het beïnvloeden van de expertise door tussentijdse opmerkingen*.

Het louter becommentariëren van de verslagen op de zitting, wat effectief mogelijk is volgens alle jeugdadvocaten (maar meestal zeer moeilijk), vinden ze immers geen 'volwaardige' tegenspraak:

"I: Ja ja, maar in de fase voor de jeugdrechtbank, op het moment dat die gerechtsdeskundige zijn medisch-psychologisch verslag heeft opgesteld, hebt u daarover commentaar geformuleerd?

R: Nee. Nee. Ge kunt... allé, ze laten het ook wel ni toe. Maar wanneer dat ik spreek over 'n stuk tegenspraak voeren, dan heb ik het meer over zelf de initiatieven te nemen, om zelf uiteindelijk mensen te zoeken, deskundigen te zoeken, die tot eventueel een andere analyse kunnen komen. Maar de pure opmerkingen euh, in het kader van zo'n deskundig verslag, daar hanteren de deskundigen gewoon op zich een andere werkwijze en aanvaarden niet da ge zomaar opmerkingen gaat formuleren.

(...)

I: Maar dus u gaat echt helemaal niets kunnen zeggen over dat verslag aan de jeugdrechter?

---

⁴⁷¹ Interview met respondent 7.

⁴⁷² Respondenten 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9 en 11.

⁴⁷³ Respondenten 1 en 6.

*R: Ja, ge kunt dat in uw verdediging wel, daar kunt ge op ingaan, allé niemand kan mij het recht van verdediging ontnemen om dat verslag toch te betwisten maar ik kan geen opmerkingen op dat verslag gedurende de loop van het deskundig onderzoek voeren.*⁴⁷⁴

“(…) Het principe van tegenspraak is dat: op een deskundigenverslag hebt gij geen recht als burger -omdat dat door ne deskundige is opgesteld- om de deskundigheid van dat verslag in vraag te stellen. Het enige wa gij kunt vragen en dat voor mij een vorm van tegenspraak uitmaakt is te zeggen van “ok ik laat een tegenexpertise uitvoeren en op basis daarvan kan ik ergens aantonen dat er leemtes in dat verslag zitten of wat dan ook”. Dat lijkt mij een vorm van tegenspraak te zijn, maar ik kan niet als jurist gaan zeggen “die psychiater slaat de bal mis.”

I: Dus volgens u is het leveren van commentaar op de beslissingen of de analyse van die gerechtsdeskundigen niet aan de orde eigenlijk? Dat kan niet?

*R: Moeilijk...moeilijk... Ik kan moeilijk zeggen van “nee, die man heeft dat symptoom niet” of “die heeft dit niet”.*⁴⁷⁵

I: En het enige wat u dan daarop kan zeggen is eigenlijk: “ja ik vraag een tegenexpertise” bv.?

R: Ja ge kunt er over pleiten ook hé.

I: Hoe kan u derover pleiten?

R: Ge kunt zeggen van kijk “ja ok den expert heeft dat gezegd, MAAR...en het op die manier kaderen om het...”

I: Is dat dan geen tegenspraak?

*R: Ja maar 't enige probleem is om tegen een advies van een expert, tegen een verslag in te gaan...da's moeilijker dan dat ge zou zeggen “hij zit er faliekant naast, 't is beter van een andere expert te vragen” omdat ge twee expertises naast elkaar legt: de ene die dat zegt de andere die dat zegt, zijn veel krachtiger dan 'k ik die als jurist ga zeggen wat een psychiater kennis van heeft, begrijpte? Dus de waarde die mijn pleidooi... is minder dan de waarde van een tegenexpertise die dat echt kan weerleggen.*⁴⁷⁶

Aangezien er echter (tijdens de procedure van uithandengeving) voor het medisch-psychologisch onderzoek geen *preliminaria* of ‘voorverslagen’ zijn voorzien waarop de advocaat van de minderjarige binnen een bepaalde termijn opmerkingen kan formuleren alvorens een eindverslag wordt voorgelegd aan de rechter (en zo de expertise enigszins kan beïnvloeden) kan uit de gesprekken met negen jeugdadvocaten⁴⁷⁷ worden afgeleid dat enkel het voeren van een tegenexpertise de werkelijke tegenspraak t.a.v. het medisch-psychologisch verslag uitmaakt. Twee citaten ter illustratie:

---

⁴⁷⁴ Interview met respondent 2.

⁴⁷⁵ Interview met respondent 4.

⁴⁷⁶ Interview met respondent 5.

⁴⁷⁷ Dit aspect werd bij respondent 1 niet voldoende uitgewerkt omdat zij zich sommige zaken niet goed herinnerde. Bij alle andere respondenten kon dit worden afgeleid uit de gesprekken.

“(…) wanneer je vaststelt dat het definitief deskundig verslag nog altijd hetzelfde blijft zeggen, ja dan is’t belangrijk dat je bij de behandeling ter terechtzitting ook een tegenexpertise hebt. Want anders, met je opmerkingen ga je niet ver komen hé. De rechtbank gaat zien wat de deskundige uiteindelijk heeft genoteerd als besluit. En als je daar kan zeggen “ja maar dat is niet correct want we hebben een tegenexpertise en die zegt…” zit je in een heel ander verhaal ook hé.

“(…) Dus ik geef eerlijk toe, ik heb die bagage ni om inderdaad te zeggen van “ik vind dat hij tot verkeerde besluiten is gekomen”. Wat da ge inderdaad wel kunt doen is zuiver tekstgericht werken en zeggen van “de deskundige haalt dit aan, haalt dit aan, haalt dit aan, sluit dit uit, ik begrijp da ni”, dat gaat.

I: Of misschien het meer plaatsen in een context ook... R: Ja. De vraag is of da veel zin gaat hebben. I: Aangezien de rechter daar toch veel gewicht aan hecht? R: Ja. En eigenlijk zoude dan ervoor moete kunnen zorgen dat er iemand uit ‘uw kamp’ - die wel weet waar het over gaat - dat die dat allemaal volgt. Dat ge kunt zeggen “ah we gaan een vertrouwenspersoon mee sturen met de minderjarige op het moment dat hij ondervraagd wordt door die psychiater”.

(…)

I: Maar dus zou volgens u zou een werkelijk recht op tegenspraak een tegenexpertise inhouden? R: Ja. Minstens het volgen van de expertise door iemand die is beslagen in de problematiek.

I: Omdat u dan eigenlijk de expertise echt kan beïnvloeden? R: Ja. Minstens er zeker van zijn dat inderdaad, het correct is hé wat dat die deskundige gaat bevinden.”⁴⁷⁸

Ook de strafpleiter bevestigde welke de voor de jeugdrechtbank (bij uithandengeving) gangbare vorm van tegenspraak is :

“De vraag is, wat is tegenspraak? Is tegenspraak, tegenspraak wanneer het af is, en da ge der dan kritiek op kunt geven? Of is het eigenlijk inspraak, met andere woorden: kunt ge mee aan de besluitvorming...of vooraleer dat de besluitvorming er geweest is, hebt ge dan al enige inspraak? En daarmee bedoel ik, als advocaat of...

Tegenspraak is er. Inspraak is er ni.”⁴⁷⁹

b. Tegenexpertise in de praktijk

Als blijkbaar meestal enkel een tegenexpertise soelaas brengt, is de volgende vraag: is het mogelijk voor de jeugdadvocaten deze te vragen aan de jeugdrechter?

---

⁴⁷⁸ Interview met respondent 11.

⁴⁷⁹ Interview met respondent 10.

Bij negen jeugdadvocaten⁴⁸⁰ werd dit nagegaan. Blijkt dat slechts drie⁴⁸¹ van hen al eens een tegenexpertise hebben gevraagd:

I: Ah ja, ok. En hebt u dat al eens gevraagd, een tegenexpertise?

R: *Ik heb er al gevraagd, al twee keer en 't is twee keer afgewezen geworden door de rechter, zeggende van "ok, we zullen een aanvullende expertise vragen maar ik denk niet dat een tegenexpertise op z'n plaats is."*⁴⁸²

*"Ja zeker, in ons eerste geval de opmerking al...en daar is de rechter direct mee akkoord gegaan, van te zeggen "we gaan een tweede expert aanstellen"."*⁴⁸³

I: En hebt u dat al meerdere keren gevraagd die tegenexpertise?

R: *Het punt is dat ik dat op 13 jaar tijd al geregeld gevraagd heb.*⁴⁸⁴

De overige zes jeugdadvocaten⁴⁸⁵ vroegen geen tegenexpertise. Één van hen⁴⁸⁶ geeft als hoofdreden dat de minderjarigen zelf niet meer wilden meewerken en dat een tegenexpertise daarom geen zin had. De andere vijf advocaten⁴⁸⁷ voeren aan dat ze niet snel naar een tegenexpertise zullen grijpen vanwege **de hoge kosten** ervan en de situatie die voorhanden ligt: een **onvermogene minderjarige**. Van die vier vult er één⁴⁸⁸ ook nog aan dat de tegenexpertise tevens geen zin heeft als de minderjarige zelf bevestigt wat in het medisch-psychologisch verslag staat en een andere⁴⁸⁹ dat een tegenexpertise weinig zin heeft omdat de rechters hierover de nodige relativering kunnen aanbrengen en de lacunes in de verslagen net als wapen kunnen worden gebruikt.

De grote struikelblok voor de aanvraag van een gerechtelijke tegenexpertise voor de jeugdrechtbank blijkt toch voor de grote meerderheid van de respondenten⁴⁹⁰ (de strafpleiter inbegrepen) het prijskaartje van de expertise te zijn, omdat men dan kosteloze rechtsbijstand moet vragen (wegens de financiële toestand van de minderjarige) en de rechtbanken daar niet gemakkelijk op in gaan. Drie voorbeelden:

---

⁴⁸⁰ Respondenten 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 en 9. Respondent 10 werd hierover niet ondervraagd aangezien hij geen jeugdadvocaat is en respondent 11 weet nog niet of zijn cliënt (waarvoor een procedure hangende is) uit handen zal worden gegeven of niet.

⁴⁸¹ Respondenten 4, 6 en 7.

⁴⁸² Interview met respondent 4.

⁴⁸³ Interview met respondent 6.

⁴⁸⁴ Interview met respondent 7.

⁴⁸⁵ Respondenten 1, 2, 3, 5, 8 en 9.

⁴⁸⁶ Respondent 9.

⁴⁸⁷ Respondenten 1, 2, 3, 5 en 8.

⁴⁸⁸ Respondent 5.

⁴⁸⁹ Respondent 8.

⁴⁹⁰ Tien respondenten werden hierover ondervraagd (bij respondent 1 werd er niet over de kosten van de expertise gesproken). Slechts twee van die tien respondenten haalden het probleem niet aan.

“I: Ja, ’t lijkt mij moeilijk om dat aan de minderjarige te vragen omdat hij onvermogen is. En ge zou wel kunnen zeggen “zijn ouders gaan dat wel betalen maar niet in alle gevallen staan die nog achter hem....”

*R: Rechtsbijstand.... Maar ja, gaan die dat willen....*⁴⁹¹

*“Maar zo’n deskundigenonderzoeken zijn niet goedkoop hé, 1000€ is niet niks hé voor zo’n deskundig onderzoek. Eventueel zou je via ’t systeem van de juridische tweedelijnsbijstand, waarbij dat je verzoek doet aan de rechtbank, om gratis een deskundige aangeduid te zien. Maar dat heb ik dus nog niet gedaan. En ja de grote vraag gaat zijn, gaat de rechtbank daarop gaan ingaan?”*⁴⁹²

*“(...) ge zit in een situatie dat die mensen geen financiële middelen hebben en ik denk niet dat tegenexpertises bij pro deo wordt bevolen...”*⁴⁹³

Een probleem dat daar bovenop komt is volgens verschillende respondenten⁴⁹⁴ het starten van een zoektocht naar een gerechtspychiater die bereid is om via de kosteloze rechtsbijstand de expertise te verrichten:

“I: En de kosten daarvan, wie moet die dragen volgens u?

*R: Ja, da’s natuurlijk het heikel punt hé. Een minderjarige is altijd pro-deo en heeft recht op gratis kosteloze rechtsbijstand dus ge kunt altijd een verzoekschrift neerleggen tot kosteloze rechtsbijstand en als gij ne psychiater vindt die zo zot is om dat op pro-deo basis te doen ok, en anders...ja dan zal hij het uit eigen zak moeten betalen.*⁴⁹⁵

*“(...) Allez, of kosteloze rechtsbijstand. Maar het probleem is dat er zo weinig kinderpsychiaters zijn. Dus daar wringt het schoentje.*⁴⁹⁶

Aan sommige jeugdadvocaten⁴⁹⁷ (waaronder ook diegenen die nooit een tegenexpertise hebben gevraagd in het kader van een uithandengeving) werd gevraagd in welke gevallen zij toch (opnieuw) zouden overwegen een tegenexpertise aan de rechtbank te vragen. Twee advocaten⁴⁹⁸ antwoordden dat dat afhangt van het dossier, een derde⁴⁹⁹ dat hij het bij ernstige zaken als moord of doodslag zou vragen en drie anderen⁵⁰⁰ dat ze het zouden vragen als ze menen dat de analyse van de gerechtspychiater echt langs geen kanten klopt.

---

⁴⁹¹ Interview met respondent 11.

⁴⁹² Interview met respondent 2.

⁴⁹³ Interview met respondent 8.

⁴⁹⁴ Respondenten 2, 3, 4 en 11.

⁴⁹⁵ Interview met respondent 4.

⁴⁹⁶ Interview met respondent 3.

⁴⁹⁷ Respondenten 2, 3, 6, 7, 8, 9 en 11.

⁴⁹⁸ Respondenten 2 en 7.

⁴⁹⁹ Respondent 8.

⁵⁰⁰ Respondenten 3, 6 en 11.

Uit de gesprekken werd duidelijk dat het niet vooraf te voorspellen is of de jeugdrechter al dan niet ingaat op het verzoek om een tegenexpert aan te stellen. **De rechter heeft**, zoals een respondent het zegt, **hier een “appreciatiebevoegdheid”**⁵⁰¹. We hebben gevallen die illustreren dat het kan worden toegekend, en gevallen die illustreren dat het evengoed kan worden geweigerd (zie de citaten hierboven p. 70).

Toch geven negen respondenten⁵⁰² tijdens de gesprekken duidelijk te kennen dat een tegenexpertise volgens hen moet kunnen. Twee voorbeelden:

“R: Dan zou het toch wel noodzakelijk zijn om een tegenexpertise te kunnen vragen hé.

I: Dus u vindt dat een tegenexpertise vóór uithandengeving zeker moet kunnen?

*R: Want ‘t is toch wel een zeer ingrijpende maatregel hé, ‘n uithandengeving. (...) ‘K denk dat die mogelijkheid, ja toch zou moeten bestaan.”*⁵⁰³

“I: Ok, maar u bent dus van oordeel dat een tegenexpertise voor uithandengeving wel zou moeten kunnen?

*R: Ja, omdat dat ook in het belang van de verdediging kan zijn van uwe minderjarige.”*⁵⁰⁴

Ook geven verschillende jeugdadvocaten⁵⁰⁵ aan dat ze een *tegenspraak met inspraak*, waarbij men tussentijdse opmerkingen kan formuleren op het verslag van de deskundige al een stap vooruit zouden vinden.

Hun eigen aanwezigheid tijdens het verrichten van deze expertise vindt de meerderheid van de jeugdadvocaten⁵⁰⁶ echter niet nodig.

*“(…) het feit da ge daar aanwezig zijt zou die minderjarige een druk geven want die gaat niet vrijuit kunnen praten over bepaalde dingen plus het feit, voor die deskundige is dat ook intimiderend, van iemand te hebben die bekan als een schoonmoeder op uw vingers zit te zien.”*⁵⁰⁷

---

⁵⁰¹ Interview met respondent 6.

⁵⁰² Respondenten 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10 en 11.

⁵⁰³ Interview met respondent 9.

⁵⁰⁴ Interview met respondent 4.

⁵⁰⁵ Respondenten 3, 8 en 11.

⁵⁰⁶ Respondenten 1, 2, 3, 4, 6, 7 en 11.

⁵⁰⁷ Interview met respondent 4.

3.3.4. Conclusie

a. Een controversieel inzageverbod en een niet vanzelfsprekende appreciatiemacht

De meerderheid van de ondervraagde advocaten loopt niet hoog op met het wettelijk inzageverbod voor hun minderjarige cliënten in hun persoonlijkheidsdossier. Slechts een kleine minderheid vindt dat de verantwoording van de wetgever voor dit inzageverbod (potentieel trauma en nadelig voor de opvoeding) een goede redenering inhoudt.

Daar tegenover staat dat de grote meerderheid wel vindt dat er inderdaad ‘gevoelige’ informatie voorkomt in de medisch-psychologische en sociale verslagen (bv. de informatie over de ouders blijkt inderdaad zeer delicaat). Met deze informatie zullen de advocaten dan ook voorzichtig omspringen tijdens de bespreking van de verslagen, wat niet wegneemt dat sommige advocaten vinden dat een confrontatie met de informatie uit de verslagen net nodig is.

Volgens de ondervraagde advocaten is er algemeen niet echt een verschil in maturiteit tussen hun cliënten die uit handen gegeven werden en andere minderjarigen die in het jeugdbeschermingssysteem blijven. De wetgever zou de maturiteit dus moeilijk kunnen laten meespelen als beweegreden voor het verlenen van inzage recht aan uit handen gegeven jongeren.

De manier waarop de ondervraagde advocaten hun appreciatiemacht benutten om gegevens uit het persoonlijkheidsdossier al dan niet mee te delen blijkt zeer verschillend. Daar bij komt dat weinig advocaten alles zullen meedelen. Ook de aard van de gegevens die wordt meegedeeld kan verschillen. Wat de ondervraagde advocaten betreft, lijkt het er dus op dat de minderjarige afhankelijk is van de *goodwill* van zijn raadsman, waardoor het erop neer komt dat die laatste handelt naar eigen goeddunken. Dit betekent dus dat de advocaat oordeelt wat volgens hem het beste is voor zijn cliënt. Deze conclusie extrapoleren naar alle Belgische jeugdadvocaten is wellicht een stap te ver, maar belet niet dat de subjectiviteit van de appreciatiemacht dient in vraag gesteld te worden.

Verschillende jeugdadvocaten treden de rechtsleerstrekking bij die van oordeel is dat de appreciatiemacht de raadsman in een moeilijke positie plaatst t.o.v. zijn cliënt omdat het vertrouwen kan worden geschonden als de raadsman niet alles meedeelt (zie *supra* 0). De meerderheid van de ondervraagde advocaten vindt in ieder geval dat het achterhouden van informatie de vertrouwensband in het gedrang kan brengen, zonder daarom van oordeel te zijn dat de appreciatiemacht een instrument is dat hun relatie met de cliënt ‘bemoelijkjt’. De appreciatiemacht voor de jeugdadvocaat met betrekking tot het persoonlijkheidsdossier in het kader van een procedure tot uithandengeving blijkt in ieder geval geen sinecure.

Hoewel dergelijke minderjarigen niet de meerderheid vormen, bestaat bij bepaalde jongeren wel degelijk de vraag naar consultatie van hun persoonlijkheidsdossier.

De vraag of de jeugdadvocaten een wetswijziging zien zitten die komaf maakt met het inzageverbod om plaats te maken voor een persoonlijk volledig inzagerecht kreeg tenslotte een algemeen positieve respons, voor zover de rol van de advocaat bij de inzage een belangrijke rol blijft spelen: de minderjarigen moeten vooraf aan of tijdens de inzage van hun raadsman uitleg krijgen over de inhoud van de verslagen, waarvan het taalgebruik ingewikkeld is. Ook moeten nog steeds afwijkingsmogelijkheden mogelijk zijn, maar wie die moet bepalen is een ander verhaal.

b. Vertrouwelijke verslagen?

Verskillende respondenten zijn voorstander van de wetswijziging die bepaalt dat verslagen nu, na uithandengeving, worden voorgelegd aan de rechters (en eventueel de jury) die de minderjarigen volgens het gemeen strafrecht zullen berechten, omwille van het feit dat zij met kennis van zaken over de persoon die voor hen staat moeten recht spreken, ondanks de wetenschap dat deze kennisname van de verslagen ook in het nadeel van de minderjarige kan uitdraaien. Een aantal andere respondenten toont zich minder welgezend omdat de rechters teveel rekening kunnen dan wel zullen houden met het verleden van de minderjarige.

De respondenten houden er dan ook zeer verschillende meningen op na wat de bestraffing van de uit handen gegeven personen betreft, meer bepaald of de wetswijziging enige invloed heeft op de mate van bestraffing.

Het persoonlijkheidsdossier, dat in een sfeer van vertrouwelijkheid werd opgesteld, lijkt volgens de wetswijziging van 2006 te worden gebruikt voor repressieve doeleinden aangezien het de rechtsmacht die het strafrecht toepast informeert over de persoonlijkheid van de betrokkene. Om die vertrouwelijkheid enigszins te waarborgen bepaalt de wetgever dat enkel de raadsman en de minderjarige het dossier kunnen raadplegen. Over de mate waar hij hier in slaagt zijn de meningen bij de ondervraagde respondenten zeer uiteenlopend. Enerzijds heerst er bij bepaalde advocaten de visie dat de enige vertrouwelijkheid die er is, er in bestaat dat de gegevens uit het persoonlijkheidsdossier niet gebruikt mogen worden maar dat men er wel volop over pleit en dus dat andere partijen (en/of de media) er toch elementen uit gaan opvangen en de vertrouwelijkheid dus deels een fictie is. Anderzijds is de visie van andere advocaten dat de rechtbanken de vertrouwelijkheid wel waarborgen of zelfs belangrijker vinden dan het recht op verdediging van de minderjarige zelf (cf. de strafpleiter).

Vreemd genoeg zijn verschillende respondenten, ondanks het feit dat zij het opnemen voor de belangen van de minderjarige, ook voorstander van een inzagerecht in (minstens een samenvatting van) het persoonlijkheidsdossier voor de burgerlijke partij, omwille van haar ietwat verwaarloosde positie

tijdens de procedure voor de jeugdrechtbank. Dit blijft echter een zeer controversieel punt.

c. Meer tegenspraak a.u.b.!

Onder ‘tegenspraak’ verstaan zowat alle respondenten een tegenexpertise, om de simpele reden dat volgens hen het louter en alleen becommentariëren van het medisch-psychologisch verslag niet zeer ‘krachtig’ is om de rechten van de verdediging te waarborgen.

Het vragen van een tegenexpertise blijkt echter niet vaak voor te komen, laat staan te worden toegestaan door de rechtbank. Natuurlijk moet hier niet uit het oog worden verloren dat de uithandengeving op zich als fenomeen niet vaak voorkomt. Toch vindt de meerderheid van de ondervraagde advocaten dat het verrichten van een tegenexpertise mogelijk moet zijn bij een procedure van uithandengeving, maar schrikken een aantal van hen er voor terug om het bij de rechtbank aan te vragen, omwille van de hoge kosten en de financiële situatie van hun minderjarige cliënten. Als er een verzoek tot kosteloze bijstand wordt ingediend, is het ook niet mogelijk op voorhand te weten of de rechtbank daarop zal ingaan, aangezien zij aangaande een appreciatiebevoegdheid heeft.

Verskillende respondenten vragen in ieder geval meer inspraak bij de uitvoering van het medisch-psychologisch onderzoek (zonder er daarom zelf bij aanwezig te zijn), bv. onder vorm van tussentijdse opmerkingen.

De nood aan een verregaandere tegenspraak laat zich dus enigzins voelen in de praktijk.

4. EINDCONCLUSIE

4.1. VAN EEN INZAGEVERBOD NAAR EEN INZAGERECHT VOOR DE MINDERJARIGE

Ondanks de ernstige feiten die hij gepleegd heeft, blijft de uit handen gegeven jongere een minderjarige (tussen zestien en achttien jaar). Aangezien ‘het belang van de minderjarige’ in het jeugdrecht altijd de eerste overweging vormt (22bis, vierde lid GW), zou de wetgever dan ook consequent moeten zijn in de ‘filosofie van de jeugdbescherming’: eens beschermen, altijd beschermen, zolang je minderjarig bent. Ofwel consequent zijn in het invoeren van een inzagerecht: altijd inzage in het persoonlijkheidsdossier, of je nu uit handen gegeven bent of niet.

Als de minderjarige en zijn raadsman bovendien één geheel vormen (cf. het Europees Hof), moet de inzage in de vertrouwelijke verslagen dan niet door vier ogen gebeuren i.p.v. door twee ?

De huidige situatie lijkt gebaseerd op een artificieel, louter leeftijdsgebonden verschil tussen twee groepen minderjarigen: uit handen gegeven jongeren en (nog) niet uit handen gegeven jongeren. Op basis van artikel 10 en 11 GW en artikel 2 IVRK (ondanks het voorbehoud dat de Belgische Regering formuleerde bij de ratificatie van het verdrag) zou men kunnen aanvoeren dat de niet uit handen gegeven jongeren worden gediscrimineerd tegenover de minderjarigen die worden verwezen naar de bijzondere jeugdkamer of het Hof van Assisen maar ook tegenover hun ouders die wel een inzagerecht hebben. Ook andere internationale regelgeving wordt door de rechtsleer aangehaald om de toepassing van een persoonlijk, volledig inzagerecht aan te bevelen. Zo blijkt dat volgens de rechtspraak van het Europees Hof, meer bepaald wanneer het dossier hoogst persoonlijke gegevens bevat over de ontwikkeling van een persoon, een recht op inzage in diens dossier mogelijk moet zijn krachtens artikel 8 EVRM.

Doordat jeugdadvocaten hun appreciatiemacht op verschillende wijze benutten en de kwaliteit van hun bijstand (volgens verschillende hierboven aangehaalde studies) niet voor alle minderjarigen (die met een procedure tot uithandengeving hebben te maken) dezelfde is, leidt het huidig inzageverbod bovendien tot rechtsongelijkheid: sommige minderjarigen gaan meer te weten komen over de inhoud van hun persoonlijkheidsdossier dan anderen en kunnen meer bijdragen tot de voorbereiding van hun verdediging. Daarom dat volgens de rechtsleer het inzageverbod ook in strijd is met hun recht op verdediging: de advocaat oordeelt zelf over het belang van zijn cliënt waarbij deze laatste weinig (en soms zelf niets) kan inbrengen over de gegevens in het persoonlijkheidsdossier.

Het kwalitatief onderzoek wijst bovendien uit dat de bespreking van de vertrouwelijke verslagen een moeilijke evenwichtsoefening is, waarbij het vertrouwen tussen de raadsman en zijn cliënt in gevaar kan komen. Indien er teveel geselecteerd wordt door de jeugdadvocaat kan de jongere het gevoel krijgen dat hem bepaalde zaken worden onthouden. Wordt de jongere echter opeens zeer veel zwaarwichtige informatie meegedeeld, dan is het niet uitgesloten dat de verwerking hiervan zeer moeizaam verloopt.

Het is wel een feit dat minderjarigen soms een totaal gebrek aan interesse betonen voor hun persoonlijkheidsdossier of geen vragen stellen over de inhoud ervan. Niettemin bestaan er volgens het onderzoek ook minderjarigen die wél interesse vertonen voor hun dossier.

Dat de informatie uit de verslagen voor de minderjarige niet gemakkelijk te verstaan is en dus uitleg behoeft is ook een feit. Daarom blijft de rol van de advocaat zeer belangrijk bij de inzage van de verslagen: hij moet zaken kunnen kaderen en uitleggen. Gevoelige informatie komt ook wel degelijk voor, waardoor de advocaat best zelf eerst inzage neemt om de jongere beter te kunnen voorbereiden op de inhoud van het persoonlijkheidsdossier. De informatie die voorkomt in de verslagen over de ouders van de minderjarige, waarvan hij niet op de hoogte is, kunnen afwijkingen op het volledig

inzagerecht rechtvaardigen (waarbij men deze gevoelige passages eruit haalt, zoals bepaalde rechtsgeleerden voorstellen).

De tegenkanting van de rechtsleer, de wetgeving die getuigt van een andere filosofie dan de Jeugdwet en de resultaten van het kwalitatief onderzoek wijzen alvast in de richting van een voorkeur voor een principieel inzagerecht voor de minderjarige in zijn persoonlijkheidsdossier waarbij de raadsman een centrale rol blijft behouden en waarbij afwijkingsmogelijkheden aan te bevelen zijn. Het huidige volledige inzageverbod lijkt inderdaad niet proportioneel t.a.v. het gegeven dat men traumatisering moet vermijden. In ieder geval sprak geen enkele van de ondervraagde advocaten zich uit tegen de invoering van een principieel inzagerecht.

Uiteraard zou een inzagerecht voor de minderjarige een aantal andere vragen oproepen zoals het recht op wapengelijkheid voor de burgerlijke partij. Een kwantitatief onderzoek, waarbij veel meer jeugdadvocaten ondervraagd zouden worden, zou een uitgebreider beeld kunnen verschaffen over hoe groot de nood aan een inzagerecht voor minderjarigen wel degelijk is.

4.2. RECHT OP PRIVACY VERSUS DWINGENDE MAATSCHAPPELIJKE BEHOEFTE

De **bepkering van het recht op privacy** van de minderjarige en andere betrokkenen zoals zijn ouders, door het overdragen van het persoonlijkheidsdossier na uithandengeving, lijkt **niet onevenredig met een dwingende maatschappelijke behoefte** (i.e. de kennisname door de rechter van het verleden van de minderjarige), zoals ook uit het kwalitatief onderzoek blijkt. De meerderheid van de advocaten is immers van mening dat de rechtsmacht na uithandengeving inderdaad over informatie moet beschikken over de minderjarige die zij zullen berechten.

De informatie die verzameld werd tijdens de kinderjaren en adolescentie blijft volgens sommige advocaten de minderjarige door de huidige regeling wel lang 'achtervolgen'. Door de overgang van de verslagen verliezen de uit handen gegeven minderjarigen immers het voordeel van de 'first offender'. Daar tegenover staat dat de bijzondere jeugdkamer of het Hof van Assisen ten minste zullen weten in welke toestand de jongere tot zulke daden kon komen, of die daden ten minste in een bepaalde context kunnen plaatsnemen.

Toch dient te worden stilgestaan bij het gegeven dat het Europees Hof aan de vertrouwelijkheid van zulke verslagen een determinerend gewicht geeft, omdat ze een belangrijk instrument zijn voor de experts voor het verzamelen van de informatie. Ook Belgische rechtspraak en rechtsleer treden dit bij. Het Hof van Cassatie vindt **de finaliteit waarmee men de informatie verzamelt**, nl. het bepalen van geschikte middelen voor de opvoeding of behandeling van de minderjarige, **een regel van openbare orde**. De volgende vraag is dan ook: kan de berechting van de minderjarige volgens het gemeen strafrecht als 'een middel van opvoeding of behandeling' worden beschouwd?

We kunnen ons dus afvragen of die finaliteit, door de overgang van de verslagen naar een andere sfeer dan die van het jeugdrecht, nog gerespecteerd wordt. Als men tot het besluit komt dat dit niet zo is, kan een schending van artikel 8 EVRM (dat het recht op privacy waarborgt) worden aangevoerd.

De toetsing van de kwalitatieve data aan de rechtsliteratuur (cf. het Cassatiearrest van 2006 dat uitvoerig werd besproken met de strafpleiter) bracht naar voor dat de minderjarige zich na uithandengeving, ondanks een inzage-recht in zijn persoonlijkheidsdossier, waarschijnlijk *niet* zal mogen *beroepen* op de verslagen uit dat dossier tijdens het debat voor de rechtsmacht om zijn recht van verdediging uit te voeren. De wetgever is hier alles behalve duidelijk over geweest. Men blijve hierdoor sceptisch bij de bewering dat de minderjarige na uithandengeving door de overdracht van zijn persoonlijkheidsdossier 'meer beschermd' zal zijn.

Over het waarborgen van de vertrouwelijkheid na uithandengeving lopen de meningen onder de respondenten zeer uiteen. Volgens de ondervraagde strafpleiter⁵⁰⁸ zou de vertrouwelijkheid (voor Assisen) teveel doorwegen, in het nadeel van het recht op verdediging van de minderjarige (omdat men de vertrouwelijke verslagen kan weren uit het dossier opdat ze niet worden gebruikt in de debatten), terwijl andere advocaten menen dat er zeer weinig vertrouwelijkheid is door het pleiten over de inhoud van het persoonlijkheidsdebat ter terechtzitting, waarbij de 'vertrouwelijke elementen' toch de oren bereiken van mensen tot wie ze niet bestemd zijn. Of de vertrouwelijkheid na uithandengeving door de huidige regeling wordt gewaarborgd en welke invloed de wetswijziging heeft op de bestraffing is dus onduidelijk en controversieel. Een diepgaandere studie hierover is aan te bevelen.

Een commentaar over de burgerlijke partij dringt zich ook op. Zij heeft, zowel vóór als na uithandengeving, nooit een recht op inzage in het persoonlijkheidsdossier van de minderjarige.

Het feit dat zij materiële belangen verdedigt, in strijd met de belangen van de minderjarige, lijkt dit te rechtvaardigen maar toch stuit het sommige advocaten tegen de borst. Zeker in de fase van de berechting volgens het gemeen recht na uithandengeving, omdat de minderjarige daar wel inzage krijgt in het persoonlijkheidsdossier en men dus niet echt van een *equality of arms* kan spreken, hoewel dit in het strafrecht een belangrijk beginsel is.

Met dit gegeven kunnen we er op wijzen dat het verzoenen van de vertrouwelijkheid van het persoonlijkheidsdossier (en o.a. het recht op eerbiediging van het privéleven van de minderjarige dat men hiermee wil

---

⁵⁰⁸ Deze persoon was de vertegenwoordiger van de beklaagde die voor Assisen werd veroordeeld na een uithandengeving. Tegen dit arrest van het Hof van Assisen werd een voorziening in cassatie ingesteld.

beschermen) met het recht op een eerlijk proces voor andere partijen (zoals de burgerlijke partij) een zeer moeilijke evenwichtsoefening blijkt.

Het is ten slotte de vraag (zoals één van de jeugdadvocaten aanhaalde) of door de toevoeging van het persoonlijkheidsdossier aan het strafdossier, andere meerderjarig geworden personen, die geen geschiedenis hebben bij de jeugdrechtbank en meteen voor de correctionele rechtbank komen zonder dat ze daar hun levensloop kunnen voorleggen, niet worden gediscrimineerd t.o.v. de minderjarigen met een jeugdparcours.

4.3. EEN KONINKLIJK BESLUIT DAT MEER TEGENSpraak VOORZIET

Het recht op tegenspraak (dat het eerlijk karakter van een proces mee bepaalt), gewaarborgd door artikel 6 EVRM is ook van toepassing in het jeugdrecht, zoals we uit de rechtspraak van het Europees Hof kunnen afleiden. Verschillende Belgische rechtsgeleerden wijzen erop dat **tegenspraak in het jeugdrecht zelfs zeer belangrijk is**, omwille van de juridisch-psychiatrische samenwerking en het daarbij horend gevaar op verwatering van de proceswaarborgen.

Aangezien **het medisch-psychologisch onderzoek nog steeds niet bij wet geregeld is** door het KB dat hiertoe, krachtens artikel 57bis, §2, tweede lid van de Jeugdwet, moest worden uitgevaardigd, bestaat er een **controverse omtrent de regels** die moeten worden toegepast op het verrichten ervan. Sommige rechtsleer en rechtspraak zijn van oordeel dat dit een deskundig onderzoek is waarop *de regels van het deskundigenonderzoek in strafzaken* van toepassing zijn, anderen zijn daarentegen van oordeel dat het *een sui generis onderzoeksmaatregel* is die niet aan procedurevoorschriften onderworpen is.

Men kan in ieder geval stellen dat **het onderzoek zelf niet op tegenspraak** gebeurt aangezien de burgerlijke partij hierbij niet aanwezig mag zijn en bovendien geen inzage heeft in het verslag dat vervolgens wordt opgesteld door de gerechtspychiater. Ook de raadsman van de minderjarige is niet aanwezig, er is derhalve geen beïnvloeding van het onderzoek of inspraak van de partijen mogelijk. Het kwalitatief onderzoek wees uit dat tussentijdse opmerkingen eveneens uit den boze zijn.

Als het KB zou worden opgesteld en de strekking volgt die van mening is dat de regels van het deskundigenonderzoek in strafzaken van toepassing zijn, zou tegenspraak tijdens deze fase (het voorbereidend onderzoek, dat in strafzaken het vooronderzoek heet) volgens het Grondwettelijk Hof eventueel mogelijk moeten zijn. Nog steeds volgens de redenering van het strafrecht, houdt een gebrek aan tegenspraak tijdens deze fase geen schending in van het recht op een eerlijk proces voor zover *een daadwerkelijke en doeltreffende mogelijkheid bestaat om de verslagen ter terechtzitting te becommentariëren*. Dat deze mogelijkheid wel degelijk bestaat, werd inderdaad door het kwalitatief onderzoek bevestigd. Of deze doeltreffend is, is een andere zaak. Veel jeugdadvocaten menen dat ze de verslagen wel kunnen becommentariëren ter

terechtstelling, maar dat dit weinig doeltreffend is omdat zij de psychiatrische analyse van de gerechtskundige niet kunnen weerleggen en de jeugdrechter daar bovendien veel aandacht aan hecht. Een *daadwerkelijke tegenspraak* zien zij slechts in het kunnen voeren van **een tegenexpertise**. Deze valt vanuit praktische overwegingen echter **moeijlijk te verwezenlijken** en wordt dan ook zelden aangevraagd.

Verscheidene jeugdadvocaten vragen daarom **een tegenspraak met meer inspraak tijdens de voorbereidende rechtspleging**, bv. door het kunnen formuleren van opmerkingen op preliminaria van de gerechtspsychiater.

Het is dus tijd dat het Koninklijk Besluit, waarin men de minimumvereisten van het medisch-psychologisch onderzoek en dus ook het organiseren van tegenspraak zou bepalen, er aan komt... Redelijkerwijze mag worden gesteld dat het niet past dat een belangrijke onderzoeksdaad als het medisch-psychologisch onderzoek niet eens wettelijk geregeld is.

4.4. BESCHOUWING ACHTERAF

De drie spanningsvelden met betrekking tot het persoonlijkheidsdossier die bij uithandengeving aan de oppervlakte komen, illustreren dat de rechtspositie van de minderjarige nog kan verbeteren, te beginnen met het verlenen van een persoonlijk, volledig inzagerecht. Aansluitend hierbij wijst de rechtsleer ook op het gevaar van de verwaarlozing van de tegenspraak bij het medisch-psychologisch onderzoek. Om over het waarborgen van de vertrouwelijkheid, en het daarbij horende recht op privacy van de minderjarige, tot een stelling te kunnen komen zijn de meningen van de respondenten te uiteenlopend, zelfs contradictorisch en hangt er algemeen nog teveel mist over de kwestie.

Om eventuele vergelijkingen te kunnen maken tussen respondenten werkzaam in het arrondissement Antwerpen en respondenten werkzaam in het arrondissement Brussel, is een grootschaliger en systematisch onderzoek nodig met bevraging van alle jeugdadvocaten, belast met uithandengeving, uit de betrokken arrondissementen. In de reeks antwoorden omtrent de drie eerste onderzoeksvragen zijn immers voorlopig geen 'strekkingen' waar te nemen die bepaalde gelijkenissen en/of verschillen aan het licht kunnen brengen.

In deze scriptie, waarvan de omvang beperkt diende te blijven, kon ook geen rechtsvergelijking met andere landen worden uitgevoerd. Een onderzoek naar de situatie in bv. de buurlanden Frankrijk en Nederland zal wellicht ook bijdragen tot het verwerven van beleidsrelevante informatie.

Ten slotte zou een onderzoek, waarbij ook gerechtspsychiaters en jeugdrechters worden betrokken, een nog veel duidelijker beeld van de hier behandelde problematiek schetsen.